

Faculteit Rechtsgeleerdheid
Universiteit Gent

Academiejaar 2015-2016

WETTIGE VERDEDIGING: NOOD AAN EEN UITBREIDING?

Masterproef van de opleiding
'Master in de rechten'

Ingediend door

Ilka De Jonghe

(01006566)

Promotor: Prof. Dr. Brice De Ruyver

Commissaris: Prof. Dr. Wendy De Bondt

Dankwoord

Een masterproef schrijf je niet alleen. Zonder de gewaardeerde hulp van bepaalde personen zou ik dit nooit tot een goed einde hebben gebracht. Daarom wil ik deze dan ook oprecht bedanken.

Vooreerst wil ik mijn promotor professor Brice De Ruyver bedanken om dit boeiend en actueel thema aan te reiken. Sinds de lessen Strafrecht in de bacheloropleiding ben ik geïnteresseerd in deze materie en ben dan ook vergenoegd mijn studies af te sluiten met een strafrechtelijk thema.

Verder wil ik mijn ouders bedanken voor de kans die ze me gegeven hebben om de opleiding in de rechten aan te vatten en voor de onvoorwaardelijke steun tijdens mijn studies.

In het bijzonder wil ik alle juweliers bedanken die deelnamen aan mijn enquête. Het betreft een onderwerp dat bij hen broeierige gevoelens doet opborrelen. Ik apprecieer het dan ook ten zeerste dat ze de tijd hebben genomen hierbij stil te staan en hun mening met mij te delen. Verder wil ik ook alle gecontacteerde politieke partijen bedanken voor het beantwoorden van mijn vragen.

Tot slot wil ik iedereen bedanken die met mij de discussie zijn aangegaan omtrent dit onderwerp. Hierdoor heb ik de problematiek steeds vanuit verschillende meningen kunnen benaderen, om uiteindelijk tot een onderbouwd standpunt te komen.

Ilka De Jonghe.

Inhoudstafel

Dankwoord	2
Inhoudstafel	3
Deel I: Inleiding.....	6
Deel II: De wettige verdediging en de verdediging van goederen in België	9
Hoofdstuk 1: De wettige verdediging	9
§ 1. Begripsomschrijving.....	9
§ 2. Toepassingsvoorwaarden	11
1. Voorwaarden m.b.t. de aanval.....	11
1.1 De aanval moet onrechtmatig zijn.....	11
1.2 De aanval moet ernstig zijn.....	12
1.3 De aanval moet actueel of minstens dreigend zijn	12
1.4 De aanval moet gericht zijn tegen personen.....	13
2. Voorwaarden m.b.t. de afweringsdaad	13
2.1 Het verweer moet ogenblikkelijk noodzakelijk zijn	13
2.2 Het verweer moet proportioneel zijn	14
2.3 Het verweer moet plaatsvinden voor of tijdens de aanval, niet erna.....	15
§ 3. Twee wettelijke vermoedens in artikel 417 Strafwet.....	15
1. Afwering bij nacht van de inklimming in een bewoond huis	16
2. Verdediging tegen diefstal of plundering met geweld tegen personen.....	17
§ 4. Noodweeroverschrijding en putatief noodweer.....	18
1. Noodweeroverschrijding.....	18
2. Putatief noodweer	18
Hoofdstuk 2: De wettige verdediging van politieambtenaren	19
§ 1. Vóór de Wet op het Politieambt.....	19
§ 2. De Wet op het Politieambt.....	21
§ 3. Wetsvoorstel tot invoering van een weerlegbaar vermoeden	25
Hoofdstuk 3: Particulier wapenbezit ter wettige verdediging.....	27
Hoofdstuk 4: Alternatieven ter verdediging van goederen	32
§ 1. Vattingsrecht particulieren.....	32
§ 2. Morele dwang.....	34
§ 3. Dwaling.....	36
§ 4. Uitlokking.....	37
§ 5. Verzachtende omstandigheden.....	39
Hoofdstuk 5: Tussenbesluit	40
Deel III: De wettige verdediging in onze buurlanden	42

Hoofdstuk 1: De wettige verdediging in Nederland	42
§ 1. Algemeen.....	42
§ 2. Noodweer.....	43
1. Algemeen.....	43
2. De belangen die verdedigd mogen worden	43
3. Een ogenblikkelijke wederrechtelijke aanranding.....	45
4. Geboden door de noodzakelijke verdediging - Subsidiariteit en proportionaliteit	47
§ 3. Noodweerecces.....	48
§ 4. In culpa causa	49
§ 5. Voorstel tot wetswijziging.....	50
Hoofdstuk 2: De wettige verdediging in Frankrijk.....	52
§ 1. Algemeen.....	52
§ 2. Noodweer (<i>Légitime Défense</i>).....	53
1. Algemeen.....	53
2. Wettige verdediging van personen	53
2.1 Een zekere onrechtmatige aanval gericht tegen personen.....	53
2.2 Een evenredige, noodzakelijke en gelijktijdige verdediging	54
3. De wettige verdediging van goederen.....	55
3.1 Misdaad of wanbedrijf tegen een goed.....	55
3.2 Een evenredige, noodzakelijke en gelijktijdige verdediging	55
4. Twee wettelijke vermoedens.....	55
Hoofdstuk 3: De wettige verdediging in Duitsland	57
§ 1. Inleiding.....	57
§ 2. Noodweer (<i>Notwehr</i>).....	57
1. Algemeen.....	57
2. Een tegenwoordige, wederrechtelijke aanval tegen wettelijke belangen.....	57
3. Verdediging (<i>Verteidigung</i>)	58
§ 3. Noodweerecces (<i>Überschreitung der Notwehr</i>).....	59
Hoofdstuk 4: Tussenbesluit	60
Deel IV: Het debat omtrent de uitbreiding van de wettige verdediging	63
Hoofdstuk 1: Standpunt in de politiek en andere belangengroepen	63
§ 1. Voorstanders.....	63
1. Vlaams Belang	63
2. LDD (Lijst Dedecker).....	67
3. DN (Démocratie Nationale)	68
4. UNIZO (Unie voor Zelfstandige ondernemers).....	70
5. NSZ (Neutraal Syndicaat voor Zelfstandigen).....	71

§ 2. Tegenstanders.....	71
1. Open Vld	71
2. CD&V	72
3. N-VA	74
4. Groen.....	75
5. Sp.a.....	76
6. Ars Nobilis.....	76
7. Liberales	77
Hoofdstuk 2: Standpunt in de rechtsleer.....	79
§ 1. Voorstanders.....	79
§ 2. Tegenstanders	80
Hoofdstuk 3: Standpunt in de rechtspraak.....	84
Hoofdstuk 4: Standpunt Belgische juweliërs.....	94
§ 1. De verdediging van goederen	94
§ 2. Het gebruik van geweld en wapens.....	95
§ 3. Preventieve veiligheidsmaatregelen.....	96
§ 4. Vertrouwen in de overheid	96
§ 5. Besluit enquête.....	98
Hoofdstuk 5: Tussenbesluit	99
Deel V: Besluit.....	101
Bibliografie	105
Bijlagen.....	116

Deel I: Inleiding

1. Op 18 april 2016 verscheen het volgend artikel in de krant:

“Drie onbekende mannen hebben zaterdag een gewapende overval gepleegd op juwelier Nachtergaele aan het Oudstrijdersplein in Ninove. Dieter Nachtergaele, de zoon van juwelier Guy, kreeg een pistool tegen het hoofd geduwd. De daders gingen aan de haal met een pak juwelen en dure horloges.

De feiten speelden zich zaterdagochtend af omstreeks 9.30 uur. Dieter Nachtergaele was samen met zijn vrouw in de zaak aanwezig toen er plots een man aan de deur verscheen. “Hij had op dat moment nog geen masker op en was deftig gekleed, dus heb ik hem binnengelaten”, zucht de man. Eenmaal binnen, zette de overvaller een masker op, zwaaide met een wapen en beval hij Dieter om de deur opnieuw te openen voor één van zijn kompanen.

Dieter werd even opgesloten in het toilet maar moest er opnieuw uit om de etalages van binnenuit te openen voor de overvallers. “Ik had mijn vrouw gelukkig nog net kunnen toeroepen dat ze in het atelier moest blijven”, vertelt Nachtergaele.”¹

2. Bijna dagdagelijks vinden er gewapende overvallen plaats in België. De kleine handelszaken zijn hier vaak het slachtoffer van. In 2014 werden er 17 538 inbraken in Belgische handelszaken door de politie vastgesteld.² Geregeld nemen particulieren, die het slachtoffer worden van een overval, het roer in eigen handen en dit heeft vaak een fatale afloop voor de overvaller tot gevolg. Denk maar aan de zaken Tyberghien, Moortgat en De Wolf. Hierin stonden telkens juweliers terecht voor het verwonden of doden van hun overvallers. Deze zaken krijgen veel media-aandacht en leiden bijna altijd tot een pleidooi om het toepassingsgebied van de wet op wettige verdediging uit te breiden. De Belgische Strafwet laat namelijk enkel de verdediging van zichzelf en andere personen toe, niet die van goederen. Deze ‘beperking’ komt bij dergelijke feiten naar boven en wordt door velen als onrechtvaardig beschouwd. De maatschappij heeft het er moeilijk mee dat de overvaller als het slachtoffer wordt beschouwd en de particulier als de dader. Daarnaast heerst er bij de bevolking een groot gevoel van straffeloosheid. Daders worden op heterdaad betrapt en zijn binnen de kortste keer weer op vrije voeten. Dit heeft enerzijds te maken met de overbevolkingsproblematiek in de Belgische gevangenissen waardoor straffen onder de drie jaar nauwelijks worden uitgevoerd. Anderzijds komt dit door de origine van de daders. Vaak

---

¹ www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20160417_02241582.

² www.stat.policefederale.be/criminaliteitsstatistieken/interactief/tabel-per-politiezone/.

gaat het om buitenlandse rondtrekkende bendes die meer en meer met minderjarigen werken. Minderjarigen worden namelijk sneller vrijgelaten of slechts voor een korte periode in een instelling geplaatst. Wegens het geringe vertrouwen dat de gemiddelde burger in Justitie heeft, wil Jan Modaal zelf het heft in handen nemen. Bovendien leven we in een individualistische, materialistische samenleving waar er veel waarde aan goederen gehecht wordt, maar is het wel correct om een even grote waarde toe te kennen aan goederen als aan een mensenleven? Is dergelijke uitbreiding geen schending van artikel 2, lid 2 Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens? Heeft een uitbreiding geen escalatie van geweld tot gevolg? Deze steeds terugkerende discussie heeft al meerdere malen aanleiding gegeven tot het indienen van een resem aan wetsvoorstellen waarmee telkens weinig of niets wordt gedaan.

3. Dit onderzoek heeft tot doel om na te gaan of de Belgische strafrechtelijke figuur van wettige verdediging in de context van de rechtvaardigingsgronden zoals voorzien in de artikelen 416 en 417 van de Strafwet uitgebreid dient te worden tot goederen. Deze ruime onderzoeksvraag wordt opgedeeld in meerdere onderzoeksvragen die in aparte delen behandeld zullen worden.

4. Om dit onderzoek tot een goed eind te brengen, is het noodzakelijk om vooraf stil te staan wanneer en in welke mate een beroep op de wettige verdediging mogelijk is. Een uitspraak over de noodzaak tot de uitbreiding van het toepassingsgebied van de noodweer is immers slechts mogelijk mits een goede notie van het begrip. In het eerste deel van deze masterproef wordt de aandacht gevestigd op de verdediging van personen en goederen in het Belgische recht. Vooreerst wordt de wettige verdediging van artikel 416 en 417 van het Strafwetboek besproken. De regeling van de wettige verdediging voor politieambtenaren verschilt met die van de modale burger en zal bijgevolg in een apart hoofdstuk besproken worden. Een specifieke regeling voor politieambtenaren is logisch aangezien ze in het kader van hun beroep geconfronteerd kunnen worden met geweld. In het derde hoofdstuk wordt ingegaan op de Belgische wapenwet. Doordat onze maatschappij dagdagelijks geconfronteerd wordt met inbraken en geweld schaffen burgers meer en meer middelen aan om zich hiertegen te beschermen. Het beschikken over een wapen is voor sommigen essentieel om zich veilig te voelen. Onder bepaalde voorwaarden kan men een wapenvergunning verkrijgen om zijn persoon te verdedigen. Tot slot wordt er in een laatste hoofdstuk nagegaan welke alternatieven er voorhanden zijn wanneer de wettige verdediging niet van toepassing is en in welke mate een feitelijke verdediging van goederen getolereerd wordt.

5. Een rechtsvergelijkende analyse is hier aan de orde om een klarere kijk te krijgen op deze problematiek. Het uiteindelijke doel van het onderzoek is om een oordeel te vellen over de huidige stand van zaken in België. Om het eigen rechtstelsel te beoordelen en bij te sturen, is de vergelijking met andere landen een efficiënte methode. In tegenstelling tot België is in een aantal andere landen de verdediging van goederen wel mogelijk. In het tweede deel van de masterproef

wordt de regeling betreffende de noodweer in Nederland, Frankrijk en Duitsland bestudeerd. In deze buurlanden is de wettige verdediging van goederen immers wel toegestaan en wordt vaak gebruikt als een bron van inspiratie door voorstanders van een uitbreiding.

6. Het derde en laatste deel van dit onderzoek betreft het debat omtrent de uitbreiding van de wettige verdediging. Hier ligt de nadruk op de argumenten van de voor- en tegenstanders van een uitbreiding. De argumenten van politieke partijen, belangengroepen, Belgische auteurs en juweliërs zullen besproken worden. In de politiek zijn de standpunten verdeeld. Politieke partijen werden via mail gecontacteerd om hun mening omtrent het thema mee te delen. Ook via diverse wetsvoorstellen wordt hun standpunt achterhaald. Aan de hand van een literatuurstudie worden de verschillende meningen in de Belgische rechtsleer vastgesteld. Om het standpunt van de Belgische juweliërs te achterhalen, werd er in het kader van dit onderzoek een enquête opgesteld en afgelegd. Tot slot wordt er onderzocht hoe soepel de rechtspraak zich opstelt bij de interpretatie en toepassing van de wettige verdediging. Dit gebeurt aan de hand van een rechtspraakanalyse. Ter besluit worden alle argumenten tegen elkaar afgewogen en wordt nagegaan in welke mate ze aanneembaar zijn.

Deel II: De wettige verdediging en de verdediging van goederen in België

Hoofdstuk 1: De wettige verdediging

7. In het eerste hoofdstuk zal de rechtsfiguur van de wettige verdediging en haar toepassingsvoorwaarden met betrekking tot de aanvalsdad en de afweringsdad uitvoerig bestudeerd worden. Vervolgens zullen de twee wettelijke vermoedens van wettige verdediging, vervat in artikel 417 van het Strafwetboek, besproken worden. Het betreft hier de afwering bij nacht van de inklimming in een bewoond huis en de verdediging tegen diefstal of plundering met geweld tegen personen. Nadien zullen we kijken naar de bijzondere situaties van noodweereces en putatieve noodweer. Deze situaties doen zich voor wanneer de toepassingsvoorwaarden van de wettige verdediging niet vervuld zijn.

§ 1. Begripsomschrijving

8. Het Europees Verdrag voor de rechten van de mens³ erkent uitdrukkelijk dat de wettige verdediging een grond is van geweld die het beroven van een leven rechtvaardigt. Artikel 2, lid 2, (a) EVRM stipuleert immers dat de beroving van een mensenleven niet in strijd is met het recht op leven ingeval zij het gevolg is van het gebruik van geweld dat absoluut noodzakelijk is ter verdediging van wie dan ook tegen onrechtmatig geweld.⁴ Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens stipuleert dat niet enkel het geweld waarbij slachtoffers het leven laten gevisieerd wordt. Artikel 2 EVRM kan in uitzonderlijke gevallen in het geding gebracht worden wanneer het geweld niet dodelijk is. Dit zal het geval zijn wanneer men het geweld overleeft door 'puur geluk'.⁵ Het EVRM laat de levensberoving enkel toe voor de verdediging van zichzelf of van een ander. De bescherming van goederen tegen onrechtmatig geweld valt er in geen enkel geval onder.⁶

9. De Belgische wettige verdediging of noodweer is terug te vinden in artikel 416 van het Strafwetboek⁷ en luidt als volgt:

---

³ Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden, ondertekend te Rome op 4 november 1950 en goedgekeurd bij de wet van 13 mei 1955, *BS* 19 augustus 1955, *err. BS* 29 juni 1961 (hierna: EVRM).

⁴ J. NOPPE, V. PASHLEY, P. DE HERT en W. HUISMAN, *Mensenrechten en politie*, Antwerpen, Maklu, 2013, 115.

⁵ EHRM 14 juni 2011, Trévalec t/ België, *T. Strafr.* 2011, afl. 4, 297-298.

⁶ Wetsvoorstel (S. DE CLERCK et al.) tot wijziging van sommige bepalingen van het Strafwetboek inzake noodweer, *Parl.St.* Senaat 2003-04, nr. 3-511/1.

⁷ Strafwetboek van 8 juni 1867, *BS* 9 juni 1867.

“Er is noch misdaad, noch wanbedrijf wanneer de doodslag, de verwondingen en slagen geboden zijn door de ogenblikkelijke noodzaak van de wettige verdediging van zichzelf of van een ander.”

10. De wettige verdediging laat toe geweld te gebruiken om een onrechtvaardige aanval op zichzelf of een ander af te weren. Noodweer vindt zijn oorsprong in het natuurrecht. Onrecht dient in beginsel voorkomen en bestraft te worden door de overheid. Wanneer de overheid zich niet in de mogelijkheid bevindt om dergelijke bescherming te bieden, voorziet de wetgeving het recht aan het individu om desnoods zelf met geweld onrechtmatige aantastingen af te weren. Men heeft dus als slachtoffer het recht om zichzelf te beschermen indien men niet door de overheid beschermd kan worden. De wettige verdediging kan bijgevolg beschouwd worden als een uitzondering op het verbod van eigenrichting.⁸

11. De wettige verdediging is een rechtvaardigingsgrond. Dit is een door de wet of het recht erkende omstandigheid waardoor het strafbaar feit zijn wederrechtelijk karakter verliest en de daad geoorloofd wordt. Een ontoelaatbare handeling wordt met andere woorden toelaatbaar omdat men optreedt ter bescherming van zichzelf of van een ander.

12. In tegenstelling tot andere rechtvaardigingsgronden die een algemeen karakter hebben, gaat het hier om een bijzondere rechtvaardigingsgrond. De wetgever heeft er immers voor gekozen om de wettige verdediging op te nemen in Boek II van de strafwet. Dit boek heeft betrekking op de misdrijven en hun bestraffing in het bijzonder terwijl Boek I de algemene beginselen opsomt. Meer bepaald situeert de wettige verdediging zich onder afdeling VIII Doodslag, slagen en verwondingen waardoor zijn toepassing in principe daartoe beperkt blijft.⁹

13. Men aanvaardt echter dat het toepassingsgebied niet beperkt blijft tot doodslag, slagen en verwondingen. Een extensieve interpretatie van de strafwet is toegelaten waardoor ook minder zware vormen van verdediging als noodweer beschouwd kunnen worden. Zo zal bijvoorbeeld het tijdelijk opsluiten van de aanvaller, het stelen van het wapen of het beschadigen van goederen ter verdediging van zichzelf of van een ander onder het toepassingsgebied vallen van de wettige verdediging. De specifieke situering van de wettige verdediging valt te verklaren door het feit dat slagen, verwondingen en doodslag de meest gebruikelijke, bijna enige, wijzen van verdediging zijn.¹⁰

---

⁸ D. DE CLERCK, *Beginselen van strafrecht en van strafvordering*, Deel 1: Strafrecht, Leuven, Acco, 1996, 64-65.

⁹ C. VAN DEN WIJNGAERT, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Deel 1: Strafrecht, Antwerpen, Maklu, 2009, 241.

¹⁰ T. ONGENA, “Wettige verdediging of noodweer”, in X., *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, (181) 183.

14. Tot slot is de wettige verdediging een objectieve rechtvaardigingsgrond. Dit houdt in dat het zijn basis vindt in omstandigheden die aan de feiten zelf hun strafbaar karakter ontnemen, los van de persoon van de dader.¹¹

§ 2. Toepassingsvoorwaarden

15. Het Hof van Cassatie deed in een arrest van 28 februari 1989 uitspraak over de criteria van de wettige verdediging. Het Hof bepaalde dat het aan de feitenrechter is om te oordelen over de ernst en de actualiteit van de onrechtmatige aanranding evenals over de subsidiariteit en proportionaliteit van het verweer. Dit dient hij te doen op grond van de feitelijke omstandigheden, rekening houdend met de reacties die de aangerande persoon redelijk kon of moest hebben.¹² Het Hof van Cassatie vereist een concreto-beoordeling aangezien de ondergraving van het staatsmonopolie van de legitieme geweldsuitoefening beperkt moet worden tot de strikt noodzakelijke behoefte aan eigenrichting.¹³

16. De toepassingsvoorwaarden hebben zowel betrekking op de aanvalsdood als op de afweringsdood en dienen cumulatief vervuld te zijn.¹⁴ Bijgevolg zal het invoeren van de wettige verdediging niet succesvol zijn wanneer aan één van de voorwaarden niet is voldaan.

1. Voorwaarden m.b.t. de aanvalsdood

1.1 De aanval moet onrechtmatig zijn

17. De aanval moet in eerste instantie onrechtmatig zijn. De wettige verdediging kan bijgevolg geen toepassing vinden wanneer men geweld gebruikt tegen een rechtmatig optreden. Zo zal de aanvaller geen beroep kunnen doen op noodweer voor het geweld dat de aangevallene gebruikt om zich te verdedigen tegen de initiële aanval. Wettige verdediging tegen wettige verdediging is met andere woorden niet mogelijk. De wettige verdediging van de aangevallene ontnemt

---

¹¹ T. ONGENA, "Wettige verdediging of noodweer" in X., *Strafrechten strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, (181) 183.

¹² Cass. 7 december 1977, *Arr.Cass.* 1978, 417; Cass. 28 februari 1989, *Bull.* 1989, 662-665; Cass. 28 januari 2014, AR P.12.1776.

¹³ C. D'HAESE, "De wettige verdediging ter bescherming van goederen" (noot onder corr. Brussel 8 januari 1991), *RW* 1991-92, 197-199.

¹⁴ C. VAN DEN WIJNGAERT, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen, deel I: Strafrecht*, Antwerpen, Maklu, 2009, 241.

namelijk het onrechtmatig karakter van de slagen en verwondingen.¹⁵ Evenmin is men gerechtigd zich te verweren tegen rechtmatig optreden van politieagenten of andere overheidsagenten.¹⁶

1.2 De aanval moet ernstig zijn

18. Men is gerechtvaardigd om zichzelf of een ander te verdedigen wanneer er sprake is van een ernstige aanval. Dit houdt in dat de aanval een bedreiging met een onherstelbaar en zwaar onrecht moet inhouden waardoor een onmiddellijk en gewelddadig verweer noodzakelijk is.¹⁷ Het treft geen twijfel dat een aanval op het leven en zware slagen en verwondingen voldoen aan deze voorwaarde. Maar ook minder ernstige aanvallen kunnen eronder vallen en het is dus niet vereist dat het om een levensgevaarlijke situatie gaat. Artikel 416 van het Strafwetboek kan toepassing vinden van zodra een aanval de persoonlijke integriteit van een persoon raakt.¹⁸ Zo zal men zich ook kunnen verdedigen tegen een aanranding van de eerbaarheid en verkrachting. Deze gelijkstelling met een aanslag op het leven zelf is evident aangezien het verlies van maagdelijkheid of zuiverheid even onherstelbaar is als een leven.¹⁹ Daarnaast kunnen ook aanslagen op de persoonlijke vrijheid, zoals ontvoering, onwettige aanhouding of gevangenneming onder het toepassingsgebied van de wettige verdediging vallen.²⁰

1.3 De aanval moet actueel of minstens dreigend zijn

19. Noodweer vormt een uitzondering op het verbod van eigenrichting. Het vindt zijn legitimatie in de onmogelijkheid een beroep te doen op de openbare macht om een reeds begonnen aanranding te doen ophouden of een dreigende aanranding af te weren.²¹ Wanneer het een toekomstig gevaar betreft, heeft men de tijd om de overheid in te schakelen of andere veiligheidsmaatregelen te treffen en vindt artikel 417 van het Strafwetboek geen toepassing. Dit

---

¹⁵ T. ONGENA, "Wettige verdediging of noodweer" in X., *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, (181) 188.

¹⁶ A. DE NAUW, *Inleiding tot het algemeen Strafrecht*, Brugge, Die Keure, 2008, 90.

¹⁷ D. DE CLERCK, *Beginselen van strafrecht en van strafvordering*, Deel 1: Strafrecht, Leuven, Acco, 1996, 67.

¹⁸ T. ONGENA, "Wettige verdediging of noodweer" in X., *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, (181) 185-186.

¹⁹ P. ARNOU, "wettige verdediging bij aanranding van de eerbaarheid" (noot onder Antwerpen 27 mei 1981), *RW* 1983-84, 1902.

²⁰ C. VAN DEN WIJNGAERT, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, deel I: Strafrecht, Antwerpen, Maklu, 2009, 7e druk, 242 en P. LAMBERT, "Légitime défense" in X., *Postal Mémoires. Lexique du droit pénal et des lois spéciales*, 2008, (147) 153-154.

²¹ F. VERBRUGGEN en R. VERSTRAETEN, *Strafrecht & strafprocesrecht voor bachelors*, Antwerpen, Maklu, 2012, 64.

betekent echter niet dat preventief optreden onmogelijk is. De verdediging kan ogenblikkelijk noodzakelijk zijn wanneer de aanval dreigend is, zonder dat de aanval reeds begonnen is.²²

1.4 De aanval moet gericht zijn tegen personen

20. In tegenstelling tot andere rechtstelsels is de wettige verdediging in België enkel mogelijk voor het afweren van aanslagen tegen personen.²³ Het louter verdedigen van goederen wordt niet aanvaard.²⁴ Het Hof van Cassatie heeft deze visie bevestigd. Het belangrijkste argument hiervoor is dat goederen onvoldoende waarde hebben om er een mensenleven voor op te offeren.²⁵ Noodweer zal wel aanvaard worden wanneer de aanranding van een eigendom tegelijkertijd ook een gevaar inhoudt voor het leven of de fysieke integriteit, met dien verstande dat de bedreiging voor de persoon, en niet voor de goederen, het geweld rechtvaardigt.²⁶

21. Voorstanders van een uitbreiding van de wettige verdediging willen onder andere deze voorwaarde wijzigen opdat men ook zijn eigendom kan verdedigen. In tegenstelling tot wat voorstanders van een uitbreiding vaak argumenteren moet men niet toezien op hoe de dief alles wegneemt. Artikel 1, 3° van de wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis²⁷ stipuleert immers dat iedere particulier de op heterdaad betrapte dader mag aanhouden en vervolgens de openbare macht hierover dient in te lichten. Verder impliceert ook het eigendomsrecht dat men de gestolen zaak van de dief mag afnemen. Indien de dief hierbij geweld gebruikt, mag men zich wel verdedigen. Maar geweld gebruiken tegen een dief die enkel steelt, is niet toegelaten.²⁸

2. Voorwaarden m.b.t. de afweringsdaad

2.1 Het verweer moet ogenblikkelijk noodzakelijk zijn

22. Deze voorwaarde vloeit rechtstreeks voort uit de tekst van artikel 416 van het Strafwetboek en houdt in dat de aanval op geen enkele andere manier afgeweerd kan worden. De verdediging

---

²² Cass. 26 januari 1959, *RW* 1959-60, 981.

²³ P. LAMBERT, "Légitime défense" in X., *Postal Mémoires. Lexique du droit pénal et des lois spéciales*, 2008, (147) 154.

²⁴ C. VAN DEN WIJNGAERT, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Deel I: Strafrecht, Antwerpen, Maklu, 2009, 241.

²⁵ C. D'HAESE, "De wettige verdediging ter bescherming van goederen", *RW* 1991-1992, afl. 6, 197-199; T. ONGENA, "Wettige verdediging of noodweer" in X., *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, (181) 190-191.

²⁶ P. DE HERT en P.P.J. VAN DER MEIJ, "Op weg naar de Far West? Wettige verdediging naderbij bekeken", *Vigiles* 2004, afl. 2, 34.

²⁷ Wet 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis, *BS* 14 augustus 1990.

²⁸ D. DE CLERCK, *Beginselen van strafrecht en van strafvordering*, Deel 1: Strafrecht, Leuven, Acco, 1996, 66.

vormt dus een *ultimum remedium*. Dit is een toepassing van het subsidiariteitsbeginsel. Indien men de aanval op een andere manier kan afweren, is de afwering niet ogenblikkelijk noodzakelijk en zal de wettige verdediging geen toepassing vinden.²⁹

23. In de rechtsleer heerst de discussie of het slachtoffer al dan niet verplicht is om te vluchten indien de mogelijkheid daartoe bestaat.³⁰ Bepaalde auteurs zijn van oordeel dat dergelijke vluchtplicht niet bestaat aangezien het recht niet dient te buigen voor het onrecht.³¹ Anderen zijn van mening dat wanneer men de aanval kan ontkomen men verplicht is deze kans te grijpen. In 2006 heeft het Hof van Cassatie de wettige verdediging omschreven als die situatie waarin *“iemand, die niet in de mogelijkheid verkeert om een ernstige en ogenblikkelijke aanranding tegen zijn persoon of tegen een derde te ontwijken anders dan door het misdrijf te plegen, zich op een evenredige manier tegen die aanval verweert”*. Uit dit arrest kan men afleiden dat het Hof de vluchtplicht erkent.³² Uiteindelijk is het steeds de feitenrechter die op onaantastbare wijze oordeelt of er al dan niet voldaan is aan de subsidiariteitsvereiste. Hierbij zal hij rekening houden met de concrete feitelijke omstandigheden en de reacties die de aangerande persoon redelijkerwijs kon en moest hebben.³³

2.2 Het verweer moet proportioneel zijn

24. Een volgende voorwaarde met betrekking tot de afweringsdaad is dat deze in verhouding met de aanvalsdad dient te staan.³⁴ Wanneer de aanval afgeweerd wordt door doodslag en slagen zouden voldoende geweest zijn om de aanval tegen te houden, zal de proportionaliteitsvereiste niet vervuld zijn.³⁵ In dergelijk geval is er sprake van noodweerecces of noodweeroerschrijding.

25. De evenredigheid houdt niet in dat het aanvalsmiddel en verdedigingsmiddel van gelijke aard en gelijke zwaarte moeten zijn. Ze vereist enkel dat er tussen beiden geen wanverhouding bestaat.³⁶ Zo is het neerschieten van iemand, omdat deze met de platte hand een slag in het gezicht gaf, niet proportioneel. Het verweermiddel dient aangepast te zijn aan de aanval. Het verweermiddel dat voor de aangevallene het gemakkelijkst of het meest voor de hand liggend was, moet aanvaard worden als aangepast verweermiddel. Het zal uiteindelijk de feitenrechter zijn die

---

²⁹ C. VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Deel I: Strafrecht, Antwerpen, Maklu, 2009, 243.

³⁰ C. VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Deel I: Strafrecht, Antwerpen, Maklu, 2009, 243.

³¹ T. ONGENA, “Over de noodzakelijkheid van de wettige verdediging” (noot onder Antwerpen 13 september 2001), *RW* 2002-2003, 1389.

³² J. DE HERDT, “De vluchtplicht, ook voor politiebeambten?”, *Vigiles* 2008, afl. 5, 261.

³³ J. DE HERDT, “De vlucht is de beste (wettige) verdediging” (noot onder Cass. 19 april 2006), *NC* 2008, 345.

³⁴ P. LAMBERT, “Légitime defense” in X., *Postal Mémoires. Lexique du droit pénal et des lois spéciales*, 2008, (147) 155.

³⁵ C. VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Deel I: Strafrecht, Antwerpen, Maklu, 243-244.

³⁶ T. ONGENA, “Wettige verdediging of noodweer” in X., *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, (181) 195.

hierover oordeelt, rekening houdende met de redelijke verwachtingen in hoofde van de aangevallene.³⁷

26. Het Hof van Cassatie bevestigde in 2013 dat er geen evenredigheid vereist is tussen het geweld van degene die zich verdedigt en de verwondingen die zijn tegenstander daardoor heeft opgelopen.³⁸

2.3 Het verweer moet plaatsvinden voor of tijdens de aanval, niet erna

27. Het verweer moet voor of tijdens de aanval plaatsvinden opdat de wettige verdediging van toepassing kan zijn. Deze voorwaarde hangt nauw samen met de subsidiariteitsvereiste. Wanneer de aanval reeds voltrokken is, is de verdediging niet meer ogenblikkelijk noodzakelijk en kan men dus de politie verwittigen. Men handelt hier niet meer ter verdediging maar uit wraak.³⁹

28. De juwelier die de wegvlochtende dief in zijn rug neerschiet zal zich niet kunnen beroepen op noodweer. Evenmin zal de mishandelde vrouw die haar dronken aanvaller neersteekt terwijl hij zijn roes uitslaapt zich succesvol kunnen beroepen op artikel 416 van het Strafwetboek.⁴⁰

29. Sommige zijn van oordeel dat deze voorwaarde een nadeel vormt voor vrouwelijke slachtoffers die zich willen verweren. Gezien het feit dat vrouwen doorgaans fysiek zwakker zijn dan mannen zullen zij eerder geneigd zijn te wachten met toeslaan tot als de misbruikende partner slaapt.⁴¹ Sommige argumenteren dat door deze voorwaarde de figuur van wettige verdediging enkel openstaat voor mannen en niet voor vrouwen.⁴²

§ 3. Twee wettelijke vermoedens in artikel 417 Strafwet

30. Artikel 417 van de Strafwet bevat twee wettelijke vermoedens van wettige verdediging, zijnde deze van afwering bij nacht van de inklimning in een bewoond huis en de verdediging tegen diefstal of plundering met geweld tegen personen. Wanneer men zich in één van deze hypothesen bevindt, geldt het vermoeden dat men handelde uit noodweer.⁴³

---

³⁷ D. DE CLERCK, *Beginnelsen van strafrecht en van strafvordering*, Deel 1: Strafrecht, Leuven, Acco, 1996, 68.

³⁸ Cass. 23 januari 2013, Nr. P.12.0415.F, NC 2013, afl. 4, 320.

³⁹ T. ONGENA, "Wettige verdediging of noodweer" in X., *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, (181) 196.

⁴⁰ Gent 11 december 1963, RW 1963-64, 1655-1660.

⁴¹ T. ONGENA, "Wettige verdediging of noodweer" in X., *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, (181) 197.

⁴² C. VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Deel I: strafrecht, Antwerpen, Maklu, 2009, 244.

⁴³ C. VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Deel I: Strafrecht, Antwerpen, Maklu, 2009, 246.

31. Beide vermoedens veronderstellen een aanval op goederen, waardoor men onterecht kan redeneren dat artikel 417 van het Strafwetboek afbreuk doet aan het principe van niet-verdedigbaarheid van goederen. Dergelijke redenering is foutief aangezien men in beide gevallen kan geloven dat de persoon in gevaar was en niet enkel zijn goederen.

32. Het Hof van Cassatie besloot in zijn arrest van 3 maart 1941 dat de algemene voorwaarden van wettige verdediging niet meer nagegaan dienen te worden wanneer de strafrechter toepassing maakt van één van de vermoedens van artikel 417 van de Strafwet.⁴⁴ Dit kan onrechtstreeks leiden tot de aanvaarding van noodweer ter bescherming van goederen. Waardoor sommigen van oordeel zijn dat deze vermoedens strikt geïnterpreteerd dienen te worden. De vermoedens doen geen afbreuk aan het principe van de niet-verdedigbaarheid van goederen.⁴⁵

1. Afwering bij nacht van de inklimming in een bewoond huis

33. Het eerste geval betreft de situatie waarbij er 's nacht een beklimming of braak plaatsheeft van de afsluitingen, muren of toegangen van een bewoond huis of appartement of de aanhorigheden ervan. De persoon die in dergelijke situatie verweer biedt, wordt vermoed te handelen uit noodweer. Hij kon immers geloven dat zijn persoon in gevaar verkeerde en moet dus niet de bedoeling van de inbreker nagaan.

34. De wet bepaalt dat het vermoeden niet van toepassing is wanneer men uit het gedrag en het doel van diegene die poogt in te breken kan afleiden dat de aanranding van personen geen risico vormt. Het betreft hier immers een vermoeden juris tantum en kan bijgevolg steeds worden weerlegd.⁴⁶ Het vermoeden zal wegvallen wanneer bewezen wordt dat een aanranding van personen in geen enkel opzicht te vrezen was.⁴⁷ Het Hof van Beroep te Gent oordeelde dat de beklaagde geen reden had om te vrezen voor zijn leven toen hij het vluchtende slachtoffer neerschoot en artikel 417, tweede lid van het Strafwetboek bijgevolg geen toepassing kon vinden.⁴⁸ Het openbaar ministerie draagt hiervan de bewijslast.⁴⁹

35. Ondanks het feit dat de bepaling strikt geïnterpreteerd dient te worden, is het niet vereist dat de verdediging op het ogenblik van de braak plaatsvindt. Men dient niet te wachten tot het moment dat de braak begint, het volstaat dat ze dreigend is. Ook wanneer de braak reeds voltooid

---

⁴⁴ T. ONGENA, "Juweliers mogen 's nachts schieten", *Juristenkrant* 2001, afl. 34, 3.

⁴⁵ T. ONGENA, "Wettige verdediging of noodweer" in X., *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, (181) 199.

⁴⁶ Corr. Kortrijk 15 november 2002, *RABG* 2003, 803-806.

⁴⁷ A. DE NAUW, *Inleiding tot het algemeen strafrecht*, Brugge, Die Keure, 2008, 90.

⁴⁸ Gent 20 december 1957, *RW* 1958-59, 1154-1155.

⁴⁹ C. D'HAESE, "De wettige verdediging ter bescherming van goederen", *RW* 1991-1992, afl. 6, 197-199.

is en de inbreker zich al in de woning bevindt, kan men zich verweren. Het gevaar dat een aanslag gepleegd kan worden is immers groter. Wanneer men slagen en verwondingen toebrengt aan een inbreker die de woning reeds verlaten heeft, zal de wettige verdediging niet van toepassing zijn.

36. Artikel 78 van het Strafwetboek stipuleert dat diefstal bij nacht de diefstal is die gepleegd wordt meer dan een uur voor zonsopgang en meer dan een uur na zonsondergang. Voor de invulling van het begrip 'nacht' van artikel 417 van de Strafwet hanteert men geen analogieredenering. Het is de feitenrechter die op soevereine wijze oordeelt of het al dan niet nacht is.⁵⁰

37. Het vermoeden geldt niet wanneer de braak overdag plaatsvindt. In dergelijke situatie zal de verweerder zich kunnen beroepen op de strafverminderende verschoningsgrond van artikel 412 van de Strafwet.

2. Verdediging tegen diefstal of plundering met geweld tegen personen

38. Wanneer het feit plaatsheeft bij het zich verdedigen tegen daders van diefstal of plundering die met geweld tegen personen wordt gepleegd, wordt de dader eveneens vermoed zich in staat van wettige verdediging te bevinden. In tegenstelling tot het vorige vermoeden, voorziet de wetgever hier geen mogelijkheid tot het leveren van een tegenbewijs. Het is dus een onweerlegbaar vermoeden, ook wel een vermoeden *juris de jure* genoemd.⁵¹ Een dergelijke interpretatie wordt in de recentere rechtsleer als overdreven ervaren. Er wordt gepleit om het als een weerlegbaar vermoeden te beschouwen.⁵²

39. Het toepassingsgebied van artikel 417, lid 3 van het Strafwetboek werd door een arrest van het Hof van Cassatie uitgebreid tot afpersing. Wie zich verweert tegen daden van afpersing met geweld tegen personen kan een beroep doen op het vermoeden.⁵³

---

⁵⁰ T. ONGENA, "Wettige verdediging of noodweer" in X., *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, (181) 200.

⁵¹ D. DE CLERCK, *Beginselen van strafrecht en van strafvordering*, Deel 1: Strafrecht, Leuven, Acco, 1996, 70.

⁵² C. VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Deel I: Strafrecht, Antwerpen, Maklu, 2009, 246.

⁵³ Cass. 3 maart 1941, *Arr.Cass.* 1941, 43-45.

§ 4. Noodweeroverschrijding en putatief noodweer

40. Zoals reeds eerder werd vermeld, vindt de wettige verdediging geen toepassing wanneer niet aan alle voorwaarden voldaan zijn. In dergelijk geval zal men zijn toevlucht moeten zoeken tot andere rechtsfiguren.

1. Noodweeroverschrijding

41. Er is sprake van noodweereces of noodweeroverschrijding wanneer de afweringsdaad niet voldoet aan de vereisten van de wettige verdediging, bijvoorbeeld wanneer men zich buiten proportie verdedigt.⁵⁴ In tegenstelling tot de Nederlandse en Duitse wetgeving, bestaat er in België geen schulditsluitingsgrond voor de situatie waarin de noodweer de grenzen van de noodzakelijke verdediging heeft overschreden. Noodweeroverschrijding blijft dus in beginsel strafbaar. Wanneer de verdediging niet voldoet aan de noodweersvereisten, zal men zijn toevlucht moeten zoeken tot andere rechtsfiguren dan de noodweer die de straf milderend of uitsluit. Afhankelijk van de concrete omstandigheden kan er toepassing gemaakt worden van de morele dwang als schulditsluitingsgrond of van de uitlokking als strafverminderende verschoningsgrond. Verzachtende omstandigheden kunnen ook steeds aangenomen worden.⁵⁵

2. Putatief noodweer

42. Putatief noodweer betreft het geval waarin er gemeend wordt dat men een onrechtmatige aanval afweert, terwijl deze gerechtvaardigd is. Eén van de voorwaarden van de noodweer ontbreekt waardoor de wettige verdediging niet van toepassing is. Een klassiek voorbeeld hiervan is de situatie waarin het slachtoffer van een gewapende overval per vergissing een politieman onder vuur neemt die het huis is binnengedrongen om het slachtoffer hulp te bieden.⁵⁶ In dergelijk geval kan men een beroep doen op de dwaling.

---

⁵⁴ C. VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Deel I: Strafrecht, Antwerpen, Maklu, 2009, 246.

⁵⁵ T. ONGENA, "Wettige verdediging of noodweer" in X., *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, (181) 202.

⁵⁶ T. ONGENA, "Wettige verdediging of noodweer" in X., *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, (181) 203.

Hoofdstuk 2: De wettige verdediging van politieambtenaren

43. Voor politieagenten geldt er een specifieke regeling wanneer zij geweld gebruiken om zichzelf of anderen te verdedigen. Dit is een logisch gevolg van het feit dat politieagenten een groter risico lopen om met geweld geconfronteerd te worden dan de modale burger.⁵⁷ Het gebruik van dwang door de politie, in de gevallen bepaald in de Wet op het Politieambt⁵⁸, is één van de rechtvaardigingsgronden van het Strafwetboek.⁵⁹ Er zal eerst stilgestaan worden bij de regeling die gold voor de inwerkingtreding van de Wet op het Politieambt. Daarna zal de huidige regeling betreffende het gebruik van geweld en dwang van politieambtenaren worden toegelicht. Tot slot wordt er kort ingegaan op het wetsvoorstel tot invoering van een weerlegbaar vermoeden van wettige verdediging voor politieagenten.⁶⁰

§ 1. Vóór de Wet op het Politieambt

44. Vóór de Wet op het Politieambt bestond er geen specifieke regeling voor het gebruik van geweld en dwang door politieambtenaren. Ze dienden beroep te doen op de rechtvaardigingsgronden van de Strafwet. Gezien het algemeen en abstract karakter van deze rechtvaardigingsgronden bevonden de politieambtenaren zich een situatie van rechtsonzekerheid.⁶¹

45. In de eerste plaats kunnen politieambtenaren zich voor het geweld, aangewend ter behoud van de openbare orde, beroepen op het wettelijk voorschrift en het wettelijk overheidsbevel van artikel 70 van het Strafwetboek.⁶² De rechtvaardigingsgrond wettelijk voorschrift houdt in dat er geen misdrijf is wanneer het feit door de wet is voorgeschreven. Het misdrijf dat gepleegd wordt in uitvoering van een rechtmatig bevel van de overheid, is gerechtvaardigd op grond van het hoger bevel.⁶³ Politieambtenaren zijn bijgevolg gerechtvaardigd geweld en dwang te gebruiken wanneer dit expliciet of impliciet voortvloeit uit de wet, dit impliciet voortvloeit uit een door een bevoegde magistraat voorgeschreven opdracht (huiszoeking, inbeslagneming, aanhouding) of wanneer dit

---

⁵⁷ T. ONGENA, "Wettige verdediging of noodweer" in X., *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, (181) 208.

⁵⁸ Wet 5 augustus 1992 op het politieambt, *BS* 22 december 1992.

⁵⁹ P. LAMBERT, "Dwangmiddelen – Gebruik van dwangmiddelen door de politie" in X. (eds.) *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere wetten*, 2004, (73) 75.

⁶⁰ Wetsvoorstel (J. PENRIS *et al*) tot wijziging van het Strafwetboek wat het weerlegbaar vermoeden van wettige verdediging voor politieagenten betreft, *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 54K1515/001.

⁶¹ H. FRANSEN, "Rechtvaardiging" in X. *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere wetten*, 2001,(280) 335.

⁶² J. D'HAENENS, "Het gebruik van vuurwapens tegen personen, door de politie, bij de bestrijding van de criminaliteit", *RW* 1968, afl. 6, 242.

⁶³ C. VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Deel I: Strafrecht, Antwerpen, Maklu, 2009, 255 en 264.

vervat is in bepaalde, door het Hof van Cassatie aanvaarde ambtsverrichtingen.⁶⁴ Het Hof van Cassatie oordeelde in zijn arrest van 18 februari 1952 dat de gebruikte dwang of het aangewende geweld slechts wettelijk is indien het wordt toegelaten door een wettelijk of reglementair ontvangen bevel, en het de maat niet te boven gaat welke volstrekt nodig is om de bevolen daad te stellen.⁶⁵

46. Ten tweede kan een politieambtenaar geweld gebruiken indien hij zich in een situatie van wettige verdediging bevindt. De wet van 2 december 1957 op de Rijkswacht en de Wet van 10 april 1933 betreffende de douanen en accijnzen bevatten bepalingen waarin het gebruik van vuurwapens tegen personen werd toegelaten. Deze bepalingen reikten niet verder dan de artikelen 416 en 417 van het Strafwetboek, ze waren er slechts toepassingsgevallen van.⁶⁶

47. Ten derde kunnen politieambtenaren zich ook beroepen op de noodtoestand om bepaalde handelingen te stellen.⁶⁷ De noodtoestand is van toepassing wanneer de Strafwet overtreden wordt ter vrijwaring van een hoger rechtsgoed dan de door de overtreden strafbepaling beschermde waarde.⁶⁸ In een conflict tussen individuele belangen (bijvoorbeeld de fysieke integriteit van een bepaald individu) en de maatschappelijke belangen (bijvoorbeeld recht op veiligheid en rust), dient het individuele belang te wijken voor het hoger rechtsgoed, namelijk het maatschappelijk belang. Hierbij is het wel vereist dat het opgeofferde recht tot het strikt noodzakelijke minimum beperkt wordt. Zo zal een politieambtenaar, indien het niet anders kan, bij de vating van een misdadiger deze mogen vastgrijpen en zelfs met geweld overmeesteren.⁶⁹

48. Tot slot kan men het gebruik en geweld van politieambtenaren rechtvaardigen door de wettige reden van artikel 257 van de Strafwet:

“Wanneer een openbaar officier of ambtenaar, een bestuurder, agent of aangestelde van de Regering of van de politie, een uitvoerder van rechterlijke bevelen of van vonnissen, een hoofdbevelhebber of ondergeschikt bevelhebber van de openbare macht, in de uitoefening of ter gelegenheid van de uitoefening van zijn bediening, zonder wettige reden tegen personen geweld gebruikt of doet gebruiken, wordt het minimum van de op die feiten gestelde straf verhoogd overeenkomstig artikel 266.”

---

⁶⁴ H. FRANSEN, “Rechtvaardiging” in X. *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere wetten*, 2001, (280) 328-329.

⁶⁵ Cass. 18 februari 1952, *Pas.* 1952, afl. 1, 352.

⁶⁶ J. D’HAENENS, “Het gebruik van vuurwapens tegen personen, door de politie, bij de bestrijding van de criminaliteit”, *RW* 1968, afl. 6, 245.

⁶⁷ H. FRANSEN, “Rechtvaardiging” in X. *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere wetten*, 2001, (280) 332.

⁶⁸ C. VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Deel I: Strafrecht, Antwerpen, Maklu, 2009, 247.

⁶⁹ J. D’HAENENS, “Het gebruik van vuurwapens tegen personen, door de politie, bij de bestrijding van de criminaliteit”, *RW* 1968, afl. 6, 249-250.

49. A contrario kan men hieruit afleiden dat er geen sprake kan zijn van een misdrijf wanneer er een wettige reden voorhanden is voor de openbare ambtenaren om geweld tegen personen te gebruiken.⁷⁰ Er is sprake van een wettige reden wanneer een rechtvaardigingsgrond van toepassing is. De wettige reden omvat alle door de wet of het recht erkende gronden van rechtvaardiging en is niet enkel beperkt tot de wettige verdediging.⁷¹

§ 2. De Wet op het Politieambt

50. Conform artikel 1, lid 3 van de Wet op het Politieambt is het gebruik van geweld en dwang door politieambtenaren slechts geoorloofd in het raam van de wettelijke opdrachten en bevoegdheden en dit onder de voorwaarden die door of krachtens de wet worden bepaald.⁷² Dwangmiddelen betreft niet enkel fysiek geweld, ook vrijheidsberovingen, huiszoekingen, identiteitscontroles, het trekken van een wapen,... vallen er onder.⁷³

51. Artikel 37 Wet op het Politieambt stipuleert dat elke politieambtenaar, bij het vervullen van zijn opdrachten van bestuurlijke of gerechtelijke politie, geweld kan gebruiken om een wettig doel na te streven dat niet op een andere wijze bereikt kan worden. Deze bepaling dient samen gelezen te worden met artikel 257 van de Strafwet. Indien een ambtenaar een wettige reden heeft om tot geweld over te gaan, is hij gerechtvaardigd en pleegt hij geen misdrijf.⁷⁴ Ook het begrip 'geweld' dient ruim geïnterpreteerd te worden.⁷⁵ Het omvat enerzijds alle handelingen waarop een persoon geneutraliseerd wordt, gaande van een gewone aanmaning en de armklem tot het doden, en anderzijds omvat het tevens de materiële dwang die er bijvoorbeeld uit bestaat een deur in te trappen om een persoon te vatten.⁷⁶

52. Elk gebruik van geweld en dwang moet wettelijk, redelijk en in verhouding tot het nagestreefde doel zijn. Bij het gebruiken van geweld moet de politieambtenaar zich afvragen of

---

⁷⁰ H. FRANSEN, "Rechtvaardiging" in X. *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere wetten*, 2001,(280) 333; A. MARCHAL, "Wettige verdediging en gebruik van vuurwapens door de politie bij roofovervallen (Artikel 257 en 416 van het Strafwetboek)", *RW* 1971, afl. 32, 1501; A. MARCHAL, "Motif légitime ou légitime défense", *JT* 1972, 116.

⁷¹ Antwerpen 19 april 1991, *RW* 1992-93, 303.

⁷² H. FRANSEN, "Rechtvaardiging" in X. *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere wetten*, 2001, (280) 345.

⁷³ H. BERKMOES en F. HUTSEBAUT, "Geweld door politieambtenaren: wettelijk, noodzakelijk en proportioneel", *Vigiles* 2006, afl. 1, 29; A. LINERS en I. SUPEENSE, "Gebruik van dwang – het trekken van een vuurwapen", *Vigiles* 2006, afl. 3, 113.

⁷⁴ H. BERKMOES en F. HUTSEBAUT, "Geweld door politieambtenaren: wettelijk, noodzakelijk en proportioneel", *Vigiles* 2006, afl. 1, 29-30.

⁷⁵ H. FRANSEN, "Rechtvaardiging" in X. *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere wetten*, 2001,346.

⁷⁶ P. LAMBERT, "Dwangmiddelen – Gebruik van dwangmiddelen door de politie" in X. (eds.) *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere wetten*, 2004, (73) 77.

het nagestreefde doel van zijn optreden wettelijk is, of het doel niet op een minder gewelddadige manier bereikt kan worden en of zijn dwangmiddelen redelijk en in verhouding zijn, gelet op het nagestreefde doel en de specifieke feitelijke omstandigheden. Een politieambtenaar kan geweld gebruiken wanneer hij een rechterlijk bevel (bevel tot medebrenging, aanhoudingsbevel, vattingsbevel,...) uitvoert, een op heterdaad betrapte misdadiger aanhoudt, een particulier zich verzet tegen het gewettigd optreden van de autoriteit of om te beletten dat de aangehouden persoon ontsnapt.⁷⁷ Hierbij moet hij steeds drie principes voor ogen houden: de legaliteit, evenredigheid en subsidiariteit.⁷⁸ Het geweld mag evenwel nooit ontsporen in disproportionaliteit of wraak. Het geweld moet ten einde komen wanneer een persoon overmeesterd is. Indien dit niet het geval is, dreigt de politieambtenaar onder de toepassing van de Strafwet te vallen.⁷⁹ Aan elk gebruik van geweld moet een waarschuwing voorafgaan tenzij dit gebruik daardoor onwerkbaar zou worden.⁸⁰ Tot slot geldt artikel 37 van de Wet op het Politieambt voor alle vormen van geweld.⁸¹

53. Artikel 38 Wet op het politieambt voorziet vier gevallen waarin politieambtenaren hun vuurwapen mogen gebruiken en luidt als volgt:

“Onverminderd de bepalingen van artikel 37, kunnen de politieambtenaren slechts gebruik maken van vuurwapens tegen personen in de volgende gevallen:

1° in het geval van wettige verdediging in de zin van de artikelen 416 en 417 van het Strafwetboek;

2° tegen gewapende personen of in de richting van voertuigen aan boord waarvan zich gewapende personen bevinden, in geval van misdaad of van een op heterdaad ontdekt wanbedrijf in de zin van artikel 41 van het Wetboek van Strafvordering, welke misdaad of welk wanbedrijf met geweld zijn gepleegd, indien redelijkerwijze mag aangenomen worden dat die personen in het bezit zijn van vuurwapens klaar voor gebruik en dat zij deze wapens zullen gebruiken tegen personen;

---

⁷⁷ P. LAMBERT, “Dwangmiddelen – Gebruik van dwangmiddelen door de politie” in X. *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere wetten*, 2004, (73) 78.

⁷⁸ F. SCHUERMANS, “Vrijspraak wegens onregelmatige arrestatie. De politieambtenaar mag zijn wapen niet zomaar trekken”, *Juristenkrant* 2006, afl. 121, 5.

⁷⁹ P. LAMBERT, “Dwangmiddelen – Gebruik van dwangmiddelen door de politie” in X. *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere wetten*, 2004, (73) 78.

⁸⁰ F. SCHUERMANS, “Vrijspraak wegens onregelmatige arrestatie. De politieambtenaar mag zijn wapen niet zomaar trekken”, *Juristenkrant* 2006, afl. 121, 5.

⁸¹ T. ONGENA, “Wettige verdediging of noodweer”, in *Strafrecht en Strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, (181) 208-209.

3° wanneer in het geval van volstreekte noodzakelijkheid, de politieambtenaren de aan hun bescherming toevertrouwde personen, posten, vervoer van gevaarlijke goederen of plaatsen op geen andere wijze kunnen verdedigen.

In dit geval mogen de vuurwapens slechts gebruikt worden overeenkomstig de richtlijnen en onder verantwoordelijkheid van een officier van bestuurlijke politie;

4° wanneer in het geval van volstreekte noodzakelijkheid, de politieambtenaren de personen die aan hun bescherming zijn toevertrouwd in het raam van de uitvoering van een opdracht van gerechtelijke politie op geen andere wijze kunnen verdedigen.

In dit geval mogen de vuurwapens enkel worden gebruikt overeenkomstig de richtlijnen en onder verantwoordelijkheid van een officier van gerechtelijke politie.

Het gebruik van wapens geregeld in 2°, 3° en 4°, geschiedt eerst na waarschuwing met luide stem of met enig ander beschikbaar middel, een waarschuwingsschot inbegrepen, tenzij dit gebruik daardoor onwerkzaam zou worden.”

54. Het klassieke toepassingsgebied van de wettige verdediging wordt hier uitgebreid tot drie gevallen van ernstige criminaliteit. In bepaalde gevallen mogen zij zelfs geweld gebruiken ter verdediging van materiële zaken.⁸² Hierbij mag men niet uit het oog verliezen dat de voorwaarden uit artikel 37 Wet op het Politieambt evenzeer gelden. De voorwaarden van het wettig doel, de proportionaliteit en subsidiariteit gelden ook voor elk gebruik van wapens of andere middelen zoals spijkereggen, traangas en waterkanonnen. Men moet hierbij steeds voor ogen houden dat het gebruik van geweld slechts een ultimum remedium is.⁸³

55. De wettige verdediging is het eerste geval waarin de Wet op het Politieambt het gebruik van vuurwapens toestaat. Omzendbrieven van verschillende autoriteiten en parketten, uit verschillende periodes hebben verduidelijkt wanneer ordehandhavers handelen uit wettige verdediging. Hierin wordt steeds benadrukt dat de wettige verdediging niet ingeroepen kan worden bij de verdediging van eigendom. Politieambtenaren mogen hun vuurwapens niet gebruiken om een vluchtende dief te stoppen indien er geen redenen zijn om te vermoeden dat hij gebruik gaat maken van een wapen.⁸⁴ Deze omzendbrief van de Minister van Justitie, die dateert van 19 augustus 1913, wordt nog steeds van toepassing geacht.⁸⁵ Men verwijst naar de

---

⁸² T. ONGENA, “Wettige verdediging of noodweer” in X., *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, (181) 208.

⁸³ P. LAMBERT, “Dwangmiddelen: Gebruik van dwangmiddelen door de politie” in X., *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere wetten*, 2004, (73) 79.

⁸⁴ P. LAMBERT, “Dwangmiddelen: Gebruik van dwangmiddelen door de politie” in X., *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere wetten*, 2004, (73) 82-83.

⁸⁵ H. FRANSEN, “Rechtvaardiging” in X. *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere wetten*, 2001, (280) 332.

bepaling van noodweer in het Strafwetboek waardoor de gewone regels toegepast moeten worden. De vluchtplicht vindt voor politieambtenaren in de praktijk geen toepassing. Ze hebben in tegendeel de plicht om ter plaatse te blijven en hun wettelijke taak uit te voeren.⁸⁶

56. In artikel 38, 2° van de Wet op het Politieambt wordt het gebruik van vuurwapens uitgebreid tot gevallen van zware criminaliteit bij betrapting op heterdaad. Het gaat om misdaden en wanbedrijven met geweld, zoals hold-ups of gewelddadige handelingen, gijzelnemingen of terroristische activiteiten. Het gebruik van vuurwapens is slechts toegelaten wanneer de politieambtenaar redelijkerwijze kan vermoeden dat deze personen beschikken over vuurwapens die klaar zijn voor gebruik en die gebruikt zullen worden tegen personen. Indien men dit niet kan vermoeden, mag men niet schieten op de vluchtende criminelen enkel en alleen om ze tot stilstand te brengen wanneer het bevel tot stilstand genegeerd wordt.⁸⁷

57. Ten derde is het gebruik van vuurwapens door politieambtenaren toegelaten ter verdediging van de aan hun ter bescherming toevertrouwde personen, posten, vervoer van gevaarlijke goederen of plaatsen. Een officier van bestuurlijke politie zal hiervoor de nodige richtlijnen moeten toelichten. Het is echter niet vereist dat de officier van bestuurlijke politie ter plaatse aanwezig is. De onderrichtingen kunnen zowel gegeven worden voor de aanvang van de dienst of in het geval van een incident.⁸⁸

58. In het vierde en laatste geval is het gebruik van wapens gerechtvaardigd om de personen die aan hun bescherming zijn toevertrouwd in het raam van de uitvoering van een opdracht van gerechtelijke politie te verdedigen. Dit moet gebeuren overeenkomstig de richtlijnen van een officier van gerechtelijke politie.⁸⁹

59. Elk gebruik van geweld dient voorafgegaan te worden door een waarschuwing behalve wanneer dit onmogelijk of onwenselijk is.⁹⁰ Dit zal bijvoorbeeld het geval zijn wanneer een speciale eenheid tussenbeide komt om een gijzelaar te bevrijden met verblindende en verdovende granaten of wanneer een politiedienst een huiszoeking verricht met het breken van ruiten of het openbreken van deuren om gevaarlijke misdadigers aan te houden. De wet voorziet geen specifieke vormvereiste voor de waarschuwing. De waarschuwing kan met elk beschikbaar

---

⁸⁶ J. DE HERDT, "De vluchtplicht, ook voor politiebeambten?", *Vigiles* 2008, afl. 5, 262-263.

⁸⁷ P. LAMBERT, "Dwangmiddelen: Gebruik van dwangmiddelen door de politie" in X., *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere wetten*, 2004, (73) 82-86.

⁸⁸ P. LAMBERT, "Dwangmiddelen: Gebruik van dwangmiddelen door de politie" in X., *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere wetten*, 2004, (73) 87.

⁸⁹ P. LAMBERT, "Dwangmiddelen: Gebruik van dwangmiddelen door de politie" in X., *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere wetten*, 2004, (73) 87.

⁹⁰ A. LINERS en I. SUPEENSE, "Gebruik van dwang – het trekken van een vuurwapen", *Vigiles* 2006, afl. 3, 115.

middel gegeven worden, zowel met luide stem als een waarschuwingsschot voldoen aan de voorwaarde.⁹¹

60. De nieuwe regeling betreffende dwang en geweld uit artikel 37 en 38 van de Wet op het Politieambt was niet absoluut onontbeerlijk. De wet voert namelijk geen nieuwe en autonome rechtvaardigingsgronden in. De algemene principes inzake het gebruik van dwang en geweld door politieambtenaren bestonden al maar waren nergens expliciet in de wet omschreven. De expliciete opneming van een geweldregeling in de wet komt de rechtszekerheid van zowel de politieambtenaren als van de burgers ten goede. Politieambtenaren beschikken nu over vrij precieze regels die het gebruik van geweld en vuurwapens bepalen en burgers weten voortaan in welke omstandigheden politieambtenaren geweld en vuurwapens mogen gebruiken. De uiteindelijke verantwoordelijkheid voor het gebruik van dwang en geweld blijft zoals vroeger bij de politieambtenaren.⁹²

61. Hoewel de wettige verdediging van politieambtenaren nauw aansluit bij die van het Strafwetboek, zijn er twee opmerkelijke verschillen. Wanneer een gewapende crimineel op de vlucht is geslagen en men kan een volgende aanval op personen vrezen, laat artikel 38, 2° van de wet op het Politieambt politieambtenaren de mogelijkheden om deze in de rug te schieten. Dit is verschillend van de wettige verdediging van het Strafwetboek, waar de verdediging enkel mogelijk is voor of tijdens de aanval. Tot slot laat artikel 38, 3° van de Wet op het Politieambt de verdediging van materiële goederen toe. De bepaling spreekt van strikte noodzakelijkheid, waardoor de proportionaliteit- en subsidiariteitseis strenger moeten toegepast worden.

§ 3. Wetsvoorstel tot invoering van een weerlegbaar vermoeden

62. Op 9 december 2015 werd door Jan Penris, Barabara Pas en Filip Dewinter een wetsvoorstel ingediend tot wijziging van het Strafwetboek wat het weerlegbaar vermoeden van wettige verdediging voor politieagenten betreft. De indieners van het wetsvoorstel willen voorkomen dat politieambtenaren van hun vrijheid beroofd worden wanneer ze tijdens de uitoefening van hun functie zichzelf of een ander verdedigen. Het wetsvoorstel wil artikel 417 van het Strafwetboek aanvullen met het volgende lid:

---

⁹¹ P. LAMBERT, "Dwangmiddelen: Gebruik van dwangmiddelen door de politie" in X., *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere wetten*, 2004, (73) 80.

⁹² H. FRANSEN, "Rechtvaardiging" in X. *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere wetten*, 2001, (280) 353-354.

“Wanneer een politieambtenaar tijdens de uitoefening van zijn functie zichzelf of een ander verdedigt.”⁹³

Over dit wetsvoorstel is nog geen beslissing genomen en is nog steeds hangende in de Kamer voor Volksvertegenwoordigers.⁹⁴

---

⁹³ Wetsvoorstel (J. PENRIS *et al*) tot wijziging van het Strafwetboek wat het weerlegbaar vermoeden van wettige verdediging voor politieagenten betreft, *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 54K1515/001.

⁹⁴www.dekamer.be/kvvcr/showpage.cfm?section=/flwb&language=nl&cfm=/site/wwwcfm/flwb/flwbn.cfm?legislat=54&dossierID=1515.

Hoofdstuk 3: Particulier wapenbezit ter wettige verdediging

63. Onder de oude wapenwet van 1933 konden jacht- en sportwapens vrij verkregen worden op voorwaarde dat men meerderjarig was. Enkel voor oorlogswapens diende men over een vergunning te beschikken.⁹⁵ Deze vrij soepele regeling werd in 2006 vervangen door een strengere wapenwet.⁹⁶ Dit was het gevolg van de dramatische gebeurtenissen die zich hadden voorgedaan in Antwerpen. Hans Van Themsche schoot twee mensen dood met een vrij verkrijgbaar wapen dat hij diezelfde dag nog had aangekocht. De reeds bestaande wetsontwerpen, die nog grondig besproken dienden te worden, kwamen in een ijlt tempo tot stand.⁹⁷ Hierdoor bevatte de strengere wapenwet verschillende lacunes, die opgevangen dienden te worden door verscheidene reparatiewetten.⁹⁸

64. De Belgische wapenwet deelt wapens op in drie categorieën: verboden wapens, vrij verkrijgbare wapens en vergunningsplichtige wapens.⁹⁹ Verboden wapens zijn wapens die men logischerwijze niet mag bezitten. De wet voorziet een exhaustieve lijst.¹⁰⁰ Zo zijn onder andere stroomstoottoestellen, verschillende types sprays, vuurwapens voorzien van een geluidsdemper,... verboden. Ook zaken of stoffen die niet als wapen zijn ontworpen maar die in concrete omstandigheden dienen om personen te kwetsen of te bedreigen vallen er onder.¹⁰¹ Vrij verkrijgbare wapens zijn de blanke wapens, de niet-vuurwapens en de namaak-wapens waarvoor geen bijzondere regeling geldt.¹⁰² Hoewel deze wapens vrij verkrijgbaar zijn, kan men ze enkel dragen als men hiervoor een wettige reden heeft.¹⁰³ Alle andere vuurwapens die niet verboden of vrij verkrijgbaar zijn door de wet, zijn vergunningsplichtig.¹⁰⁴

65. Wanneer een particulier een wapen wil aanschaffen, dient hij een vergunning te bekomen bij de provinciegouverneur van zijn verblijfplaats.¹⁰⁵ De lokale politie moet een advies geven en verschillende voorwaarden moeten cumulatief vervuld zijn, vooraleer men een vergunning kan verkrijgen. Het opgeven van een wettige reden is één van de voorwaarden. De wetgever somt deze limitatief op: de jacht- en faunabeheersactiviteiten, het sportief en recreatief schieten, de uitoefening van een activiteit die bijzondere risico's inhoudt of het voorhanden hebben van een vuurwapen noodzakelijk maakt, de persoonlijke verdediging van personen die een objectief en

---

⁹⁵ N. DEMEYERE, "De nieuwe Wapenwet", *T.Strafr.* 2007, afl. 4, 233.

⁹⁶ Wet 8 juni 2006 houdende regeling van economische en individuele activiteiten met wapens, *BS* 9 juni 2006 (hierna Wapenwet).

⁹⁷ P. DE SMET, "De 12 geboden van de nieuwe wapenwet", *RABG* 2006, afl. 13-14, 1067.

⁹⁸ N. DEMEYERE, "De nieuwe Wapenwet", *T.Strafr.* 2007, afl. 4, 234.

⁹⁹ N. DEMEYERE, "De nieuwe Wapenwet", *T.Strafr.* 2007, afl. 4, 235.

¹⁰⁰ Art. 3 § 1 Wapenwet.

¹⁰¹ P. DE SMET, "De 12 geboden van de nieuwe wapenwet", *RABG* 2006, afl. 13-14, 1067-1068.

¹⁰² Art. 3 § 2 Wapenwet; P. DE SMET, "De 12 geboden van de nieuwe wapenwet", *RABG* 2006, afl. 13-14, 1068.

¹⁰³ Art. 9 Wapenwet.

¹⁰⁴ Art. 3 § 3 Wapenwet.

¹⁰⁵ Art. 11 § 1 Wapenwet; N. DEMEYERE, "De nieuwe Wapenwet", *T.Strafr.* 2007, afl. 4, 243.

groot risico lopen en die aantonen dat het voorhanden hebben van een vuurwapen dit groot risico in grote mate beperkt en hen kan beschermen, de intentie een verzameling historische wapens op te bouwen en de deelname aan historische, folkloristische, culturele of wetenschappelijke activiteiten.¹⁰⁶ In de theoretische proef zal men steeds een vraag stellen over de wettige verdediging. Hieraan wordt bijzonder belang gehecht. Bij het foutief beantwoorden van deze vraag, is het slagen op de proef onmogelijk.¹⁰⁷

66. Gezien het onderwerp van dit werkstuk zal er enkel ingegaan worden op de wettige reden risicovol beroep en de wettige verdediging. De wettige reden moet aanwijsbaar en controleerbaar zijn en mag niet steunen op de subjectieve perceptie van bijvoorbeeld een onveiligheidsgevoel. Hier geldt een strenge beoordeling en de houder van de vergunning moet steeds kunnen aantonen dat de reden nog actueel is.¹⁰⁸ Dit heeft tot gevolg dat de wettige reden van het risicovol beroep en de wettige verdediging nauwelijks aanvaard worden in de praktijk.¹⁰⁹

67. Om een wapenvergunning te verkrijgen omwille van een risicovolle beroepsactiviteit dient men aan de gouverneur het bijzonder risico aan te tonen waardoor het voorhanden zijn van een vuurwapen noodzakelijk is. Dit bewijs kan met alle wettelijke middelen bewezen worden. Het loutere feit dat iemand bij een bewakingsfirma of in de diamantensector werkt is niet voldoende. Er moet steeds gekeken worden naar de context van de aanvraag en naar de concrete aanleidingen die een wapenvergunning kunnen rechtvaardigen. Een juwelier zal pas een vergunning krijgen indien hij kan aantonen dat de gevaren waaraan hij blootgesteld wordt reëel zijn, hij een concreet risico loopt en zijn leven beroepshalve in gevaar is. De juwelier zal moeten bewijzen dat hij reeds het slachtoffer is geweest van geweld of bedreiging in hoofde van de uitoefening van zijn beroepsactiviteiten.¹¹⁰

68. In 2012 werd er een wetsvoorstel ingediend door leden van het Vlaams Belang. Het voorstel had de legalisering van het gebruik van zogenaamde pepperspray door handelaar en beoefenaars van vrije beroepen voor ogen. Pepperspray is een verboden wapen.¹¹¹ De indieners willen hierop een uitzondering voor handelaars en beoefenaars van vrije beroepen. Ze zijn er namelijk van overtuigd dat het een efficiënt verdedigingsmiddel kan zijn en dat men hierdoor minder snel naar

---

¹⁰⁶ Art. 11 § 3 Wapenwet; P. DE SMET, "De 12 geboden van de nieuwe wapenwet", *RABG* 2006, afl. 13-14, 1069.

¹⁰⁷ N. DEMEYERE, "Vergunningsplichtige wapens" in X., *Strafwet en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, 2010, (307) 353.

¹⁰⁸ K. DASSEN, "Verweerwapens" in X., *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, 1998, (135) 177.

¹⁰⁹ N. DEMEYERE, "De nieuwe Wapenwet", *T.Strafr.* 2007, afl. 4, 244.

¹¹⁰ Omz. 25 november 2011, Over de toepassing van de wapenwetgeving, 89-90, justice.belgium.be/sites/default/files/downloads/Wapenwetgeving-Omzendbrief%20versie%20BS.pdf.

¹¹¹ Art. 3 § 1, 10° Wapenwet

vuurwapens zal grijpen.¹¹² Dit voorstel werd vervallen verklaard.¹¹³ Deze uitzondering zou niet veel bescherming kunnen bieden aan een handelaar. Zelfs met pepperspray zou hij niet opgewassen zijn tegen een gewapende crimineel.

69. De persoon die een wapenvergunning wenst ter verkrijgen voor zijn persoonlijke verdediging dient aan te tonen dat hij een objectief en groot risico loopt en dat een vuurwapen tegen dit risico in grote mate bescherming biedt. De aanvrager dient eveneens aan te tonen dat hij reeds alle andere haalbare maatregelen heeft genomen om zijn persoonlijke veiligheid te garanderen. De concrete feitelijke situatie moet dus een zodanig bijzonder karakter hebben waardoor ze niet door andere veiligheidsmaatregelen, zoals bijvoorbeeld een alarminstallatie, beheerst kan worden.¹¹⁴ Tot slot mag hij het wapen enkel voor deze reden gebruiken. Om na te gaan of er wel effectief sprake is van een ernstig en objectief gevaar kan de gouverneur een onderzoek vragen aan de lokale politie. Indien de vergunningsaanvraag dermate zwak en oppervlakkig is, kan hij het zonder meer afwijzen.¹¹⁵ Wanneer men over een vergunning beschikt zijn de toepassingsvoorwaarden van de wettige verdediging nog steeds van toepassing. De daad zal niet gerechtvaardigd worden louter en alleen door het feit dat het gebruikte wapen voor de verdediging over een behoorlijke vergunning beschikte. Ook hier is het aan de feitenrechter om te oordelen of de toepassingsvoorwaarden van de rechtvaardigingsgrond voldaan zijn.¹¹⁶

70. Conform artikel 2 van het Koninklijk Besluit van 29 december 2006 kan een vergunningsplichtig wapen enkel gebruikt worden voor zijn opgegeven wettige reden.¹¹⁷ Tijdens de nacht van 29 juni 2011 werd in Antwerpen een opticien gewekt door twee inbrekers. Toen één van de inbrekers een dreigend gebaar had gemaakt, schoot de opticien hem in de kaak. De opticien handelde uit wettige verdediging en werd niet vervolgd. De gouverneur van Antwerpen besloot om de wapenvergunning van de opticien in te trekken. Dit aangezien hij zijn wapen geladen onder zijn bed bewaarde en hij enkel beschikte over een vergunning voor sportief en recreatief gebruik. De gouverneur meende dat hij dit wapen niet mocht aanwenden om zich te verdedigen. De Raad van State oordeelde dat hij zijn wapen niet geladen mocht bewaren aangezien zijn wapen enkel vergund was voor sportief en recreatief gebruik. Maar de Raad van State was eveneens van

---

¹¹² Wetsvoorstel (F. DE MAN, P. LOGGHE en B. SCHOOF) tot wijziging van de wet van 8 juni 2006 houdende regeling van economische en individuele activiteiten met wapens wat betreft de legalisering in bepaalde gevallen van spuitbussen met weerloos makende stoffen, *Parl. St.* Kamer 2011-12, nr. 53K2030/001.

¹¹³ www.dekamer.be/kvvcr/showpage.cfm?section=/flwb&language=nl&cfm=flwbn.cfm?lang=N&legislat=53&dossierID=2030.

¹¹⁴ K. DASSEN, "Verweerwapens" in X, *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, 1998, (135) 178.

¹¹⁵ Omz. 25 november 2011, Over de toepassing van de wapenwetgeving, 90, justice.belgium.be/sites/default/files/downloads/Wapenwetgeving-Omzendbrief%20versie%20BS.pdf.

¹¹⁶ K. DASSEN, "Verweerwapens" in X, *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, 1998, (307) 350.

¹¹⁷ KB 29 december 2006 tot uitvoering van sommige bepalingen van de wet van 8 juni 2006 houdende regeling van economische en individuele activiteiten met wapens, *BS* 9 januari 2007.

oordeel dat hij handelde uit wettige verdediging. Volgens de Raad van State doet de omstandigheid dat zijn wapen niet vergund was voor persoonlijke verdediging, geen afbreuk aan het feit dat hij dit wapen, zoals overigens elk daartoe dienstig voorwerp, mocht aanwenden om zich tegen een aantasting van zijn integriteit te verweren.¹¹⁸ Men kan zich afvragen of deze redenering doorgetrokken mag worden naar een persoon die zichzelf of iemand anders verdedigt door gebruik te maken van een verboden wapen. Hierover heeft de Raad van State zich nog niet uitgesproken.

71. De wet werd op enkele punten verstrengd. Zo wordt de verkoop van wapens via internet en postorderbedrijven voortaan uitdrukkelijk verboden.¹¹⁹ Bovendien is het voor veroordeelde criminelen moeilijker om een vergunning te verkrijgen. Al wie veroordeeld is voor geweld, bedrog, oplichting, corruptie, verduistering, informaticabedrog of vrouwenmishandeling zal geen vergunning kunnen krijgen. Ook wie al de jachtwet of de sportschutterij heeft overtreden ziet een vergunning aan zijn neus voorbijgaan.¹²⁰ De politiediensten en de gouverneurs kunnen vanaf nu alle wapens bij een gevaarlijk persoon in beslag nemen en niet enkel de vergunningsplichtige wapens zoals dat voorheen het geval was.¹²¹

72. De wapenwet van 2006 werd ook versoepeld. Voorheen had de vergunning een geldigheidsperiode van vijf jaar. Dit is opgeheven. Vanaf nu worden vergunningen voor onbepaalde duur verkregen. De gouverneur moet wel om de vijf jaar nagaan of de vergunningsvoorwaarden nog voldaan zijn. Men kan zich afvragen in welke mate deze controles effectief uitgevoerd zullen worden. De wachttijd om een vergunning te krijgen is nu reeds ellenlang. Deze controles zullen ook veel tijd vragen waardoor ze waarschijnlijk nauwelijks uitgevoerd zullen worden in de praktijk. Een andere versoepeling is de afschaffing van het medisch attest voor de meeste vergunningen. Bovendien moeten jagers en sportschutters in sommige gevallen geen praktische en theoretische proeven afleggen om een vergunning te verkrijgen.¹²² Tot slot is het passief wapenbezit versoepeld. Oorspronkelijk liet de wet van 8 juni 2006 erfgenamen van een wapen de mogelijkheid om het wapen in te leveren, definitief onklaar te maken of een vergunning aan te vragen mits wettige reden. In 2007 oordeelde het Grondwettelijk Hof dat dit een aantasting van het eigendomsrecht uitmaakt.¹²³ Het wettig bezitten van een geërfd wapen is voortaan gemakkelijker. Erfstukken, historisch belangwekkende of folkloristische wapens moeten noch definitief, noch tijdelijk onklaar gemaakt worden. Opdat de

---

¹¹⁸ RvS 25 november 2015, nr. 229.301.

¹¹⁹ Art. 19, lid 1, 1° Wapenwet.

¹²⁰ Art. 5 § 4 Wapenwet.

¹²¹ Art. 28 § 2 Wapenwet; J. DE WIT, "Parlement keurt drastische versoepeling wapenwet goed", *Juristenkrant* 2008, afl. 174, 5.

¹²² Art. 11 § 4 Wapenwet.

¹²³ B. MABILDE, "Grondwettelijk Hof vindt twee problemen in wapenwet", *Juristenkrant* 2008, afl. 166, 6-7.

erfgenaar het wapen wettig kan houden, mag hij geen munitie bezitten voor dat wapen. Verder moest de erflater het wapen legaal bezitten of moet het gaan om een voorheen vrij wapen dat ondertussen vergunningsplichtig is geworden. Deze regeling geldt eveneens voor jagers en sportschutters. Wanneer ze stoppen met hun hobby mogen ze hun wapen behouden. Dit brengt met zich mee dat veel meer mensen een wapen in huis zullen hebben. Hierdoor zal het probleem verschuiven en zal men meer controle moeten doen op illegale munitie.¹²⁴

---

¹²⁴ J. DE WIT, "Parlement keurt drastische versoepeling wapenwet goed", *Juristenkrant* 2008, afl. 174, 5.

Hoofdstuk 4: Alternatieven ter verdediging van goederen

73. De wettige verdediging van artikel 416 van het Strafwetboek laat enkel de verdediging van personen toe. Indien een aanval louter gericht is op goederen, zal de verdediging niet onder de toepassing van noodweer vallen. Dit houdt evenwel niet in dat er niets ondernomen kan worden tegen diefstal. De Wet op de Voorlopige hechtenis geeft, mits het voldoen aan bepaalde voorwaarden, het recht aan particulieren om daders aan te houden wanneer ze op heterdaad betrappt worden. Indien de voorwaarden van de wettige verdediging niet zijn nageleefd, kan men geëxcuseerd worden door de schulduitsluitingsgronden dwang of dwaling of een strafvermindering bekomen door de verschoningsgrond uitlokking of verzachtende omstandigheden. Deze zullen hieronder besproken worden. Voor de hier bijhorende toepassingen wordt verder verwezen naar Deel IV, Hoofdstuk 3: Standpunt in de rechtspraak.

§ 1. Vattingsrecht particulieren

74. Het recht op persoonlijke vrijheid, vervat in artikel 12 van de Grondwet¹²⁵ en artikel 5.1 EVRM, is geen absoluut fundamenteel recht. Aan dit grondrecht kan zelfs in de relatie tussen burgers onderling afbreuk gedaan worden. Artikel 1, 3° van de Wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis¹²⁶ stipuleert immers dat iedere particulier de op heterdaad betrapte dader van een misdaad of wanbedrijf mag aanhouden. Vervolgens dient men de openbare macht hierover in te lichten. Het betreft de fase van vrijheidsberoving die de eigenlijke arrestatie voorafgaat. Aangezien deze bepaling de bevoegdheid geeft aan particulieren om het fundamenteel recht op vrijheid van hun medeburgers aan te tasten, zijn er strenge voorwaarden aan verbonden. Indien deze wettelijke voorschriften niet nageleefd worden, kan er sprake zijn van een wederrechtelijke en willekeurige vrijheidsberoving of minstens van een quasi-delictuele aansprakelijkheid in hoofde van de arrestant.¹²⁷

75. Het dient in de eerste plaats te gaan om een misdaad of wanbedrijf. Door de aanhouding voor wanbedrijven eveneens mogelijk te maken, komt de wetgever tegemoet aan de eisen van de bewakingsindustrie. Deze kon onder de oude wetgeving haar opdrachten niet vervullen aangezien de opgegeven bepaling tot misdaden beperkt was. Deze uitbreiding naar wanbedrijven werd vooral in de winkeldiefstalbestrijding positief onthaald.¹²⁸ De bepaling verduidelijkt niet of de aanhouding mogelijk is voor alle wanbedrijven of louter voor de wanbedrijven die aanleiding

---

¹²⁵ De gecoördineerde Grondwet van 17 februari 1994, *BS* 17 februari 1994.

¹²⁶ Wet 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis, *BS* 14 augustus 1990.

¹²⁷ W. VAN LAETHEM, "Het vattingsrecht van particulieren", *Panopticon* 1994, 112.

¹²⁸ W. VAN LAETHEM, "Het vattingsrecht van particulieren", *Panopticon* 1994, 112-113.

kunnen geven tot voorlopige hechtenis.¹²⁹ Deze laatst genoemde wanbedrijven zijn diegene die een hoofdgevangenisstraf van een jaar of een zwaardere straf tot gevolg kunnen hebben.¹³⁰ Over het algemeen neemt de rechtsleer aan dat de aanhouding mogelijk is voor alle wanbedrijven.¹³¹

76. Een tweede voorwaarde vereist dat het gaat om een betrapping op heterdaad. Hoewel de tekst van de wet hierover geen duidelijkheid schept, neemt men over het algemeen aan dat de betrapping op heterdaad door particulieren enger geïnterpreteerd dient te worden dan die door politieofficieren, zoals omschreven in artikel 41 van het Wetboek van Strafvordering¹³². Het gaat enkel om de betrapping *sensu stricto*.¹³³ De particulier kan enkel optreden in de gevallen waarin de verdachte zelf op heterdaad betrapt wordt. Het louter ontdekken van een misdrijf op heterdaad is niet voldoende. Men kan als particulier dus enkel optreden in geval van een eigenlijke betrapping op heterdaad en niet in de hypothese van de hiermee gelijkgestelde gevallen.¹³⁴ Dit aangezien het uitzonderlijk initiatiefrecht op zekerheid moet berusten en niet op beweringen van een derde.¹³⁵

77. Ten derde mag de arrestant geen gebruik maken van bovenmatig geweld. De bevoegdheid tot vasthouden impliceert uiteraard een zekere mate van geweld. Een particulier beschikt over verscheidene mogelijkheden om zijn doel te realiseren: hij kan de dader onder een bedreiging van een ernstig kwaad plaatsen, die hem doet afzien van een vluchtpoging; hij kan de identiteitskaart afnemen, zodat de dader niet poogt te vluchten; hij kan de dader in een greep houden, knevelen of in handboeien slaan; hij kan de dader opsluiten, zijn getrainde hond op de dader loslaten, hij kan de dader onder schot houden;¹³⁶... De toegelaten grenzen hierbij bepalen is geen evidentie. Sommige auteurs menen dat een arrestatie aan vier criteria moet voldoen opdat ze rechtmatig geschiedt. Ten eerste vereist het wettigheidsbeginsel dat de arrestatie gebeurt met het oog op de latere bestraffing van de dader. Elk ander motief maakt de aanhouding onwettig. De tweede voorwaarde is die van het subsidiariteitsbeginsel. Zo zal het gewelddadig overmeesteren van een vluchtende dader die nog aan de hand van zijn nummerplaat geïdentificeerd kan worden niet toegelaten zijn. Vervolgens dient het proportionaliteitsvereiste vervuld te zijn. Ten slotte dient er een belangenafweging gemaakt te worden tussen het belang van het individu enerzijds en het belang van de maatschappij anderzijds. Hoe gevaarlijker de misdadiger, hoe meer het belang van

---

¹²⁹ B. SPRIET, "De aanhouding en het bevel tot medebrenging" in R. DECLERCQ en R. VERSTRAETEN (eds.), *Voorlopige hechtenis*, Leuven, Acco, 1991, 24-26.

¹³⁰ Art. 16 § 1 Wet voorlopige hechtenis.

¹³¹ B. SPRIET, "De aanhouding en het bevel tot medebrenging" in R. DECLERCQ en R. VERSTRAETEN (eds.), *Voorlopige hechtenis*, Leuven, Acco, 1991, (20) 24-26.

¹³² Wetboek van Strafvordering van 17 november 1808, BS 27 november 1808.

¹³³ C. VAN DEN WIJNGAERT, "De nieuwe wet op de voorlopige hechtenis kritisch doorgelicht", *Panopticon* 1991, 114; C. DE VALKENEER en A. WINANTS, "L'arrestation" in B. DEJEMEPPE (ed.), *La détention préventive*, Brussel, Larcier, 1992, (43) 68.

¹³⁴ B. SPRIET, "De aanhouding en het bevel tot medebrenging" in R. DECLERCQ en R. VERSTRAETEN (eds.), *Voorlopige hechtenis*, Leuven, Acco, 1991, (20) 29.

¹³⁵ W. VAN LAETHEM, "Het vattingsrecht van particulieren", *Panopticon* 1994, 114.

¹³⁶ W. VAN LAETHEM, "Het vattingsrecht van particulieren", *Panopticon* 1994, 115-116.

de maatschappij zal primeren. Het zwaar verwonden of doden van een dader louter en alleen om ervoor te zorgen dat deze niet vlucht, is niet toegelaten.¹³⁷

78. Tot slot dient men de aanhouding onmiddellijk te melden aan de bevoegde autoriteiten. Er is geen verplichting om de verdachte te vatten maar indien men dit toch doet is men verplicht de feiten onverwijld aan te geven aan een agent van de openbare macht. Indien men dit niet onmiddellijk aangeeft, maakt men zich schuldig aan het misdrijf van wederrechtelijke en willekeurige aanhouding uit artikel 434 van de Strafwet.¹³⁸ Onverwijld houdt in dat men de aangifte zo snel moet doen als de omstandigheden het toelaten.¹³⁹

§ 2. Morele dwang

79. Indien er sprake is van noodweeroverschrijding, kan men vooreerst pogen de vrijspraak te bekomen door aan te tonen dat de aanval een onweerstaanbare dwang opwekte bij de verdediger.¹⁴⁰

80. De onweerstaanbare dwang of overmacht is een schulduitsluitingsgrond.¹⁴¹ Dit houdt in dat de dader geen schuld treft. De wilsvrijheid van de dader is, door de subjectieve toestand waarin hij zich bevond op het ogenblik van de feiten, zodanig aangetast dat het misdrijf niet aan hem verweten kan worden.¹⁴² In tegenstelling tot rechtvaardigingsgronden, wordt het misdrijf hier niet gerechtvaardigd en blijft het als dusdanig bestaan. Schulduitsluitingsgronden zijn algemeen en kunnen bijgevolg op alle soorten misdrijven van het Strafwetboek en bijzondere wetten worden toegepast.¹⁴³

81. Conform artikel 71 van de Strafwet is er sprake van onweerstaanbare dwang wanneer men gedwongen wordt door een onweerstaanbare macht. Zowel de fysieke dwang of materiële overmacht, als de psychische of morele overmacht vallen onder de toepassing van dit artikel. Indien de wettige verdediging geen toepassing kan vinden door het niet naleven van de toepassingsvoorwaarden, kan er een beroep gedaan worden op de morele dwang. Hiervan is er sprake wanneer de vrije wil van de dader uitgeschakeld is door een psychische dwang,

---

¹³⁷ F. PIEDBOEUF, "La légitime défense et l'ordre de la loi" (noot onder corr. Luik 17 april 1980), *JL* 1981, 43-49; W. VAN LAETHEM, "Het vattingsrecht van particulieren", *Panopticon* 1994, 116-117.

¹³⁸ B. SPRIET, "De aanhouding en het bevel tot medebrenging" in R. DECLERCQ en R. VERSTRAETEN (eds.), *Voorlopige hechtenis*, Leuven, Acco, 1991, (20) 30.

¹³⁹ W. VAN LAETHEM, "Het vattingsrecht van particulieren", *Panopticon* 1994, 118.

¹⁴⁰ Corr. Dendermonde 17 september 2001; Corr. Kortrijk 6 juni 2006, *TGR* 2007, 133-136.

¹⁴¹ L. DUPONT, "Een actueel probleem van penale aansprakelijkheid. De overmacht", *Jura Falc.* 1967-69, 200.

¹⁴² H. BERKMOES, "Overmacht in strafzaken (art. 71 Sw.): de voorwaarden geschetst" (noot onder Cass. september 2014), *RW* 2015-16, 787.

¹⁴³ C. VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Deel I: Strafrecht, Antwerpen, Maklu, 2009, 335.

veroorzaakt door een ernstig, onrechtmatig en onmiddellijk dreigend gevaar.¹⁴⁴ Opdat er sprake kan zijn van een onweerstaanbare dwang dienen drie voorwaarden vervuld te zijn. Deze vereisten zijn echter vrij streng waardoor het geen evidentie is om deze rechtsfiguur in te roepen.¹⁴⁵

82. Ten eerste dient de dwang onweerstaanbaar te zijn.¹⁴⁶ Onweerstaanbaar veronderstelt dat de dwang zeker, onvermijdbaar en onvoorzienbaar is. Het moet met andere woorden onmogelijk zijn voor de dader om iets anders te doen dan het misdrijf te plegen. Het betreft een feitenkwestie die door de soevereine rechter subjectief wordt beoordeeld, rekening houdend met alle omstandigheden van de zaak.¹⁴⁷

83. Vervolgens dient de wil van de dader volledig uitgeschakeld te zijn. Hierin verschilt de morele dwang met de noodtoestand. Bij de noodtoestand maakt de dader een beredeneerde keuze.¹⁴⁸ Een wilsuiting bij morele dwang daarentegen is onmogelijk.¹⁴⁹ Het is niet voldoende dat de wilsvrijheid van de dader verminderd is. De onweerstaanbare dwang kan maar toepassing vinden wanneer men over geen enkele keuzemogelijkheid beschikt.¹⁵⁰ Een loutere paniecreactie is niet voldoende opdat men van morele dwang kan spreken.¹⁵¹ Ook hier oordeelt de rechter op soevereine wijze.¹⁵²

84. Tot slot mag de dwang niet aan de dader te wijten zijn. Indien de mogelijkheid bestond om de dwang te voorzien of te vermijden, zal de rechtsfiguur geen toepassing vinden. De dwang moet de dader opgelegd zijn. Dit houdt in dat hij zelf noch op actieve, noch op passieve wijze mag hebben bijgedragen tot het ontstaan ervan.¹⁵³ Indien de dader zich in een toestand heeft geplaatst waar het plegen van een misdrijf onvermijdelijk is door zijn voorafgaandelijke fout, nalatigheid of gebrek aan voorzorg kan de onweerstaanbare dwang niet succesvol inroepen worden.¹⁵⁴ De

---

¹⁴⁴ H. BERKMOES, "Overmacht in strafzaken (art. 71 Sw.): de voorwaarden geschetst" (noot onder Cass. september 2014), *RW* 2015-16, 789.

¹⁴⁵ C. VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Deel I: Strafrecht, Antwerpen, Maklu, 2009, 337-340.

¹⁴⁶ L. DUPONT, "Een actueel probleem van penale aansprakelijkheid. De overmacht", *Jura Falc.* 1967-69, 201.

¹⁴⁷ C. VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Deel I: Strafrecht, Antwerpen, Maklu, 2009, 337.

¹⁴⁸ F. VAN VOLSEM, "De onoverwinnelijke dwaling en de noodtoestand met betrekking tot milieumisdrijven", *TMR* 2012, afl. 4, 19.

¹⁴⁹ P. ARNOU, "De wettige verdediging bij de aanranding van de eerbaarheid" (noot onder Antwerpen 27 mei 1981), *RW* 1983-84, 1903.

¹⁵⁰ H. BERKMOES, "Overmacht in strafzaken (art. 71 Sw.): de voorwaarden geschetst" (noot onder Cass. september 2014), *RW* 2015-16, 787.

¹⁵¹ J. ROZIE, "Verloren tijd wordt nooit teruggevonden. Een analyse van het healingarrest" (noot onder Assisen 26 juni 2013), *NC* 2013, 391-405.

¹⁵² C. VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Deel I: Strafrecht, Antwerpen, Maklu, 2009, 338.

¹⁵³ Cass. 16 september 2014, *RW* 2015-16, afl. 20, 785-786.

¹⁵⁴ C. VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Deel I: Strafrecht, Antwerpen, Maklu, 2009, 339; Cass. 25 juni 1956, Pas. 1956, I, 1176; Cass. 25 mei 1956, *Arr.Cass.* 1956, 905; Cass. 22 maart 1989, *Arr.Cass.* 1989, 1988-89.

onweerstaanbare dwang veronderstelt namelijk de volstrekt materiële onmogelijkheid om de wet in acht te nemen.¹⁵⁵

§ 3. Dwaling

85. In de situatie van putatief noodweer, kan men beroep doen op de onoverwinnelijke dwaling. Dwaling wordt gelijkgesteld met onwetendheid.¹⁵⁶ Net zoals bij de overmacht, betreft het hier een schulditsluitingsgrond. Deze rechtsfiguren onderscheiden zich van elkaar doordat de dwaling betrekking heeft op het kenniselement en dwang op het wilselement.¹⁵⁷ Het is een ongeschreven schulditsluitingsgrond, ontwikkeld door de rechtspraak en rechtsleer.¹⁵⁸ Men maakt traditioneel een onderscheid tussen de rechtsdwaling en de feitelijke dwaling. Bij een rechtsdwaling kent de dader de Strafwet niet. Alle andere dwalingen zijn een feitelijke dwaling. Het betreft hier een dwaling omtrent een delictsbestanddeel.¹⁵⁹ Het onderscheid tussen de feitelijke dwaling en de rechtsdwaling is van weinig belang aangezien ze dezelfde toepassingsvoorwaarden kennen.¹⁶⁰

86. Opdat de dwaling succesvol inroepen kan worden, dient deze onoverwinnelijk te zijn. Dit houdt in dat de dader geen fout heeft begaan bij zijn vergissing of onbegrip omtrent de Strafwet. Dwaling zal bijgevolg pas aangenomen worden indien zij niet aan de dader verweten kan worden.¹⁶¹ Het criterium om onoverwinnelijkheid te beoordelen is dat van een gemiddelde redelijk en vooruitziende persoon. Concreet zal dus de vraag worden gesteld of de dwaling in hoofde van de verweerder, door elke gemiddelde burger die zich in dezelfde positie bevindt, begaan zou worden. Men hanteert hier, in tegenstelling tot de dwang, een objectief criterium.¹⁶² Eveneens is het handelen ter goede trouw noodzakelijk opdat de dwaling van toepassing kan zijn maar dit op zich is niet voldoende.¹⁶³

87. Daarnaast moet de dwaling slaan op een constitutief element van het misdrijf.¹⁶⁴ Dwaling betreffende bijkomstige omstandigheden levert geen schulditsluitingsgrond op.

---

¹⁵⁵ Cass. 20 maart 2001, *Arr.Cass.* 2001, 448.

¹⁵⁶ H. FRANSEN, "Rechtvaardiging" in X. *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere wetten*, 2001, (280) 282.

¹⁵⁷ C. VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Deel I: Strafrecht, Antwerpen, Maklu, 2009, 336; Cass. 5 mei 2010, *Pas.* 2010, 1389.

¹⁵⁸ C. VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Deel I: Strafrecht, Antwerpen, Maklu, 2009, 335.

¹⁵⁹ H. FRANSEN, "Rechtvaardiging" in X. *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere wetten*, 2001, (280) 315.

¹⁶⁰ C. VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Deel I: Strafrecht, Antwerpen, Maklu, 2009, 346.

¹⁶¹ J. VANDERWEEREN en R. DE LANOEYE, "Onoverwinnelijke dwaling in het recht", *RW* 1956-57, 1784-1786.

¹⁶² C. VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Deel I: Strafrecht, Antwerpen, Maklu, 2009, 342-350.

¹⁶³ H. FRANSEN, "Rechtvaardiging" in X. *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere wetten*, 2001, (280) 320.

¹⁶⁴ C. VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Deel I: Strafrecht, Antwerpen, Maklu, 2009, 348.

88. Indien men een ter hulp snellende politieagent neerschiet, aangezien deze verward wordt met een overvaller, zal er geen sprake zijn van wettige verdediging. Men bevindt zich hier in de situatie van putatief noodweer en indien de voorwaarden voor dwaling vervuld zijn, zal men hiervoor geen schuld treffen.¹⁶⁵ Het is de feitenrechter die op soevereine wijze oordeelt of de vereisten van de dwaling vervuld zijn.¹⁶⁶ Door de strenge voorwaarde van onoverwinnelijkheid is de kans dat dwaling succesvol ingeroepen wordt vrij beperkt.¹⁶⁷

§ 4. Uitlokking

89. Indien de morele dwang geen toepassing vindt, kan men de uitlokking proberen in te roepen.¹⁶⁸ Er is sprake van uitlokking of provocatie wanneer een persoon een misdrijf pleegt, veroorzaakt door bepaalde emoties die bij hem werden opgewekt en dit meestal door het slachtoffer zelf. In tegenstelling tot de morele dwang is het niet vereist dat de wilsvrijheid uitgeschakeld is, een aantasting ervan voldoet.¹⁶⁹ Enkel in de gevallen van artikelen 411 en 412 van de Strafwet kan er naar Belgisch recht sprake zijn van provocatie.¹⁷⁰

90. Provocatie omschreven in artikel 411 van het Strafwetboek stipuleert dat doodslag, verwondingen en slagen verschoonbaar zijn indien zij onmiddellijk worden uitgelokt door zware gewelddaden tegen personen. Dit artikel vereist in de eerste plaats dat de uitlokking voortvloeit uit gewelddaden. De rechtspraak interpreteert deze vereiste zeer soepel, zelfs moreel geweld zou volstaan. Moreel geweld, zoals bedreigingen, wordt gelijkgesteld met fysiek geweld.¹⁷¹

91. De gewelddaden dienen vervolgens voldoende zwaarwichtig te zijn. Vroeger hanteerde men hiervoor een subjectief criterium: de zwaarwichtigheid werd afgeleid uit de hevigheid van de reactie veroorzaakt door de uitlokkingsdaad.¹⁷² Het Hof van Cassatie heeft hierin verandering gebracht. De zwaarwichtigheid wordt voortaan niet enkel afgeleid uit de hevigheid van de reactie die de gewelddaden veroorzaakt hebben, maar ook uit de zwaarte van de concrete feiten in verhouding tot de ernst van het uitgelokte misdrijf.¹⁷³ Hierdoor krijgt de cassatierechter meer mogelijkheden om de beslissingen van de feitenrechter te controleren. De subjectieve bepaling

---

¹⁶⁵ C. VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Deel I: Strafrecht, Antwerpen, Maklu, 2009, 350.

¹⁶⁶ H. FRANSEN, "Rechtvaardiging" in X. *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere wetten*, 2001,(280) 321.

¹⁶⁷ C. VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Deel I: Strafrecht, Antwerpen, Maklu, 2009, 343.

¹⁶⁸ Corr. Kortrijk 15 november 2002, *RABG* 2003, afl. 14, 803-806.

¹⁶⁹ D. DE WOLF, "Van een subjectieve controle op de verschoning wegens uitlokking door zware gewelddaden naar een gemengd objectief-subjectieve controle" (noot onder Cass. 22 juni 2011), *T.Strafr.* 2012, afl. 5, 322.

¹⁷⁰ H. BERKMOES, "Overmacht in strafzaken (art. 71 Sw.): de voorwaarden geschetst" (noot onder Cass. september 2014), *RW* 2015-16, 787.

¹⁷¹ K. VANDEBERGHE, "Wettige verdediging en uitlokking: interferentie en verfijningen" *AJT* 1999-00, 178.

¹⁷² C. VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Deel I: Strafrecht, Antwerpen, Maklu, 2009, 280.

¹⁷³ Cass. 22 juni 2011, *RW* 2012-2013, afl. 25, 984-985.

bevatte echter voldoende elementen voor een strenge, maar rechtvaardige beoordeling van zaken. Deze beslissing van het Hof van Cassatie valt te betreuren aangezien een te overdreven toepassing van deze criteria kan leiden tot het uitsterven van de verschoningsgrond.¹⁷⁴

92. Daarnaast dient het te gaan om gewelddaden die tegen personen zijn gepleegd. Aantastingen van eigendom kunnen geen aanleiding geven tot verschoning.¹⁷⁵ Dit wil echter niet zeggen dat de uitlokking geen toepassing kan vinden bij diefstal. In de zaak Tyberghien, waarbij de beklaagde vanuit zijn kamerraam op de inbrekers schoot, oordeelde de rechter dat er sprake was van uitlokking. Dit leidde de rechter af uit de voorafgaande gedragingen en handelingen van de inbrekers.¹⁷⁶

93. Vervolgens dienen de gewelddaden onrechtmatig te zijn.

94. Tot slot zijn de doodslag, verwondingen en slagen enkel verschoonbaar indien ze onmiddellijk worden uitgelokt. Dit houdt in dat de gepleegde feiten moeten plaatsvinden op het ogenblik dat de dader zich nog in een toestand van verminderde zelfbeheersing bevond ingevolge van de ondergane agressie.¹⁷⁷

95. Er wordt vereist dat men in eerste instantie handelde ingevolge de ergernis veroorzaakt door de aanval, uit woede of onder onmiddellijke dwang van verbijstering of zelfs wraak.¹⁷⁸

96. Artikel 412 van de Strafwet bevat een vermoeden van provocatie voor de persoon die bij dag de inklimming of braak van een bewoond huis afweert. Het enige verschil met de wettige verdediging van artikel 417 van de Strafwet is dat het zich overdag afspeelt. Het betreft hier een vermoeden juris tantum en zal weerlegd kunnen worden wanneer blijkt dat het ogenblikkelijk gevaar voor personen redelijkerwijze niet kon worden geloofd.¹⁷⁹

97. De uitlokking is een verschoningsgrond. Verschoningsgronden hebben betrekking op de straftoemeting, niet op de schuld van de dader of het misdrijf zelf. Ze zijn wettelijk en verplicht. Eens de rechter een verschoningsgrond vaststelt, dient hij ze bijgevolg ambtshalve toe te passen. Verschoningsgronden worden specifiek voor elk misdrijf afzonderlijk bepaald.¹⁸⁰ De uitlokking heeft een strafvermindering tot gevolg overeenkomstig artikel 414 van de Strafwet.

---

¹⁷⁴ D. DE WOLF, "Van een subjectieve controle op de verschoning wegens uitlokking door zware gewelddaden naar een gemengd objectief-subjectieve controle" (noot onder Cass. 22 juni 2011), *T.Strafr.* 2012, afl. 5, 326.

¹⁷⁵ Cass. 28 juni 1938, Pas. 1938, I, 232; Cass. 3 maart 1999, *RDPC* 1999, 1208.

¹⁷⁶ Corr. Kortrijk 15 november 2002, *RABG* 2003, afl. 14, 803-806.

¹⁷⁷ J. ROZIE, "Naar een verruiming van de toepassingsvoorwaarden van de uitlokking?" (noot onder Cass. 7 september 2005), *NC* 2007, 282.

¹⁷⁸ K. VANDEBERGHE, "Wettige verdediging en uitlokking: interferentie en verfijningen", *AJT* 1999-00, 178.

¹⁷⁹ C. VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Deel I: Strafrecht, Antwerpen, Maklu, 2009, 281.

¹⁸⁰ C. VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Deel I: Strafrecht, Antwerpen, Maklu, 2009, 276-277.

§ 5. Verzachtende omstandigheden

98. Indien de wettige verdediging, morele dwang en de uitlokking niet van toepassing zijn, kan men pogen verzachtende omstandigheden in te roepen.¹⁸¹ Deze zijn echter facultatief, de rechter is niet verplicht om er rekening mee te houden.¹⁸² De verzachtende omstandigheden hebben enkel betrekking op de strafmaat, ze laten de wederrechtelijkheid en de schuldvraag ongedeerd.¹⁸³ Verzachtende omstandigheden zijn persoonlijk en niet gedefinieerd in de wet, ze worden overgelaten aan de discretionaire bevoegdheid van de rechter.¹⁸⁴ Tot slot kunnen verzachtende omstandigheden gecumuleerd worden met verschoningsgronden.¹⁸⁵

---

¹⁸¹ Gent 20 december 1957, *RW* 1958-59, 1154-1155; Antwerpen 27 mei 1981, *RW* 1983-84, 1899-1901.

¹⁸² T. ONGENA, "Wettige verdediging of noodweer" in X., *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, (181) 203.

¹⁸³ C. VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Deel I: Strafrecht, Antwerpen, Maklu, 2009, 288.

¹⁸⁴ J. ROZIE, "De werking van verzachtende omstandigheden in strafzaken doorgelicht", *NC* 2013, 1.

¹⁸⁵ A. VANDEPLAS, "Strafvermindering bij verzachtende omstandigheden en verschoning" (noot onder cass. 10 december 1973), *RW* 1973-74, 1876-1877.

Hoofdstuk 5: Tussenbesluit

99. Conform artikel 416 van de Strafwet is de wettige verdediging enkel van toepassing wanneer men een aanval afweert die gericht is tegen personen. Bijgevolg laat de Belgische wetgeving de loutere verdediging van goederen niet toe. Dit houdt echter niet in dat de verdediging van goederen nooit mogelijk is.

100. In eerste instantie wordt de verdediging van goederen mogelijk wanneer de aanval zowel een aanranding van de eigendom inhoudt evenals een gevaar voor het leven of de fysieke integriteit.¹⁸⁶

101. Vervolgens bieden de twee wettelijke vermoedens van artikel 417 van de Strafwet soelaas. Hier moet de rechter de toepassingsvoorwaarden van de noodweer immers niet meer toetsen. Het eerste vermoeden betreft het vermoeden van afwering bij nacht van de inklimming in een bewoond huis en is weerlegbaar. Het tweede vermoeden betreft de verdediging tegen diefstal of plundering die met geweld tegen personen wordt gepleegd. Dit laatste vermoeden is niet weerlegbaar wat een zeer grote vrijheid aan de verdedigers geeft.

102. Daarnaast laat artikel 1,3° van de Wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis iedereen toe de op heterdaad betrapte dader aan te houden en de daartoe nodige dwang te gebruiken. Men moet met andere woorden niet passief toekijken wanneer men bestolen wordt. Verder impliceert het eigendomsrecht dat men de gestolen zaak van de dief mag afnemen. Het is pas wanneer de dief zich hiertegen verzet dat de noodweer mogelijk wordt. Maar het doden of verwonden van de dief louter en alleen omdat hij steelt, is niet toegelaten.¹⁸⁷

103. Indien de wettige verdediging geen toepassing vindt, kan men beroep doen op verschillende alternatieven die voorhanden zijn om een aangevallene een strafvermindering te geven of zelfs vrij te spreken. Deze zal men vaak in subsidiaire orde vorderen. Het gaat hier om morele dwang en dwaling als schulduitsluitingsgrond, de uitlokking als verschoningsgrond en verzachtende omstandigheden. Ze zorgen ervoor dat de beklaagde, die zijn goederen met geweld heeft verdedigd, een vrijspraak of strafvermindering kan bekomen. Deze alternatieven vangen al dan niet gedeeltelijk de lacune van artikel 416 van het Strafwetboek op.

104. De Wet op het Politieambt laat de verdediging van goederen in bepaalde gevallen toe. De proportionaliteits- en subsidiariteittoets dienen hier stringenter toegepast te worden. Tot slot

---

¹⁸⁶ P. DE HERT en P.P.J. VAN DER MEIJ, "Op weg naar de Far West? Wettige zelfverdediging naderbij bekeken", *Vigiles* 2004, afl. 2, 34.

¹⁸⁷ D. DE CLERCK, *Beginselen van strafrecht en van strafvordering*, Deel 1: Strafrecht, Leuven, Acco, 1996, 66.

mogen politieambtenaren optreden na de aanval. Agenten mogen een vluchtende crimineel in de rug schieten, indien er een redelijke vrees is voor een aanval op personen.

105. De Wapenwet erkent de persoonlijke verdediging als wettige reden waarvoor men een vergunning kan krijgen. De voorwaarden hiervoor zijn echter zeer streng waardoor het niet eenvoudig is om voor deze reden een vergunning te bekommen. Dit wordt versoepeld door de Raad van State. Ze oordeelde namelijk dat men zich kan verdedigen met een wapen dat voor een andere wettige reden vergund is. Bij iedere wettige reden vereist men een grondige kennis van de wettige verdediging opdat men een vergunning kan verkrijgen. Hoewel de Wapenwet van 2006 een verstrenging is ten opzichte van zijn voorganger bestaan er nog lacunes waardoor men wapens kan bemachtigen.¹⁸⁸

---

¹⁸⁸ E. DE BAENE, "De Wapenwet 2006 telt vijf jaar: Tijd voor een evaluatie", *Vigiles* 2011, afl. 4, 124.

Deel III: De wettige verdediging in onze buurlanden

106. In het debat omtrent de uitbreiding van de wettige verdediging wordt er vaak verwezen naar onze buurlanden Nederland, Frankrijk en Duitsland. Daar is het immers mogelijk om goederen te verdedigen. In dit deel zal er voor elk van deze landen nagegaan worden hoe de wettige verdediging georganiseerd wordt. In het bijzonder zal er aandacht besteed worden aan hoe de verdediging van goederen is geregeld en welke begrenzingsen er aan gekoppeld zijn.

Hoofdstuk 1: De wettige verdediging in Nederland

§ 1. Algemeen

107. Artikel 41 van het Nederlands Wetboek van Strafrecht bevat zowel de noodweer als het noodweereces en luidt als volgt:

“Niet strafbaar is hij die een feit begaat, geboden door de noodzakelijke verdediging van eigen of eens anders lijf, eerbaarheid of goed tegen ogenblikkelijke, wederrechtelijke aanranding.

Niet strafbaar is de overschrijding van de grenzen van noodzakelijke verdediging, indien zij het onmiddellijk gevolg is geweest van een hevige gemoedsbeweging, door de aanranding veroorzaakt.”

108. Het eerste lid dat betrekking heeft op de noodweer en het tweede lid dat het noodweereces betreft, zullen hierna apart besproken worden. Daarna zal men het hebben over de situatie in culpa causa, dit is een anterieure verwijtbaarheid waardoor de noodweer geen toepassing vindt. Tot slot wordt er stilgestaan bij het voorstel tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht en het Wetboek van Strafvordering ter versterking van de positie van een burger die zich beroept op noodweer.

§ 2. Noodweer

1. Algemeen

109. De noodweer, zoals vervat in artikel 41, lid 1 van het wetboek van Strafrecht, is een rechtvaardigingsgrond. Het ontnemt een strafbaar feit haar wederrechtelijk karakter zodat er geen misdrijf voorhanden is.¹⁸⁹ Indien er geen bescherming geboden kan worden door de overheid, laat de noodweer toe het recht in eigen handen te nemen tegen de wederrechtelijke aanranding van de door de wet opgesomde rechtsbelangen.¹⁹⁰ Over het algemeen neemt men aan dat de noodweerbevoegdheid op een dubbele grondslag berust: een natuurlijk verdedigingsrecht van de burger enerzijds en rechtsverdediging en rechtsordehandhaving anderzijds.¹⁹¹ Met dit laatste stelt men de burger in staat om een bijdrage te leveren aan het handhaven van het recht.¹⁹²

110. De noodweer is opgenomen in Boek I: Algemene bepalingen van het Wetboek van Strafrecht en is bijgevolg een algemene rechtvaardigingsgrond. Dit betekent dat de noodweer voor alle strafbare feiten geldt, maar ook voor niet strafbare handelingen zoals schuldloze gedragingen en met voorbedachten rade gestelde handelingen.¹⁹³

2. De belangen die verdedigd mogen worden

111. Er zal slechts sprake zijn van noodweer wanneer men zich verdedigt tegen een aanranding van eigen of eens anders lijf, eerbaarheid of goed. Het betreft hier dus niet enkel zelfverdediging, ook de verdediging van lijf, eerbaarheid of goed van een ander valt er onder.¹⁹⁴ De drie beschermde rechtsbelangen zijn van materiële aard.¹⁹⁵

112. Het eerste beschermde rechtsgoed is dat van lijf en leven. In een modernere, bredere opvatting kan men spreken van lichamelijk integriteit. Dergelijke extensieve interpretatie is geen probleem.¹⁹⁶ De Hoge Raad heeft geoordeeld dat de bescherming van de bewegingsvrijheid ook

---

¹⁸⁹ J. REMMELINK, *Inleiding tot de studie van het Nederlands Strafrecht*, Deventer, S. Gouda Quint, 1996, 313-314.

¹⁹⁰ L.T. WEMES, "Uitsluiting en verhoging van strafbaarheid" in C.P.M. CLEIREN en J.F. NIJBOER (eds.), *STRAFRECHT: Tekst & Commentaar. De tekst van het Wetboek van Strafrecht en enkele aanverwante wetten voorzien van commentaar*, Deventer, Kluwer, 2008, 358-359.

¹⁹¹ A.J.M. MACHIELSE, *Noodweer in het strafrecht: Een rechtsvergelijkende en dogmatische studie*, Amsterdam, Stichting Onderzoek Recht en Beleid, 1986, 523-531.

¹⁹² J. TEN VOORDE, "Kwetsbaarheid aan het woord bij de herijking van noodweer?" in M-C FOGLETS, M. HILDEBRANDT en J. STEENBERGEN (eds.), *Liber Amicorum. René Foqué*, Gent, Larcier, 2012, (261) 270.

¹⁹³ P. TRAEST, T. VANDER BEKEN, B. KETELS en L. DE RUDDER, *Wettige verdediging in België en in de buurlanden. Advies op vraag van de minister van Justitie*, UGent, 2010, 28.

¹⁹⁴ J. DE HULLU, *Materiaal strafrecht. Over algemene leerstukken van strafrechtelijke aansprakelijkheid naar Nederlands recht*, Deventer, Kluwer, 2003, 314.

¹⁹⁵ J. REMMELINK, *Inleiding tot de studie van het Nederlands Strafrecht*, Deventer, S. Gouda Quint, 1996, 315.

¹⁹⁶ J. DE HULLU, *Materiaal strafrecht. Over algemene leerstukken van strafrechtelijke aansprakelijkheid naar Nederlands recht*, Deventer, Kluwer, 2003, 314.

onder dit rechtsgoed valt.¹⁹⁷ Ook bij wederrechtelijke vrijheidsberoving is handelen uit noodweer denkbaar.¹⁹⁸

113. Het tweede beschermde rechtsgoed is de eerbaarheid. Het betreft de integriteit van het lichaam op seksueel gebied.¹⁹⁹ In de rechtspraak speelt dit rechtsgoed geen zelfstandige rol aangezien dergelijke aanranding tevens onder de aanranding van het lijf kan worden gebracht.²⁰⁰

114. Het begrip eerbaarheid is enger dan het begrip eer. Onder dit laatste verstaat men iemands goede naam of gevoel voor eigenwaarde.²⁰¹ Eer is eveneens niet kwalificeerbaar als goed.²⁰² Algemeen neemt men aan dat het gewelddadig beantwoorden van een aanranding van de eer geen noodweerhandeling uitmaakt.²⁰³

115. Het laatste beschermde belang door de noodweer is het goed. In het parlementair debat heerste de discussie vooral omtrent de vraag of men het goed als te beschermen rechtsbelang in aanmerking zou nemen. Hier werd er vooral gevreesd voor een wanverhouding tussen doel en middel. Denk bijvoorbeeld aan de situatie waarin de eigenaar van een appelboom een jongen zou mogen doodschieten omdat hij vanuit de verte ziet dat de jongen zijn appels aan het stelen is. Om dergelijke wanverhouding tussen aanranding en verdediging uit te sluiten, heeft men gekozen voor het criterium 'geboden door de noodzakelijke verdediging'. Op die manier zorgt men ervoor dat niet enkel de verdediging op zichzelf, maar ook de gekozen wijze van verdediging op noodzaak getoetst moet worden.²⁰⁴

116. Over het algemeen wordt het begrip goed uitgelegd zoals het civielrechtelijk begrip zaak. Artikel 3:2 van het Burgerlijk Wetboek definieert zaken als stoffelijke objecten die voor menselijke beheersing vatbaar zijn.²⁰⁵ Bijgevolg kunnen enkel stoffelijke objecten verdedigd worden en komen rechten niet in aanmerking.²⁰⁶ Zo kan de loutere verstoring van de huisvrede niet met

---

¹⁹⁷ HR 17 december 1996, NJ 1997, 262.

¹⁹⁸ J. DE HULLU, *Materiaal strafrecht. Over algemene leerstukken van strafrechtelijke aansprakelijkheid naar Nederlands recht*, Deventer, Kluwer, 2003, 314.

¹⁹⁹ L.T. WEMES, "Uitsluiting en verhoging van strafbaarheid" in C.P.M. CLEIREN en J.F. NIJBOER (eds.), *STRAFRECHT: Tekst & Commentaar. De tekst van het Wetboek van Strafrecht en enkele aanverwante wetten voorzien van commentaar*, Deventer, Kluwer, 2008, 361.

²⁰⁰ J. DE HULLU, *Materiaal strafrecht. Over algemene leerstukken van strafrechtelijke aansprakelijkheid naar Nederlands recht*, Deventer, Kluwer, 2003, 314.

²⁰¹ L.T. WEMES, "Uitsluiting en verhoging van strafbaarheid" in C.P.M. CLEIREN en J.F. NIJBOER (eds.), *STRAFRECHT: Tekst & Commentaar. De tekst van het Wetboek van Strafrecht en enkele aanverwante wetten voorzien van commentaar*, Deventer, Kluwer, 2008, 361.

²⁰² J. REMMELINK, *Inleiding tot de studie van het Nederlands Strafrecht*, Deventer, S. Gouda Quint, 1996, 316.

²⁰³ L.T. WEMES, "Uitsluiting en verhoging van strafbaarheid" in C.P.M. CLEIREN en J.F. NIJBOER (eds.), *STRAFRECHT: Tekst & Commentaar. De tekst van het Wetboek van Strafrecht en enkele aanverwante wetten voorzien van commentaar*, Deventer, Kluwer, 2008, 361.

²⁰⁴ J. DE HULLU, *Materiaal strafrecht. Over algemene leerstukken van strafrechtelijke aansprakelijkheid naar Nederlands recht*, Deventer, Kluwer, 2003, 312-313.

²⁰⁵ L.T. WEMES, "Uitsluiting en verhoging van strafbaarheid" in C.P.M. CLEIREN en J.F. NIJBOER (eds.), *STRAFRECHT: Tekst & Commentaar. De tekst van het Wetboek van Strafrecht en enkele aanverwante wetten voorzien van commentaar*, Deventer, Kluwer, 2008, 361.

²⁰⁶ N. JÖRG en C. KELK, *Strafrecht met mate*, Deventer, Gouda Quint, 2001, 121.

geweld verdedigd worden. Het toelaten van noodweer bij aanranding van de huisvrede zou al heel snel het proportionaliteitsbeginsel schenden.²⁰⁷ De verdediging zal pas toegestaan zijn wanneer de aantasting van de huisvrede gepaard gaat met zaakbeschadiging of onmiddellijk dreigt te onttaarden in een lichamelijke aanranding.²⁰⁸ Deze uitsluiting zal echter zelden voor problemen zorgen aangezien het wederrechtelijk binnendringen doorgaans gepaard gaat met een onmiddellijk dreigend gevaar voor aanranding van lijf of goed waartegen, onder voorwaarden, een noodweerhandeling verricht mag worden.²⁰⁹

117. Diefstal is een aanranding van een immaterieel recht, namelijk het beschikkingsrecht en niet zozeer een aanranding van het goed zelf. Bijgevolg zal de verdediging van goederen tegen diefstal niet onder het toepassingsgebied van de noodweer vallen. Een bepaald deel van de Nederlandse rechtsleer is het hier niet mee eens. Zo vindt DE HULLU dat dergelijk standpunt zowel rechtshistorisch (discussie over appels) als rationeel (rechtsordehandhaving) te beperkt is.²¹⁰ REMMELINK is van oordeel dat het feit dat de rechtsbelangen van materiële aard moeten zijn, genuanceerd moet worden. Indien een goed gestolen wordt, is het immers niet het goed zelf dat wordt aangerand maar wel het beschikkingsrecht ervan. Dat recht wordt hier met het voorwerp ervan geïdentificeerd opdat noodweer tegen diefstal mogelijk is, klinkt het.²¹¹

118. Men kan zich afvragen of het wel nuttig is om leven, eerbaarheid en goed expliciet als rechtsgoederen op te sommen. Moest men louter over rechtsgoederen spreken, zou dat weinig verschil uitmaken. Zo zou bijvoorbeeld de noodweer tegen een belediging nog steeds niet toegelaten zijn aangezien de proportionaliteit- en subsidiariteitsvoorwaarde hier niet vervuld kunnen zijn. Deze opsomming kan men toch als interessant beschouwen aangezien ze duidelijkheid schept over de rechtsbelangen die centraal staan bij noodweer en ze het beperkter karakter van de noodweer benadrukt.²¹²

3. Een ogenblikkelijke wederrechtelijke aanranding

119. De noodweer kan pas succesvol ingeroepen worden wanneer men zich verdedigt tegen een ogenblikkelijke wederrechtelijke aanranding.

---

²⁰⁷ M. VAN BEMMELEN, *Ons Strafrecht. Deel I: Het materieel strafrecht, Algemeen deel*, Haarlem, H.D. Tjeenk Willink & Zoon N.V., 1968, 159.

²⁰⁸ HR 14 april 1998, NJ 1998, 662.

²⁰⁹ J. DE HULLU, *Materiaal strafrecht. Over algemene leerstukken van strafrechtelijke aansprakelijkheid naar Nederlands recht*, Deventer, Kluwer, 2003, 315-316.

²¹⁰ J. DE HULLU, *Materiaal strafrecht. Over algemene leerstukken van strafrechtelijke aansprakelijkheid naar Nederlands recht*, Deventer, Kluwer, 2003, 315.

²¹¹ J. REMMELINK, *Inleiding tot de studie van het Nederlands Strafrecht*, Deventer, S. Gouda Quint, 1996, 315.

²¹² J. DE HULLU, *Materiaal strafrecht. Over algemene leerstukken van strafrechtelijke aansprakelijkheid naar Nederlands recht*, Deventer, Kluwer, 2003, 316.

120. Een aanranding kan men beschouwen als een reeds begonnen feitelijke aanranding van lijf, eerbaarheid of goed maar ook als een gedraging die een onmiddellijk dreigend gevaar voor die rechtsgoederen betekent.²¹³ De loutere vrees voor een aanranding is niet voldoende om van een aanranding te spreken. Het zal afhangen van de feitelijke omstandigheden om te bepalen of een loutere vrees overgaat in een onmiddellijk dreigend gevaar.²¹⁴ De Hoge Raad aanvaardde dergelijk gevaar in de zaak waarbij er 's nachts ingebroken werd en de inbreker, na het lossen van een waarschuwingsschot, nog steeds doorliep.²¹⁵ Dit arrest van de Hoge Raad doet denken aan het wettelijk vermoeden van de Belgische Strafwet.²¹⁶

121. De gedraging waartegen men zich verdedigt, hoeft op zichzelf niet strafbaar te zijn opdat men kan spreken van een aanranding.²¹⁷

122. Vooreerst moet de aanranding wederrechtelijk zijn. Een aanranding is wederrechtelijk wanneer men hiertoe geen recht of bevoegdheid heeft. Zo zal noodweer geen toepassing vinden wanneer men zich verzet tegen aanrandingen van een ambtenaar die, in de rechtmatige uitoefening van zijn bediening, gebruik maakt van dwangmiddelen of een persoon aanhoudt. Dit aangezien de overheid hiertoe de bevoegdheid heeft en bijgevolg rechtmatig optreedt.²¹⁸

123. Er kan slechts sprake zijn van een wederrechtelijke aanranding wanneer deze uitgaat van een persoon. Noodweer tegen dieren is bijgevolg alleen toepasbaar wanneer zij als instrument gebruikt en tot een aanval opgehitst worden door een mens.²¹⁹

124. Noodweer is niet toegelaten tegen een rechtmatige verdediging. Een in noodweer gepleegde verdedigingshandeling is immers geen wederrechtelijke aanranding.²²⁰

125. Daarnaast dient het om een ogenblikkelijke aanranding te gaan. Dit houdt een tijdaspect in. Door deze vereiste worden twee gevallen uitgesloten. Zo zal er geen sprake zijn van noodweer

---

²¹³ J. REMMELINK, *Inleiding tot de studie van het Nederlands Strafrecht*, Deventer, S. Gouda Quint, 1996, 316.

²¹⁴ J. DE HULLU, *Materiaal strafrecht. Over algemene leerstukken van strafrechtelijke aansprakelijkheid naar Nederlands recht*, Deventer, Kluwer, 2003, 318.

²¹⁵ HR 30 maart 1976, NJ 1976, 322.

²¹⁶ J. REMMELINK, *Inleiding tot de studie van het Nederlands Strafrecht*, Deventer, S. Gouda Quint, 1996, 316.

²¹⁷ L.T. WEMES, "Uitsluiting en verhoging van strafbaarheid" in C.P.M. CLEIREN en J.F. NIJBOER (eds.), *STRAFRECHT: Tekst & Commentaar. De tekst van het Wetboek van Strafrecht en enkele aanverwante wetten voorzien van commentaar*, Deventer, Kluwer, 2008, 360.

²¹⁸ L.T. WEMES, "Uitsluiting en verhoging van strafbaarheid" in C.P.M. CLEIREN en J.F. NIJBOER (eds.), *STRAFRECHT: Tekst & Commentaar. De tekst van het Wetboek van Strafrecht en enkele aanverwante wetten voorzien van commentaar*, Deventer, Kluwer, 2008, 361.

²¹⁹ J. DE HULLU, *Materiaal strafrecht. Over algemene leerstukken van strafrechtelijke aansprakelijkheid naar Nederlands recht*, Deventer, Kluwer, 2003, 317.

²²⁰ L.T. WEMES, "Uitsluiting en verhoging van strafbaarheid" in C.P.M. CLEIREN en J.F. NIJBOER (eds.), *STRAFRECHT: Tekst & Commentaar. De tekst van het Wetboek van Strafrecht en enkele aanverwante wetten voorzien van commentaar*, Deventer, Kluwer, 2008, 361.

wanneer het gaat om een toekomstige aanranding en evenmin wanneer de aanranding reeds is afgelopen.²²¹

126. De onmiddellijkheidvereiste maakt het moeilijk om een beroep op noodweer te aanvaarden van een gedurende lange tijd mishandelde vrouw die uiteindelijk diens partner tijdens zijn slaap om het leven brengt. Dit is het zogenaamd battered woman syndrome.²²²

4. Geboden door de noodzakelijke verdediging - Subsidiariteit en proportionaliteit

127. De noodweer zal pas toepassing vinden wanneer de verdediging voldoet aan de subsidiariteits- en proportionaliteitsvereiste. Men neemt doorgaans aan dat de proportionaliteitsgedachte in de eis van de noodzakelijkheid besloten ligt, terwijl de subsidiariteitsvereiste haar neerslag vindt in de eis van het geboden zijn van de verdediging.²²³

128. De subsidiariteitsvereiste houdt in dat er geen andere, minder verregaande alternatieven voorhanden mogen zijn om de aanranding te vermijden. De Hoge Raad heeft geoordeeld dat het al dan niet bestaan van een vluchtplicht afhangt van de omstandigheden van het geval.²²⁴

129. Men heeft voor de woorden ‘noodzakelijke verdediging’ gekozen om disproportionele verdediging tegen te gaan. Voor de kwalificatie van noodweer dient er een evenwicht te bestaan tussen de gekozen verdedigingswijze en het aangerande rechtsbelang.²²⁵ De Nederlandse rechtspraak wekt echter nogal eens de indruk op dat de proportionaliteit streng getoetst wordt.²²⁶ Vaak wordt er geoordeeld dat er andere en minder vergaande middelen zijn die de aanval konden afweren.²²⁷ Deze strengheid wordt enigszins afgezwakt door het bestaan van het figuur noodweereces, waar in onderstaande titel verder wordt op ingegaan.

---

²²¹ M. VAN BEMMELEN, *Ons Strafrecht. Deel I: Het materieel strafrecht, Algemeen deel*, Haarlem, H.D. Tjeenk Willink & Zoon N.V., 1968, 159.

²²² N. JÖRG en C. KELK, *Strafrecht met mate*, Deventer, Gouda Quint, 2001, 121.

²²³ L.T. WEMES, “Uitsluiting en verhoging van strafbaarheid” in C.P.M. CLEIREN en J.F. NIJBOER (eds.), *STRAFRECHT: Tekst & Commentaar. De tekst van het Wetboek van Strafrecht en enkele aanverwante wetten voorzien van commentaar*, Deventer, Kluwer, 2008, 361.

²²⁴ J. DE HULLU, *Materiaal strafrecht. Over algemene leerstukken van strafrechtelijke aansprakelijkheid naar Nederlands recht*, Deventer, Kluwer, 2003, 320.

²²⁵ J. REMMELINK, *Inleiding tot de studie van het Nederlands Strafrecht*, Deventer, S. Gouda Quint, 1996, 320-321.

²²⁶ J. DE HULLU, *Materiaal strafrecht. Over algemene leerstukken van strafrechtelijke aansprakelijkheid naar Nederlands recht*, Deventer, Kluwer, 2003, 322.

²²⁷ H. DURIEUX, “De schietende juwelier en (teveel aan) noodweer in Nederland”, *Juristenkrant* 2002, afl. 47, 16.

§ 3. Noodweerexcès

130. De eigenlijke noodweer kan nooit verder reiken dan de grenzen der noodzakelijke verdediging. Wanneer deze grenzen overschreden worden, bevindt men zich in de situatie van het noodweerexcès.²²⁸ Het betreft een schulditsluitingsgrond die opgenomen is in artikel 41, lid 2 van het Wetboek van Strafrecht.²²⁹ De gedraging in het noodweerexcès ondernomen, blijft onrechtmatig maar de dader treft hiervoor geen schuld.²³⁰ De wetgever gaat er immers van uit dat de aanrandingen van lijf, eerbaarheid en goed hevige emoties kunnen opwekken bij de aangerande. Deze emoties kunnen het moeilijk of zelfs onmogelijk maken om objectief te beoordelen of er andere mogelijkheden voorhanden zijn om de aanranding af te weren. Indien de aangerande de grenzen van de noodzakelijke verdediging overschrijdt ten gevolge van de emoties veroorzaakt door de aanranding bevindt men zich in de situatie van noodweerexcès.²³¹

131. Een eerste vereiste die zich stelt om van noodweerexcès te kunnen spreken is de veronderstelling van een noodsituatie. De grenzen van de noodzakelijke verdediging kunnen pas overschreden worden wanneer de verdediging noodzakelijk is of noodzakelijk is geweest.²³²

132. Vervolgens is een dubbele causaliteit noodzakelijk. Het noodweerexcès moet het gevolg zijn van hevige emoties en deze emoties zijn op hun beurt het gevolg van de aanranding. De hevige gemoedsbeweging dient dus direct verband te houden met de aanranding en mag niet voornamelijk op al eerdere emoties berusten.²³³

133. De Memorie van Toelichting spreekt over angst, vrees of radeloosheid als hevige gemoedsbewegingen die door de aanranding veroorzaakt zijn. Dit is echter geen limitatieve opsomming.²³⁴ Ook woede, verontwaardiging en drift kunnen in beginsel verontschuldigen.²³⁵ Broeierige gevoelens zoals vijandschap en wraakzucht op zich worden uitgesloten als relevante hevige gemoedsbewegingen.²³⁶ Het moet aannemelijk zijn dat de hevige gemoedsbeweging van

---

²²⁸ L.T. WEMES, "Uitsluiting en verhoging van strafbaarheid" in C.P.M. CLEIREN en J.F. NIJBOER (eds.), *STRAFRECHT: Tekst & Commentaar. De tekst van het Wetboek van Strafrecht en enkele aanverwante wetten voorzien van commentaar*, Deventer, Kluwer, 2008, 365.

²²⁹ H. DURIEUX, "De schietende juwelier en (teveel aan) noodweer in Nederland", *Juristenkrant* 2002, afl. 47, 16.

²³⁰ M. VAN BEMMELEN, *Ons Strafrecht. Deel I: Het materieel strafrecht, Algemeen deel*, Haarlem, H.D. Tjeenk Willink & Zoon N.V., 1968, 161.

²³¹ M. VAN BEMMELEN, *Ons Strafrecht. Deel I: Het materieel strafrecht, Algemeen deel*, Haarlem, H.D. Tjeenk Willink & Zoon N.V., 1968, 160.

²³² L.T. WEMES, "Uitsluiting en verhoging van strafbaarheid" in C.P.M. CLEIREN en J.F. NIJBOER (eds.), *STRAFRECHT: Tekst & Commentaar. De tekst van het Wetboek van Strafrecht en enkele aanverwante wetten voorzien van commentaar*, Deventer, Kluwer, 2008, 365.

²³³ J. DE HULLU, *Materiaal strafrecht. Over algemene leerstukken van strafrechtelijke aansprakelijkheid naar Nederlands recht*, Deventer, Kluwer, 2003, 324.

²³⁴ L.T. WEMES, "Uitsluiting en verhoging van strafbaarheid" in C.P.M. CLEIREN en J.F. NIJBOER (eds.), *STRAFRECHT: Tekst & Commentaar. De tekst van het Wetboek van Strafrecht en enkele aanverwante wetten voorzien van commentaar*, Deventer, Kluwer, 2008, 365.

²³⁵ HR 24 juni 1895, W 6699.

²³⁶ J. DE HULLU, *Materiaal strafrecht. Over algemene leerstukken van strafrechtelijke aansprakelijkheid naar Nederlands recht*, Deventer, Kluwer, 2003, 323.

doorslaggevend belang was maar het is eveneens mogelijk dat andere factoren meegespeeld hebben in het ontstaan van die gemoedsbeweging.²³⁷

134. De overschrijding van de noodweer kan intensief of extensief zijn. Er is sprake van een intensieve overschrijding wanneer de verdediging niet in verhouding is met de aanranding en bijgevolg het proportionaliteitsvereiste geschonden is. De extensieve overschrijding daarentegen heeft betrekking op de subsidiariteitsvereiste. Het betreft de situatie waarin de afweerhandelingen worden voortgezet ook al is de aanranding zelf inmiddels afgewend.²³⁸ In principe is er geen sprake van verdediging maar van een tegenaanval wanneer de afweerhandeling pas aanvang vindt nadat de aanranding is afgelopen. De Hoge Raad heeft echter begrip voor deze emoties als gevolg van een aanranding en sluit niet uit dat dergelijke situatie toch kan leiden tot de toepassing van de schulditsluitingsgrond.²³⁹ Als gevolg van deze rechtspraak kan er sprake zijn van noodweerexces wanneer een normale evenwichtige zelfverdediging zich omzet in een disproportionele aanval.²⁴⁰

135. Tot slot is noodweer tegen noodweerexces mogelijk. Het noodweerexces heeft namelijk enkel tot gevolg dat de schuld verdwijnt. Het onrechtmatig karakter van de handeling blijft behouden.²⁴¹

§ 4. In culpa causa

136. In culpa causa bij noodweer is de omstandigheid waarbij men schuld treft bij het ontstaan van de noodweersituatie. Twee vaak voorkomende varianten van eigen schuld bij noodweersituaties zijn: zelf de confrontatie opzoeken en het nemen van bepaalde voorzorgsmaatregelen tegen dreigende aanrandingen, het zogenaamd geanticipeerd noodweer.²⁴²

137. De meningen in de doctrine omtrent de gevolgen van de door eigen schuld veroorzaakte noodweer zijn verdeeld. Sommigen zijn van oordeel dat de aanwezigheid van eigen schuld niet

---

²³⁷ L.T. WEMES, "Uitsluiting en verhoging van strafbaarheid" in C.P.M. CLEIREN en J.F. NIJBOER (eds.), *STRAFRECHT: Tekst & Commentaar. De tekst van het Wetboek van Strafrecht en enkele aanverwante wetten voorzien van commentaar*, Deventer, Kluwer, 2008, 365.

²³⁸ L.T. WEMES, "Uitsluiting en verhoging van strafbaarheid" in C.P.M. CLEIREN en J.F. NIJBOER (eds.), *STRAFRECHT: Tekst & Commentaar. De tekst van het Wetboek van Strafrecht en enkele aanverwante wetten voorzien van commentaar*, Deventer, Kluwer, 2008, 366.

²³⁹ HR 18 oktober 1988, NJ 1989, 511.

²⁴⁰ H. DURIEUX, "De schietende juwelier en (teveel aan) noodweer in Nederland", *Juristenkrant* 2002, afl. 47, 16.

²⁴¹ L.T. WEMES, "Uitsluiting en verhoging van strafbaarheid" in C.P.M. CLEIREN en J.F. NIJBOER (eds.), *STRAFRECHT: Tekst & Commentaar. De tekst van het Wetboek van Strafrecht en enkele aanverwante wetten voorzien van commentaar*, Deventer, Kluwer, 2008, 367.

²⁴² J. DE HULLU, *Materiaal strafrecht. Over algemene leerstukken van strafrechtelijke aansprakelijkheid naar Nederlands recht*, Deventer, Kluwer, 2003, 326.

relevant is voor de toepassing van de noodweer. Anderen zijn van mening dat het de toepassing van de noodweer in de weg staat. Een laatste groep neemt een tussenstandpunt in. De toepassing van de noodweer hangt volgens hen af van de aard van de schuld. Dit laatste standpunt wordt gevolgd door de rechtspraak. Indien de aangerande had kunnen voorzien dat zijn gedrag geweld zou uitlokken of wanneer de confrontatie doelbewust is opgezocht, zal hij zich geenszins kunnen beroepen op de noodweer.²⁴³ Het gebruik van een verboden wapen ter verdediging zal de noodweer niet uitsluiten.²⁴⁴

§ 5. Voorstel tot wetwijziging

138. In 2008 werd door de kamerleden Teeven en Weekers een voorstel van wet tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht en het Wetboek van Strafvordering ter versterking van de positie van een burger die zich beroept op noodweer ingediend.

139. Het eerste lid van artikel 41 van het Wetboek van Strafrecht zou men aanvullen met de woordgroep 'onmiddellijke dreiging'. Hierdoor zal de burger niet strafbaar zijn indien hij een feit begaat ter noodzakelijke verdediging tegen een onmiddellijke dreiging van een wederrechtelijke aanranding. Dit betreft eerder een wettelijke vastlegging van de jurisprudentie dan een inhoudelijke wijziging.

140. Het tweede lid zou hernummerd worden tot derde lid. Het nieuwe tweede lid zou het vermoeden bevatten van gerechtvaardigde verdediging voor de situatie waarin de aanranding gepaard gaat met huisvrede- of lokaalvredebreuk. Hierdoor dient er niet meer aangetoond te worden dat men uit noodweer handelde.²⁴⁵

141. Hoewel de kern van de noodweer nog steeds verband houdt met de verdediging van zichzelf of van een ander, kan men dit voorstel afleiden dat Teeven en Weeers meer waarde proberen te hechten aan het rechtsordehandhavende aspect van noodweer. De handhaving van de rechtsorde geldt niet als argument om noodweer te begrenzen, maar vormt een steeds belangrijker wordende grondslag om de grenzen van noodweer op te trekken.²⁴⁶

---

²⁴³ L.T. WEMES, "Uitsluiting en verhoging van strafbaarheid" in C.P.M. CLEIREN en J.F. NIJBOER (eds.), *STRAFRECHT: Tekst & Commentaar. De tekst van het Wetboek van Strafrecht en enkele aanverwante wetten voorzien van commentaar*, Deventer, Kluwer, 2008, 363-363.

²⁴⁴ J. REMMELINK, *Inleiding tot de studie van het Nederlands Strafrecht*, Deventer, S. Gouda Quint, 1996, 324.

²⁴⁵ Kamerstukken II 2007-08, 31407, 3 (Verslag).

²⁴⁶ J. TEN VOORDE, "Kwetsbaarheid aan het woord bij de herijking van noodweer?" in M-C FOBLETS, M. HILDEBRANDT en J. STEENBERGEN (eds.), *Liber Amicorum. René Foqué*, Gent, Larcier, 2012, (261) 271.

142. Dit voorstel kreeg veel kritiek en is vooralsnog niet aangenomen. De meerderheid is van oordeel dat het wetsvoorstel een oplossing biedt voor een niet bestaand probleem. Daarnaast vreest ze dat dergelijke uitbreiding zal leiden tot geweldescalatie en eigenrichting.²⁴⁷

---

²⁴⁷ P. TRAEST, T. VANDER BEKEN, B. KETELS en L. DE RUDDER, *Wettige verdediging in België en in de buurlanden. Advies op vraag van de minister van Justitie*, UGent, 2010, 39.

Hoofstuk 2: De wettige verdediging in Frankrijk

§ 1. Algemeen

143. De Franse wettige verdediging is geregeld in artikel 122-5 van de Code Pénal en luidt als volgt:

“N'est pas pénalement responsable la personne qui, devant une atteinte injustifiée envers elle-même ou autrui, accomplit, dans le même temps, un acte commandé par la nécessité de la légitime défense d'elle-même ou d'autrui, sauf s'il y a disproportion entre les moyens de défense employés et la gravité de l'atteinte.

N'est pas pénalement responsable la personne qui, pour interrompre l'exécution d'un crime ou d'un délit contre un bien, accomplit un acte de défense, autre qu'un homicide volontaire, lorsque cet acte est strictement nécessaire au but poursuivi dès lors que les moyens employés sont proportionnés à la gravité de l'infraction.”

144. Gedurende enige tijd heerste in Frankrijk de discussie of de verdediging van goederen toegelaten was. Hoewel de Code Pénal van 1810 enkel de verdediging van personen toeliet, aanvaardde de meerderheid van de Franse rechtsleer en rechtspraak de verdediging van goederen.²⁴⁸ Dit werd voor het eerst duidelijk in een Cassatiearrest van 1902.²⁴⁹ Deze discussie kwam in 1994 definitief ten einde door de Code Pénal te wijzigen en de verdediging van goederen uitdrukkelijk te voorzien.²⁵⁰ Het nieuwe artikel maakt een onderscheid tussen de verdediging van zichzelf of een ander en die van een goed. Beiden hebben hun eigen voorwaarden en zullen bijgevolg apart besproken worden.

145. Twee wettelijke vermoedens van noodweer zijn vervat in artikel 122-6 van de Code Pénal en stipuleren het volgende:

“Est présumé avoir agi en état de légitime défense celui qui accomplit l'acte:
1° Pour repousser, de nuit, l'entrée par effraction, violence ou ruse dans un lieu habité;
2° Pour se défendre contre les auteurs de vols ou de pillages exécutés avec violence.”

---

²⁴⁸ C. D'HAESE, “De wettige verdediging ter bescherming van goederen” (noot onder Brussel 8 januari 1991), *RW* 1991-1992, afl. 6, 199.

²⁴⁹ Cass. (FR) 25 maart 1902, s., 1903, 1, 5, d. 1902, 1, 356.

²⁵⁰ F. DESPORTES en F. LE GUNEHEC, *Le nouveau droit pénal, Tome I: Droit pénal général*, Parijs, Economica, 1998, 572-573.

§ 2. Noodweer (*Légitime Défense*)

1. Algemeen

146. Aangezien de artikelen betreffende noodweer zich situeren onder Boek I: Algemene bepalingen betreft het een algemene rechtvaardigingsgrond en is het mogelijk noodweer in te roepen voor alle misdrijven. Het Franse Hof van Cassatie is echter van oordeel dat men de intentie moet hebben om zich te verdedigen. Bijgevolg is de noodweer onverenigbaar met onopzettelijke misdrijven.²⁵¹ Daarnaast heeft de Franse wetgever, net zoals Nederland, geopteerd voor een objectieve aanpak.²⁵²

2. Wettige verdediging van personen

147. Het eerste lid van artikel 122-5 Code Pénal bevat de voorwaarden waaraan voldaan dienen te zijn opdat men kan spreken van de wettige verdediging van personen. Deze hebben enerzijds betrekking op de aanval (*l'atteinte*) en anderzijds op de verdediging (*la défense*).

2.1 Een zekere onrechtmatige aanval gericht tegen personen

148. De wet spreekt van de zeer algemene term '*atteinte*'. Hierdoor kan men zich verdedigen tegen alle soorten aanvallen op zichzelf of een ander die resulteren in een fysiek gevaar, zonder dat het vereist is dat het een levensgevaarlijke situatie betreft. Ook een moreel gevaar kan een reden vormen om zich te verdedigen.²⁵³ Vereist is echter dat de aanval voldoende zwaar is. Dit is niet het geval bij de loutere aanranding van de eer, de verdediging hiertegen is bijgevolg niet mogelijk.²⁵⁴ Daarnaast dient het dreigend gevaar onbetwistbaar te zijn, het gevaar moet zeker zijn.²⁵⁵

149. Tot slot moet het gaan om een '*atteinte injustifiée*'. De aanval dient dus een wederrechtelijk karakter te hebben. Bijgevolg is de wettige verdediging niet mogelijk tegen een gedraging die

---

²⁵¹ D. DASSONVILLE, "Droit de légitime défense et débordements éventuels: aperçu de droit comparé", *RDPC* 2008, afl. 1, 18-19.

²⁵² D. DASSONVILLE, "Droit de légitime défense et débordements éventuels: aperçu de droit comparé", *RDPC* 2008, afl. 1, 13.

²⁵³ F. DESPORTES en F. LE GUNEHÉC, *Le nouveau droit pénal. Tome 1: Droit pénal général*, Parijs, Economica, 1998, 574.

²⁵⁴ Crim. 24 nov. 1899, D. 1901, I, 373.

²⁵⁵ J. PRADEL, *Manuel de droit pénal général*, Parijs, Editions Cujas, 2002, 301.

wetsconform is.²⁵⁶ De Franse jurisprudentie is van oordeel dat men zich nooit kan verdedigen tegen een handeling van de overheid, zelfs niet wanneer het een illegale handeling betreft.²⁵⁷

2.2 Een evenredige, noodzakelijke en gelijktijdige verdediging

150. Ook hier gelden de voorwaarden van subsidiariteit en proportionaliteit.

151. Uit de woorden '*Commencée par la nécessité*' kan men de subsidiariteitsvereiste afleiden. De noodzakelijkeis zorgt ervoor dat een succesvol beroep op de wettige verdediging niet mogelijk is wanneer de gelegenheid bestaat om het gevaar te omzeilen door een beroep te doen op de overheid.²⁵⁸ Maar deze eis houdt evenwel geen vluchtplicht in.²⁵⁹ Desondanks zal men de noodzakelijkheid minder snel aanvaarden wanneer een volwassene zware verwondingen toebrengt aan de aanvaller die een kind is of wanneer de aanrander aangevallen wordt in de rug.²⁶⁰

152. De proportionaliteitsvereiste ligt vervat in de zinsnede '*sauf s'il y a disproportion entre les moyens de défense employés et la gravité de l'atteinte*'. De wettige verdediging vindt bijgevolg geen toepassing wanneer er onevenredigheid bestaat tussen de gebruikte verdedigingsmiddelen en de ernst van de aanval.²⁶¹

153. De gelijktijdigheideis wordt afgeleid uit '*dans le même temps*'. De verdediging dient gelijktijdig met de aanval te zijn. Hierdoor zal de verdediging die na de aanval plaatsvindt niet als noodweer maar als wraak beschouwd worden. Deze voorwaarde wordt strikt toegepast door de jurisprudentie. Ook de preventieve verdediging tegen een potentiële aanval wordt niet aanvaard.²⁶²

---

²⁵⁶ F. DESPORTES en F. LE GUNEHÉC, *Le nouveau droit pénal. Tome 1: Droit pénal général*, Parijs, Economica, 1998, 573-574.

²⁵⁷ D. DASSONVILLE, "Droit de légitime défense et débordements éventuels: aperçu de droit comparé", *RDPC* 2008, afl. 1, 15.

²⁵⁸ D. DASSONVILLE, "Droit de légitime défense et débordements éventuels: aperçu de droit comparé", *RDPC* 2008, afl. 1, 21.

²⁵⁹ J.-H. ROBERT, *Droit pénal général*, Parijs, Thémis, 1998, 254.

²⁶⁰ D. DASSONVILLE, "Droit de légitime défense et débordements éventuels: aperçu de droit comparé", *RDPC* 2008, afl. 1, 21.

²⁶¹ J. PRADEL, *Manuel de droit pénal général*, Parijs, Editions Cujas, 2002, 304-305.

²⁶² F. DESPORTES en F. LE GUNEHÉC, *Le nouveau droit pénal. Tome 1: Droit pénal général*, Parijs, Economica, 1998, 575.

3. De wettige verdediging van goederen

154. Het tweede lid van artikel 122-5 Code Pénal betreft de verdediging van goederen. Hier gelden dezelfde voorwaarden als de verdediging van personen maar met een strengere invulling.

3.1 Misdad of wanbedrijf tegen een goed

155. Het dient te gaan om een aanval op een goed die als misdad of wanbedrijf gekwalificeerd wordt. Dit is een engere benadering dan de voorwaarde van de onrechtmatige aanval bij de verdediging van personen. Hieruit volgt dat de wettige verdediging uitgesloten is wanneer de aanval een overtreding inhoudt.²⁶³

3.2 Een evenredige, noodzakelijke en gelijktijdige verdediging

156. De voorwaarde van ogenblikkelijkheid geldt ook bij de verdediging van goederen maar wordt hier strenger toegepast. In plaats dat men spreekt over '*dans le même temps*', zoals bij de verdediging van personen, worden de woorden '*pour interrompre l'exécution*' gebruikt. De verdediging van goederen is dus enkel toegelaten om een misdad of wanbedrijf te onderbreken. Bijgevolg dient de aanval reeds begonnen te zijn, een dreigende aanval volstaat niet.²⁶⁴

157. De subsidiariteit bevindt zich in de bewoording '*strictement nécessaire au but poursuivi*'. Ook hier heeft de Franse wetgever voor een strengere invulling geopteerd.

158. Tot slot is ook de proportionaliteitsvereiste strenger. Artikel 122-5, lid 2 Code Pénal bepaalt dat de wettige verdediging van goederen geen opzettelijke doding mag inhouden.²⁶⁵

4. Twee wettelijke vermoedens

159. In principe draagt de verdachte de bewijslast van de wettige verdediging. Artikel 122-6 Code Pénal voorziet hierop twee uitzonderingen. Net zoals in België kent men in Frankrijk twee wettelijke vermoedens van noodweer. Het betreft enerzijds het afweren van een inbraak met geweld of list bij nacht in een bewoond pand. Anderzijds is er een vermoeden bij diefstal en plundering met geweld tegen personen. Deze vermoedens hebben tot gevolg dat de aangevallene

---

²⁶³ F. DESPORTES en F. LE GUNEHÉC, *Le nouveau droit pénal. Tome 1: Droit pénal général*, Parijs, Economica, 1998, 578.

²⁶⁴ J.-H. ROBERT, *Droit pénal général*, Parijs, Thémis, 1998, 253.

²⁶⁵ J. PRADEL, *Manuel de droit pénal général*, Parijs, Editions Cujas, 2002, 308.

niet moet aantonen dat hij uit noodweer handelde. Het betreft echter weerlegbare vermoedens waardoor het Openbaar Ministerie het tegenbewijs kan leveren.²⁶⁶

---

²⁶⁶ F. DESPORTES en F. LE GUNEHÉC, *Le nouveau droit pénal. Tome 1: Droit pénal général*, Parijs, Economica, 1998, 580-582.

Hoofdstuk 3: De wettige verdediging in Duitsland

§ 1. Inleiding

160. De Duitse noodweer ligt vervat in §32 Strafgesetzbuch en luidt als volgt:

“(1) Wer eine Tat begeht, die durch Notwehr geboten ist, handelt nicht rechtswidrig. (2) Notwehr ist die Verteidigung, die erforderlich ist, um einen gegenwärtigen rechtswidrigen Angriff von sich oder einem anderen abzuwenden.”

161. In §33 Strafgesetzbuch wordt het noodweereces voorzien:

“Überschreitet der Täter die Grenzen der Notwehr aus Verwirrung, Furcht oder Schrecken, so wird er nicht bestraft.”

§ 2. Noodweer (Notwehr)

1. Algemeen

162. De ‘Notwehr’ situeert zich onder het ‘Allgemeiner Teil’ van het Strafgesetzbuch waardoor het om een algemene rechtvaardigingsgrond gaat. Bijgevolg zal de noodweer toepasbaar zijn bij alle soorten misdrijven.²⁶⁷

2. Een tegenwoordige, wederrechtelijke aanval tegen wettelijke belangen

163. Wie een daad begaat die door noodweer geboden is, handelt niet onrechtmatig. Het Strafgesetzbuch spreekt in §32 over een ‘*gegenwärtigen rechtswidrigen Angriff*’.

164. De aanval wordt als een schending van een rechtsgoed door menselijke gedragingen beschouwd. Daarnaast is een actieve daad van de aanvaller vereist.²⁶⁸ De aanval hoeft noch strafbaar, noch toerekenbaar te zijn.²⁶⁹ Net zoals in België dient het om een tegenwoordige en wederrechtelijke aanval te gaan.

---

²⁶⁷ A.J.M MACHIELSE, *Noodweer in het strafrecht: Een rechtsvergelijkende en dogmatische studie*, Amsterdam, Stichting Onderzoek Recht en Beleid, 1986, 7.

²⁶⁸ H. KUDLICH, *Strafrecht, Allgemeiner Teil in Prüfe dein Wissen. Rechtsfälle in Frage und Antwort*, Strafrecht: Allgemeiner Teil, München, Verlag C.H. Beck, 2009, 70.

²⁶⁹ P. TRAEST, T. VANDER BEKEN, B. KETELS en L. DE RUDDER, *Wettige verdediging in België en in de buurlanden. Advies op vraag van de minister van Justitie*, Ugent, 2010, 42.

165. Een aanval is tegenwoordig wanneer ze direct dreigt, reeds plaatsvindt of nog voortduurt.²⁷⁰ Er is geen sprake meer van een ogenblikkelijke aanval wanneer het gevaar volledig is afgewend of het reeds tot een definitief verlies heeft geleid.²⁷¹ Om dit te beoordelen moet men zich in de objectieve situatie plaatsen ten tijde van de feiten.²⁷²

166. Een handeling is wederrechtelijk indien men hiertoe niet de bevoegdheid heeft of wanneer de aangevallene de aanval niet hoeft te dulden.²⁷³

167. Conform §32 Strafgesetzbuch is er sprake van noodweer wanneer het gaat om een aanval 'von sich oder einem anderen'. Het Duitse strafwetboek laat enkel de verdediging toe van zichzelf of van een ander en niet die van goederen. Indien het gaat om de verdediging van een derde spreekt men van 'Nothilfe'. Ondanks de verschillende benaming is er geen onderscheid met betrekking tot hun toepassingsvoorwaarde.²⁷⁴ De Duitse rechtspraak interpreteert de noodweer echter veel ruimer. Verschillende wettelijke belangen, zelfs die van een derde, kunnen onder de toepassing van de noodweer vallen.²⁷⁵ Zo vallen niet enkel de fysieke en seksuele integriteit er onder maar ook de onschendbaarheid van de woning, huisvrede, het algemeen persoonlijkheidsrecht zoals de eer, de reputatie en het recht om niet zonder toestemming gefotografeerd te worden. Eveneens kunnen de eigendom, het vermogen, het gezinsleven en het huwelijk verdedigd worden. Zelfs het recht op een vrije parkeerplaats en het ongehinderde voortbewegingsrecht van de automobilist op de weg kan het voorwerp van de noodweer vormen. Toch dient opgemerkt te worden dat de rechtspraak zeer casuïstisch is waardoor het moeilijk is duidelijke grenzen te stellen.²⁷⁶

3. Verdediging (Verteidigung)

168. 'Erforderlich' betekent noodzakelijk en wijst op de subsidiariteitsvereiste. De verdediging dient dus noodzakelijk te zijn om de aanval af te wenden. Indien de overheid paraat staat om in te grijpen, is de verdediging niet noodzakelijk en is er bijgevolg geen toepassing van noodweer. Daarnaast vereist de noodzakelijkheidsvereiste dat de verdediging geschikt is voor de spoedige en definitieve afwering van de aanval. Het moet gaan om een verdediging die het wenselijke effect

---

²⁷⁰ H. MATT, *Strafrecht: Allgemeiner Teil I*, München, C.H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1996, 128-129.

²⁷¹ A.J.M. MACHIELSE, *Noodweer in het strafrecht: Een rechtsvergelijkende en dogmatische studie*, Amsterdam, Stichting Onderzoek Recht en Beleid, 1986, 53.

²⁷² P. TRAEST, T. VANDER BEKEN, B. KETELS en L. DE RUDDER, *Wettige verdediging in België en in de buurlanden. Advies op vraag van de minister van Justitie*, Ugent, 2010, 42-43.

²⁷³ H. MATT, *Strafrecht: Allgemeiner Teil I*, München, C.H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1996, 130.

²⁷⁴ T. FISCHER, *Strafgesetzbuch und Nebengesetze* in Becksche Kurz Kommentare, München, Verlag C.H. Beck, 2008, 293.

²⁷⁵ D. DASSONVILLE, "Droit de légitime défense et débordements éventuels: aperçu de droit comparé", *RDPC* 2008, afl. 1, 16.

²⁷⁶ P. TRAEST, T. VANDER BEKEN, B. KETELS en L. DE RUDDER, *Wettige verdediging in België en in de buurlanden. Advies op vraag van de minister van Justitie*, Ugent, 2010, 41.

bereikt maar tegelijkertijd de aanvaller zoveel mogelijk spaart.²⁷⁷ De noodzakelijkheid houdt in dat de gehanteerde verdediging de relatief mildste verdediging moet zijn dat op dat ogenblik ter beschikking staat. Een gelijkheid van wapens is echter niet vereist, evenmin dient men over te gaan tot een belangenafweging van de goederen. Bijgevolg kunnen aanvallen die louter op het vermogen gericht zijn in extreme gevallen ook met levensgevaarlijke middelen worden afgeweerd.²⁷⁸ Er bestaat geen eensgezindheid in het Duitse recht over het al dan niet bestaan van een vluchtplicht.²⁷⁹

169. §32 Strafgesetzbuch voorziet niet in een proportionaliteitsvereiste. In de Duitse literatuur heeft men bezwaar tegen het proportionaliteitsbeginsel. Bepaalde auteurs zijn namelijk van oordeel dat dergelijk vereiste het onmogelijk maakt om kleine belangen voldoende te beschermen tegen onrechtmatige aanrandingen.²⁸⁰

§ 3. Noodweerecces (*Überschreitung der Notwehr*)

170. Het noodweerecces is een schulditsluitingsgrond die van toepassing is wanneer de grenzen van de noodzakelijke en geboden verdediging overschreden zijn. Net zoals in Nederland, houdt de Duitse wetgever rekening met de emoties en stress die een aangevallene kan ondervinden. In tegenstelling tot het Nederlands Strafwetboek somt §33 van het Strafgesetzbuch de gemoedsbewegingen die tot noodweerecces kunnen leiden limitatief op. Het betreft verwarring, vrees of angst. Gemoedstoestanden zoals woede, haat, verontwaardiging,... geven geen aanleiding tot de toepassing van noodweerecces. Ze staan de toepassing van het noodweerecces echter niet in de weg wanneer ze samen met één van de gemoedstoestanden uit §33 Strafgesetzbuch veroorzaakt wordt.²⁸¹

---

²⁷⁷ A.J.M. MACHIELSE, *Noodweer in het strafrecht: Een rechtsvergelijkende en dogmatische studie*, Amsterdam, Stichting Onderzoek Recht en Beleid, 1986, 197-198.

²⁷⁸ P. TRAEST, T. VANDER BEKEN, B. KETELS en L. DE RUDDER, *Wettige verdediging in België en in de buurlanden. Advies op vraag van de minister van Justitie*, UGent, 2010, 46-47.

²⁷⁹ A.J.M. MACHIELSE, *Noodweer in het strafrecht: Een rechtsvergelijkende en dogmatische studie*, Amsterdam, Stichting Onderzoek Recht en Beleid, 1986, 201-203.

²⁸⁰ M. VAN BEMMELEN, *Ons Strafrecht. Deel I: Het materieel strafrecht, Algemeen deel*, Haarlem, H.D. Tjeenk Willink & Zoon N.V., 1968, 158.

²⁸¹ P. TRAEST, T. VANDER BEKEN, B. KETELS en L. DE RUDDER, *Wettige verdediging in België en in de buurlanden. Advies op vraag van de minister van Justitie*, Ugent, 2010, 51.

Hoofdstuk 4: Tussenbesluit

171. Zowel in België als in Nederland, Frankrijk en Duitsland wordt de noodweer als een rechtvaardigingsgrond gekwalificeerd. In tegenstelling tot haar buurlanden is de wettige verdediging in België een bijzondere rechtvaardigingsgrond. De wet beperkt de toepassing van de noodweer tot doodslag, slagen en verwondingen. Men aanvaardt echter een extensieve interpretatie van de strafwet waardoor ook minder zware vormen van verdediging als noodweer beschouwd kunnen worden. In Nederland, Frankrijk en Duitsland situeert de bepaling betreffende de wettige verdediging zich onder het algemene deel van de strafwet waardoor het algemene rechtvaardigingsgrond betreft. Het Franse Hof van Cassatie is echter van oordeel dat de wettige verdediging onverenigbaar is met onopzettelijke misdrijven.

172. Het grootste verschil tussen de wettige verdediging in België en die in de andere bestudeerde rechtstelsels is de mogelijkheid tot verdediging van goederen. De wettige verdediging van goederen is toegestaan in het Nederlandse, Franse en Duitse rechtstelsel terwijl men in België voor de loutere verdediging van goederen een beroep dient te doen op andere rechtsfiguren. De inhoud van het begrip 'goed' verschilt echter in elk rechtstelsel. In Duitsland is de wettige verdediging zeer algemeen geformuleerd. De Duitse rechtspraak stelt zich zeer soepel op waardoor zo goed als alle juridische beschermde belangen het voorwerp kunnen uitmaken van noodweer. Het Nederlandse en Franse strafwetboek zijn daarentegen specifieker. In Nederland somt de wet limitatief de drie rechtsgoederen op die verdedigd kunnen worden, namelijk zijn eigen of anders lijf, eerbaarheid of goed. Zijn eigen of anders lijf en eerbaarheid komt overeen met wat in België verdedigd kan worden. In Nederland interpreteert men het begrip goed zoals het civielrechtelijk begrip zaak. Bijgevolg kunnen enkel stoffelijke objecten, die voor menselijk beheersing vatbaar zijn, verdedigd worden. Bovendien past de Nederlandse rechtspraak de proportionaliteit- en subsidiariteitsvereiste streng toe. In Frankrijk kan men zichzelf of een ander en goederen beschermen. Voor de bescherming van goederen voorziet men echter wel strengere voorwaarden.²⁸²

173. Enkel de Belgische wetgever heeft een ernstige aanval als voorwaarde gesteld. De aanval is ernstig wanneer een persoon met een onherstelbaar kwaad of zwaar onrecht wordt bedreigd. In haar buurlanden valt deze vereiste samen met andere voorwaarden van de wettige verdediging.

174. Overigens zijn de voorwaarden over het algemeen vrijwel gelijklopend met hier en daar een andere invulling. In België dient de aanval effectief begonnen of minstens dreigend te zijn. In Nederland moet het gaan om een ogenblikkelijke aanval. Dit betekent dat de feitelijke aanranding

---

²⁸² D. DASSONVILLE, "Droit de légitime défense et débordements éventuels: aperçu de droit comparé", *RDPC* 2008, afl. 1, 16-17.

van de rechtsgoederen reeds begonnen is of dat de gedraging een onmiddellijk dreigend gevaar voor de rechtsgoederen inhoudt. In Duitsland spreekt men over een tegenwoordige aanval, dit is het geval wanneer ze direct dreigt, reeds plaatsvindt of nog voortduurt. De vereiste van ogenblikkelijkheid wordt in Frankrijk in beide leden verschillend geformuleerd. Bij een aanval tegen personen moet de verdediging plaatsvinden tijdens de aanval en bij een aanval tegen goederen moet de verdedigingshandeling de misdaad of het wanbedrijf onderbreken.

175. De vereiste van wederrechtelijkheid geldt in alle onderzochte landen. In Frankrijk is het wederrechtelijk karakter van een handeling niet voldoende om zich te verdedigen tegen een aanval op goederen. Het moet minstens om een misdaad of wanbedrijf tegen goederen gaan. Daarenboven is de Franse rechtspraak van oordeel dat de wettige verdediging tegen de handeling van een overheid nooit mogelijk is, zelfs niet wanneer de handeling onrechtmatig is.

176. De verdediging moet voldoen aan de subsidiariteitsvereiste. Dit houdt in dat de verdediging noodzakelijk dient te zijn om de aanval te vermijden. Zowel België, Nederland, Frankrijk als Duitsland voorzien deze vereiste met betrekking tot de verdedigingshandeling. In Duitsland valt onder de noodzakelijkheid ook de toets dat de aard en graad van de verdediging overeenstemmen met het door de aanval dreigende gevaar. In Frankrijk wordt de noodzakelijkheid anders uitgedrukt afhankelijk van over welk rechtsgoed het gaat. Bij een aanval tegen goederen mag de verdedigingshandeling niet louter '*commandé par la nécessité de la légitime défense*', zoals bij personen, maar wel '*strictement nécessaire au but poursuivi*'.

177. In tegenstelling tot de Duitse strafwet voorziet de Belgische, Nederlandse en Franse strafwet de proportionaliteitsvereiste. Dit houdt niet in dat de aanval en verdediging van dezelfde zwaarte moeten zijn maar dat er geen wanverhouding mag bestaan tussen beiden. In Frankrijk is de vereiste strenger wanneer het gaat om aanvallen gericht tegen goederen. De handeling moet strikt noodzakelijk zijn voor het nagestreefde doel en evenredig met de ernst van de inbreuk. Daarenboven mag de verdediging geen opzettelijke doding inhouden.

178. In België eist men dat de verdediging plaatsvindt voor of tijdens de aanval en niet erna. Deze vereiste geldt ook in Nederland en Duitsland. In Frankrijk dient de verdediging op hetzelfde ogenblik plaats te vinden als de aanval indien het een aanval tegen personen betreft. Gaat het daarentegen om een aanval tegen goederen dan moet de afweringsdaad de misdaad of het wanbedrijf tegen een goed onderbreken.

179. De Belgische Strafwet voorziet twee vermoedens van wettige verdediging. Deze van inklimming bij nacht in een bewoond huis en deze van plundering of diefstal met geweld. Dit eerstgenoemde vermoeden is weerlegbaar, het laatstgenoemde niet. De Franse Code Pénal voorziet twee gelijkaardige vermoedens. In tegenstelling tot België zijn beide Franse vermoedens

weerlegbaar. Dergelijke vermoedens bestaan niet in Duitsland en Nederland. In Nederland werd recent een wetsvoorstel ingediend om het vermoeden van wettige verdediging in geval van schending van de huisvrede in te voeren. Dit voorstel kon op niet veel succes rekenen en werd niet omgezet tot wet.

180. In Nederland en Duitsland heeft de wet het noodweerexces ingevoerd. Het gaat om een algemene schulditsluitingsgrond. Het noodweerexces houdt in dat men niet strafbaar is wanneer de grenzen van de noodzakelijk verdediging van de noodweer overschreden worden en de aanval hevige gemoedsbewegingen tot stand heeft gebracht. In Nederland komen alle soorten emoties veroorzaakt door de aanranding in aanmerking. In Duitsland daarentegen zijn alle emoties limitatief opgesomd. Het gaat om de emoties verwarring, vrees en angst. Dergelijke schulditsluitingsgrond is niet gekend in België. In het geval van noodweeroverschrijding dient men een beroep te doen op morele dwang als schulditsluitingsgrond, uitlokking als strafverminderende verschoningsgrond of op verzachtende omstandigheden. In Frankrijk bestaat het noodweerexces evenmin. Een beroep op morele dwang of verzachting van de straf op grond van de feitelijke omstandigheden is wel mogelijk.

Deel IV: Het debat omtrent de uitbreiding van de wettige verdediging

181. In dit deel worden de argumenten van de voorstanders en de tegenstanders bestudeerd. In het eerste hoofdstuk worden de standpunten van politieke partijen en hun wetsvoorstellen onder de loep genomen. Ook met de standpunten van de belangengroepen UNIZO, NSZ en Ars Nobilis wordt er rekening gehouden. In het tweede hoofdstuk wordt er dieper ingegaan op de visie in de rechtsleer. Niet alle Belgische auteurs zijn het er namelijk mee eens dat de huidige regeling voldoende soelaas biedt. Vervolgens wordt er in het derde hoofdstuk de visie in de rechtspraak bestudeerd aan de hand van enkele relevante vonnissen en arresten. Tot slot wordt in het laatste hoofdstuk het standpunt van Belgische juweliers nagegaan. Hun meningen werden verzameld aan de hand van een enquête. Ter besluit worden deze argumenten naast elkaar gelegd en beoordeeld.

Hoofdstuk 1: Standpunt in de politiek en andere belangengroepen

§ 1. Voorstanders

1. Vlaams Belang

182. De Vlaams-Nationalistische partij is een grote voorstander van de uitbreiding van de wettige verdediging tot goederen of handelszaak. Dit benadrukte de partij vooralsnog in hun verkiezingsprogramma van 2014.²⁸³ Het Vlaams Belang oppert dat het veiligheidsbeleid in België te kort schiet en kiest resoluut de kant van het slachtoffer. Handelaars moeten niet toezien hoe hun levenswerk wordt vernietigd of geplunderd. De partij vindt het ongehoord dat slachtoffers als criminelen worden behandeld en de daders in een slachtofferrol worden geduwd. Om dergelijke toestanden te beëindigen moet, net zoals in Nederland, Frankrijk en Duitsland, de verdediging van goederen mogelijk zijn in België.²⁸⁴ Ze zijn van oordeel dat de mogelijkheid tot verdediging van goederen een afschrikkende, preventieve werking kan hebben.²⁸⁵ Bovendien is de partij ervan overtuigd dat dergelijke uitbreiding rechtszekerheid teweeg zal brengen. Om te vermijden dat het recht in eigen handen wordt genomen, dienen er evenwel aan strenge voorwaarden voldaan te zijn.²⁸⁶ De voorbije twee decennia heeft het Vlaams Belang verschillende wetsvoorstellen ingediend.

---

²⁸³ www.vlaamsbelang.org/files/20140318ProgrammaVerkiezingen2014.pdf.

²⁸⁴ www.vlaamsbelang.org/nieuws/1743.

²⁸⁵ <http://www.vlaamsbelang.org/nieuws/10192>.

²⁸⁶ www.vlaamsbelang.org/mediafragmenten/271.

183. Op 30 september 1999 dienden een aantal parlementsleden van het toenmalige Vlaams Blok een wetsvoorstel in tot wijziging van artikel 416 en 417 van de Strafwet. Dit wetsvoorstel was een rechtstreekse reactie op de aanhouding van juwelier Wouter Tyberghien uit Harelbeke en café-uitbater Armand Stevens uit Mechelen. Beide zaken zorgden voor grote verontwaardiging bij de bevolking. De feiten waren als volgt:

184. Tijdens de nacht van 22 september 1999 werd de juwelier, voor de tweede keer dat jaar, slachtoffer van diefstal. Terwijl de vier Poolse dieven ervandoor gingen met de buit, loste Tyberghien vanuit zijn slaapkamerraam 13 kogels met twee verschillende wapens richting de wegvlochtende daders. Hierbij kwam één van de daders om het leven.²⁸⁷

185. Het café van Armand Steven werd 's nachts beroofd. Terwijl zijn vrouw de politie informeerde over de overval, wou de cafébaas de dieven in bedwang houden. Deze waren echter al op de vlucht waarop Steven zijn rifle nam en het vuur opende op de wegvlochtende dieven. Hierbij kwam één van de overvallers om het leven.²⁸⁸

186. Het toenmalig Vlaams Blok was de mening toegedaan dat iemand die bij een gewelddadige overval zijn handelszaak gewapend verdedigt, noch een straf verdient, noch in voorlopige hechtenis genomen mag worden. De enge interpretatie die werd aangenomen door de parketmagistraat gaf aanleiding tot het indienen van een wetsvoorstel tot wijziging van de wettige verdediging naar het Nederlands en Duits voorbeeld. Zowel de mogelijkheid tot de verdediging van goederen als de schulditsluitingsgrond noodweereces vormde het voorwerp van het wetsvoorstel. Het nieuw artikel 416 van de Strafwet zou de Nederlandse bepalingen betreffende noodweer overnemen en zou als volgt klinken:

“Er is noch misdaad, noch wanbedrijf wanneer de doodslag, de verwondingen en slagen geboden zijn door de noodzakelijke verdediging van zichzelf of van een ander, of van de eerbaarheid of een goed van zichzelf of van een ander tegen ogenblikkelijke, wederrechtelijke aanranding.

Niet strafbaar is de overschrijding van de grenzen van de noodzakelijke verdediging, indien zij het onmiddellijke gevolg is geweest van een hevige gemoedsbeweging, door de aanranding veroorzaakt.”

---

²⁸⁷ www.standaard.be/cnt/nflb15112002_002.

²⁸⁸ www.volkskrant.nl/politiek/belgische-justitie~a517235.

In Artikel 417 van het Wetboek van Strafrecht zouden de woorden ‘*ogenblikkelijke noodzaak van de verdediging*’ vervangen worden door de woorden ‘*noodzakelijke verdediging zoals bedoeld in artikel 416*’.²⁸⁹

187. Het voorstel werd een kleine maand nadien ingeschreven op de agenda van de Commissie Justitie en er werd een rapporteur aangewezen. Hierna viel het voorstel stil door de ontbinding van de kamers.²⁹⁰ Een gelijkaardig voorstel werd op 7 oktober 1999 ingediend door de parlementsleden Laereman en Bouteica.²⁹¹

188. Een volgend wetsvoorstel werd door het toenmalige Vlaams Blok ingediend op 15 oktober 2003. Ondanks het feit dat de notie ‘wettige verdediging van zichzelf of een ander’ vaak ruim geïnterpreteerd wordt in de rechtspraak, is men als dader van een verdedigingssituatie afhankelijk van de goodwill van de rechter. De rechters beschikken over onvoldoende rechtszekere basis om een rechtvaardig oordeel te vellen, klinkt het in het wetsvoorstel. Het Vlaams Blok wil met haar wetsvoorstel een einde maken aan deze situatie van rechtsonzekerheid. Ter illustratie wordt er verwezen naar de zaak Moortgat. Tijdens de nacht van 8 november 2000 probeerden vier Roemenen in de juwelierszaak Moortgat in Lebbeke binnen te breken. Vader en zoon Moortgat begonnen van op de eerste verdieping te schieten op de inbrekers, waarbij twee van de inbrekers ernstig gewond geraakten.²⁹² De zaak kwam tot beroep en zowel de rechter in eerste aanleg als de rechter in beroep spraken de juweliers vrij. Het toenmalige Vlaams Blok vindt het ongehoord dat men zo lang in onzekerheid dient te leven.

189. Bovendien verzet het voormalige Vlaams Blok zich tegen de etikettering die het gerecht aan het slachtoffer, dat zich in verdedigingssituatie bevindt, toekent. Het slachtoffer wordt als crimineel beschouwd en de overvaller als slachtoffer behandeld. Bij wijze van voorbeeld haalt de nationalistische partij de zaak Tyberghien aan. Hoewel de juwelier uit Harelbeke niet gesanctioneerd werd, bevond het gerecht hem schuldig aan doodslag met de betaling van de gerechtskosten en schadevergoedingen als gevolg.

190. Het wetsvoorstel wil de wettige verdediging onder boek I brengen: Misdrijven en de bestraffing in het algemeen, Hoofdstuk VIII rechtvaardigings- en verschoningsgronden. Artikelen 416 en 417 van het Strafwetboek worden opgeheven. In tegenstelling tot het wetsvoorstel van

---

²⁸⁹ Wetsvoorstel (G. STAVEVAUX, VAN STEENBERGE et al.) tot wijziging van de artikelen 416 en 417 van het Strafwetboek betreffende het begrip noodweer, *Parl. St. Senaat* 1999-2000, nr. 2-90/1.

²⁹⁰ P. TRAEST, T. VANDER BEKEN, B. KETELS en L. DE RUDDER, *Wettige verdediging in België en in de buurlanden. Advies op vraag van de minister van Justitie*, UGent, 2010, 20.

²⁹¹ Wetsvoorstel (B. LAEREMANS-R. BOUTECA) tot wijziging van de artikelen 416 en 417 van het Strafwetboek, *Parl. St. Kamer* 1999, nr. 129/1.

²⁹² T. ONGENA, “Juweliers mogen ’s nachts schieten”, *Juristenkrant* 2001, afl. 34, 3.

1999 kiest men hier dus voor een algemene rechtvaardigingsgrond. Artikel 72 van het Strafwetboek, opgeheven bij de wet van 15 mei 1921, wordt hersteld in de volgende lezing:

“Niet strafbaar is hij die een feit begaat, geboden door de noodzakelijke verdediging van zichzelf of van een ander, van zijn handelszaak, eigendom of ieder ander rechtsgoed of die van een ander, tegen ogenblikkelijke, wederrechtelijke aanranding.

Niet strafbaar is de overschrijding van de grenzen van de noodzakelijke verdediging, indien zij het onmiddellijke gevolg is geweest van een hevige gemoedsbeweging, door de aanranding veroorzaakt.”

191. Ook hier heeft het voormalige Vlaams Blok zich laten inspireren door het Nederlandse en Duitse recht. Opnieuw opteert men voor de algemene schulduitsluitingsgrond noodweerexces. Ze menen dat het noodweerexces aansluit bij de in de samenleving heersende rechtsovertuiging. Het is echter niet evident om een rationele afweging te maken van wat men onder een noodzakelijke verdediging verstaat, rekening houdend met de emoties die een wederrechtelijke aanval teweegbrengen. De morele dwang als schulduitsluitingsgrond en de strafverminderende verschoningsgrond die we kennen in België bieden niet altijd soelaas, waardoor de invoering van de rechtsfiguur noodweerexces aanbevolen is volgens het toenmalige Vlaams Blok.

192. De partij beklemtoont dat het in principe de overheid is die criminaliteit beteugelt. Het is slechts in uitzonderlijke situaties, waarin de overheid geen bescherming kan bieden, dat men het recht in eigen handen kan nemen.²⁹³

193. Het voorstel werd nooit behandeld en vervallen verklaard door de ontbinding van de Kamers op 2 mei 2007.²⁹⁴

194. Hierna worden nog vier wetsvoorstellen ingediend door het Vlaams Belang: het wetsvoorstel van 6 januari 2004²⁹⁵, het wetsvoorstel van 12 december 2007²⁹⁶, het wetsvoorstel van 5 maart 2008²⁹⁷ en tot slot nog het wetsvoorstel van 8 juni 2011²⁹⁸. Al deze wetsvoorstellen zijn quasi identiek aan het wetsvoorstel van 15 oktober 2003 en zullen logischerwijze niet verder besproken worden.

---

²⁹³ Wetsvoorstel (F. VANHECKE et al.) tot wijziging van het Strafwetboek met betrekking tot de regeling inzake noodweer en tot invoering van de algemene schulduitsluitingsgrond “noodweerexces”, *Parl. St. Senaat* 2003-04, nr. 3-243/1.

²⁹⁴ P. TRAEST, T. VANDER BEKEN, B. KETELS en L. DE RUDDER, *Wettige verdediging in België en in de buurlanden. Advies op vraag van de minister van Justitie*, UGent, 2010, 24.

²⁹⁵ Wetsvoorstel (B. LAEKERMANS, K. BULTINCK et al.) tot wijziging van de wettelijke regeling inzake noodweer en tot invoering van de algemene schulduitsluitingsgrond “noodweerexces”, *Parl. St. Kamer* 2003-04, nr. 51K0651/001.

²⁹⁶ Wetsvoorstel (B. LAEKERMANS, K. BULTINCK et al.) tot wijziging van de wettelijke regeling inzake noodweer en tot invoering van de algemene schulduitsluitingsgrond “noodweerexces”, *Parl. St. Kamer* 2003-04, nr. 51K0651/001.

²⁹⁷ Wetsvoorstel (Y. BUYSSE et al.) tot wijziging van het Strafwetboek, met betrekking tot de regeling inzake noodweer en tot invoering van de algemene schulduitsluitingsgrond “noodweerexces”, *Parl. St. Senaat* 2007-08, nr. 4-615/1.

²⁹⁸ Wetsvoorstel (B. SCHOOPS, P. LOGGHE en G. ANNEMANS) tot wijziging van de wettelijke regeling inzake noodweer en tot invoering van de algemene schulduitsluitingsgrond “noodweerexces”, *Parl. St. Kamer* 2010-11, nr. 53K1552/001.

195. Het Vlaams Belang betreurt dat er tot op heden geen mogelijkheid is geweest voor een serien debat omtrent een mogelijke uitbreiding, *“vooral omdat tegenstanders onmiddellijk vervallen in tot op de draad versleten clichés, zoals de niet-gestaafde bewering dat een dergelijke uitbreiding tot far west-toestanden en tot een escalatie van geweld zou leiden”*.²⁹⁹

2. LDD (Lijst Dedecker)

196. Jean-Marie Dedecker diende als onafhankelijke op 11 december 2003 een wetsvoorstel in. Handelszaken worden regelmatig geconfronteerd met ramkraken of gewapende overvallen waarbij het wel meer dan eens gebeurt dat de eigenaar de daders verwondt of doodt bij het verdedigen van zijn eigendom. Dedecker meent dat men als handelaar, die zijn levenswerk verdedigt, niet als dader maar als slachtoffer behandeld dient te worden. Hij mag hiervoor noch vervolgd, noch bestraft worden. Dit sluit volgens hem aan bij het rechtsgevoel van een groot deel van de bevolking. Om aan te tonen dat het ook anders kan, verwijst hij naar de regeling omtrent de noodweer in Nederland, Frankrijk en Duitsland. Hij benadrukt dat de mogelijkheid tot de verdediging van eigendom daar niet geleid heeft tot een escalatie van geweld. Hij is bovendien van oordeel dat zaken zoals Tyberghien zich gaan blijven voordoen als de overheid in gebreke blijft. Hij vermeldt daarbij dat de rechterlijke macht zich nu al in allerlei bochten wringt in zijn plicht om de wet toe te passen en de publieke opinie met elkaar te verzoenen.

197. Hij stelt voor om de huidige artikelen 416 en 417 van de Strafwet te vervangen en als volgt te laten luiden:

“Art. 416. Er is geen misdrijf, wanneer de doodslag, de verwondingen en de slagen geboden zijn door de ogenblikkelijke noodzaak van de wettige verdediging van zichzelf, van een ander of van goederen, behalve indien er een wanverhouding is tussen het verweer en de ernst van de aanval.

Er is geen misdrijf wanneer de overschrijding van de grenzen van de ogenblikkelijke noodzaak van wettige verdediging het onmiddellijke gevolg is van een hevige gemoedsbeweging, vrees of verwarring door de aanranding veroorzaakt.”

“Art. 417. Vermoed wordt in staat van wettige verdediging te handelen, hij die doodslag pleegt, verwondingen of slagen toebrengt:

---

²⁹⁹ Wetsvoorstel (B. SCHOofs, P. LOGGHE en G. ANNEMANS) tot wijziging van de wettelijke regeling inzake noodweer en tot invoering van de algemene schulduitsluitingsgrond “noodweerevces”, *Parl. St. Kamer* 2010-11, nr. 53K1552/001.

1° bij het afweren van de beklimming of de braak van afsluitingen, muren of toegangen van een bewoond huis of appartement of aanhorigheden ervan;

2° bij het zich verdedigen tegen de daders van een diefstal of plundering die met geweld wordt gepleegd.”

198. De wettige verdediging blijft hier een bijzondere rechtvaardigingsgrond. De bepaling ‘betreffen het noodweerexces’ is hier ongelukkig geformuleerd. Men spreekt enerzijds, zoals in Nederland, over de hevige gemoedsbewegingen die alle emoties kunnen omvatten. Anderzijds somt men de gemoedsbewegingen limitatief op, namelijk vrees of verwarring, naar Duits voorbeeld. Het wetsvoorstel wil ook wijzigingen brengen aan artikel 417 van het Strafwetboek. Door de weglating in het eerste lid van de zinsnede “*behalve wanneer blijkt dat de dader niet kon geloven aan een aanranding van personen, hetzij als rechtstreeks doel van hem die poogt in te klimmen of in te breken, hetzij als gevolg van de weerstand welke diens voornemen mocht ontmoeten*” kan men het beschouwen als een onweerlegbaar vermoeden.³⁰⁰

199. Lijst Dedecker is een Vlaamse rechts-liberale partij opgericht in 2007. Hoewel het wetsvoorstel van vier jaar ervoor dateert, kan men het brengen onder het gedachtengoed van de partij die ook voorstander is van een uitbreiding.³⁰¹ Dezelfde argumenten als die van Jean-Marie Dedecker in het wetsvoorstel van 11 december 2003 worden aangehaald in hun verkiezingsprogramma.³⁰² De partij Lijst Dedecker haalde de kiesdrempel niet in 2014 waardoor ze sindsdien geen enkele zetel meer hebben in het parlement.

3. DN (Démocratie Nationale)

200. Démocratie Nationale is een Waals extreemrechtse politieke partij die tot maart 2012 de naam Front Nationale droeg. De Waalse partij is voorstander van een uitbreiding van de wettige verdediging tot goederen. De partij haalt aan dat men enkel beroep kan doen op de schulditsluitingsgrond morele dwang om een vrijspraak te bekomen. Deze weg houdt veel onzekerheden in. Ze verwijst ook naar de publieke opinie die dergelijke uitbreiding verlangt en de restricties verbonden aan de wettige verdediging als onrechtvaardig beschouwt. De partij beschouwt België, met zijn restrictieve bepaling omtrent de wettige verdediging, als een buitenbeentje. De partij argumenteert dat de verdediging van goederen in Nederland, Frankrijk

---

³⁰⁰ Wetsvoorstel (J.-M. DEDECKER) tot wijziging van de wettelijke regeling inzake noodweer en tot invoering van de algemene schulditsluitingsgrond “noodweerexces”, *Parl. St.* Senaat 2003-04, nr. 3-409/1.

³⁰¹ www.vandaag.be/binnenland/32813_dedecker-wil-wettige-verdediging-voor-goederen.html?c=2.

³⁰² www.actua-service.be/uploads/2/9/3/9/2939055/programma_ddd_-_g13_lay-out.pdf.

en Duitsland niet tot excessen leidt. De partijvoorzitter Marco Santi verklaart dat het recht om zichzelf en zijn goederen te verdedigen een fundamenteel recht is van elke burger.³⁰³

201. De heer Cocriamont, partijlid van het voormalige Front Nationale, diende op 29 april 2010 een wetsvoorstel in tot wijziging van het Strafwetboek met betrekking tot de regels inzake de wettige verdediging. De gebeurtenissen die zich op 12 april 2010 in Brussel voordeden hebben hiertoe aanleiding gegeven. Die dag kwam een juwelier uit Elsene om het leven tijdens een gewapende overval op zijn zaak.³⁰⁴ Later die dag schoot een juwelier uit Schaarbeek op twee overvallers terwijl deze poogden te vluchten met de net gemaakte buit. Hierbij raakte één zwaar gewond, een andere overleed. Het parket stelde de juwelier in verdenking van doodslag en poging tot doodslag. De man werd eveneens aangehouden.³⁰⁵ De partij vindt het ongehoord dat de juwelier als dader wordt beschouwd en de overleden overvaller als slachtoffer. Juweliers zullen in dergelijke omstandigheden lange en onzekere gerechtelijke procedures moeten ondergaan en eventueel veroordeeld worden tot straffen en het betalen van schadevergoedingen. Het wetsvoorstel wil artikel 416 en 417 van het Strafwetboek opheffen en het voorheen opgeheven artikel 72 van de Strafwet als volgt laten luiden:

“Art. 72. Niet strafbaar is hij die een feit begaat, geboden door de noodzakelijke verdediging van zichzelf of van een ander, van zijn handelszaak, eigendom of ieder ander rechtsgoed of die van een ander, tegen ogenblikkelijke, wederrechtelijke aanranding.”

202. Door de wettige verdediging onder het algemene deel van de Strafwet te plaatsen, wordt de wettige verdediging een algemene rechtvaardigingsgrond. Bijgevolg zou de wettige verdediging ingeroepen kunnen worden bij alle soorten misdrijven. Verder opteert het wetsvoorstel er voor om de wettige vermoedens van de noodweer op te heffen aangezien zij niet worden opgenomen in het nieuw artikel.³⁰⁶

203. Michel Delacroix diende op 6 mei 2010 een identiek wetsvoorstel in.³⁰⁷ Beide voorstellen werden vervallen verklaard bij de ontbinding van de Kamers op 7 mei 2010.³⁰⁸

---

³⁰³ www.dnat.be/index.php/actualites/monde/17-democratie-nationale/communiqués/73-legitime-defense-a-gozee-une-adaptation-de-la-presomption-de-legitime-defense-s-impose.

³⁰⁴ www.deredactie.be/cm/vrtnieuws/regio/brussel/1.757534.

³⁰⁵ www.deredactie.be/cm/vrtnieuws/regio/brussel/1.757995.

³⁰⁶ Wetsvoorstel (P. COCRIAMONT) tot wijziging van het Strafwetboek met betrekking tot de regels inzake wettige verdediging, *Parl. St.* Kamer 2009-10, nr. 52K2578/001.

³⁰⁷ Wetsvoorstel (M. DELACROIX) tot wijziging van het Strafwetboek wat tot de regels inzake wettige verdediging betreft, *Parl. St.* Kamer 2009-10, nr. 4-1790/1.

³⁰⁸ P. TRAEST, T. VANDER BEKEN, B. KETELS en L. DE RUDDER, *Wettige verdediging in België en in de buurlanden. Advies op vraag van de minister van Justitie*, UGent, 2010, 27.

4. UNIZO (Unie voor Zelfstandige ondernemers)

204. De Unie voor Zelfstandige ondernemers (UNIZO) is met zijn 85 000 leden de grootste ondernemingsorganisatie in Vlaanderen en Brussel. Ze verdedigt de belangen van ondernemers, KMO's en vrije beroepen. Daarnaast voorziet ze hen van advies en informatie.³⁰⁹

205. UNIZO is al enige tijd een fervente voorstander van een uitbreiding van de wettige verdediging. Uit zaken zoals Tyberghien en Moortgat blijkt, volgens UNIZO, dat de huidige wettige basis niet afdoende bescherming biedt, aangezien strafrechters steeds kunstgrepen moeten hanteren om die personen rechtvaardig te berechten.³¹⁰ Ze pleit al jaren voor een bredere juridische basis waardoor de verdediging van goederen mogelijk zou worden. Dergelijke uitbreiding zou voor meer rechtszekerheid en een betere juridische bescherming van de rechten van de slachtoffers zorgen.³¹¹ Bovendien zou de uitbreiding het slachtoffer van de overval veel gerechtelijke kosten, tijd en ellende besparen, benadrukt de vereniging.³¹² UNIZO verwijst naar onze buurlanden waar de wettige verdediging van goederen wel toegestaan is. Ze beweert dat dergelijke uitbreiding in die landen niet geleid heeft tot een escalatie van geweld of toegenomen schietincidenten.³¹³ De bescherming van de getroffen ondernemers maakt een belangrijk onderdeel uit van het veiligheidsbeleid.³¹⁴ De ondernemingsorganisatie is ervan overtuigd dat een uitbreiding van de wet het veiligheidsgevoel van de ondernemers zou verhogen.³¹⁵

206. De vereniging meent dat een uitbreiding van de wettige verdediging slechts politiek mogelijk is wanneer ze gekoppeld wordt aan een strengere wapenwet. Om onnodig geweld te voorkomen is een streng, gecontroleerd bezit en gebruik van wapens noodzakelijk.³¹⁶ Een volledig verbod van privé-wapenbezit daarentegen wordt afgewezen door UNIZO.³¹⁷

207. Het is in eerste instantie de taak van de overheid om in te staan voor een doeltreffend veiligheidsbeleid. Aan de uitbreiding van de wettige verdediging moeten stringente voorwaarden gekoppeld worden en het verbod om het recht in eigen handen te nemen blijft de regel, klinkt het bij UNIZO. Tot slot benadrukt de ondernemingsorganisatie dat de uitbreiding van de wettige verdediging slechts een aspect van het globaal veiligheidsbeleid voor ondernemers betreft.³¹⁸ Er is ook nood aan meer federale fiscale en regionale investeringssteun om de bedrijfsbeveiliging te

---

³⁰⁹ www.unizo.be/unizo-versterkt-ondernemers.

³¹⁰ www.demorgen.be/binnenland/het-recht-op-zelfverdediging-uitbreiden-b094b305/.

³¹¹ www.liberales.be/pages/zelfverdediging/unizodm.html.

³¹² www.politics.be/persmededelingen/4330/.

³¹³ www.liberales.be/pages/zelfverdediging/unizodm.html.

³¹⁴ www.liberales.be/pages/zelfverdediging/unizodm.html.

³¹⁵ www.hbvl.be/cnt/oid180864/archief-unizo-vraagt-uitbreiding-wettige-zelfverdediging.

³¹⁶ www.liberales.be/pages/zelfverdediging/unizodm.html.

³¹⁷ www.politics.be/persmededelingen/4330/.

³¹⁸ www.politics.be/persmededelingen/2907/.

bevorderen, een meldpunt voor de door criminaliteit getroffen ondernemers, betaalbare verzekeringspremies, aangepaste preventie en informatie en passende vervolging en repressie.³¹⁹

5. NSZ (Neutraal Syndicaat voor Zelfstandigen)

208. Het Neutraal Syndicaat voor Zelfstandigen (NSZ) is een neutrale interprofessionele vereniging die de belangen van zelfstandigen, vrije beroepen en KMO's in België behartigt.³²⁰ Ze bestaat uit ongeveer 40 000 leden. Christine Mattheeuws, voorzitter van het NSZ, bevestigt dat het merendeel van de zelfstandigen voorstander is van een uitbreiding van de wettige verdediging. Ze verwijst hierbij naar een onderzoek, daterend van 2005, waarbij 70% van de ondervraagde ondernemers voorstanders zijn van een uitbreiding opdat ze hun eigendom gewapenderhand kunnen verdedigen. Ondanks de grote vraag van ondernemers voor een uitbreiding bestaat er volgens het NSZ hiervoor geen politiek draagvlak. Christine Mattheeuws is eveneens van oordeel dat de wet onvoldoende mogelijkheden voorziet. Volgens haar slaan diegene die menen dat de wet niet gewijzigd moet worden, aangezien de rechtbanken rekeningen houden met de concrete omstandigheden, de bal mis. Het NSZ wil geen rase en ondoordachte wetswijziging maar snel een grondig debat omtrent de uitbreiding. Hierbij wil het gebruik maken van experts van zowel binnen- als buitenland aangezien al verschillende landen de verdediging van goederen mogelijk gemaakt hebben.³²¹

§ 2. Tegenstanders

1. Open Vld

209. Ondanks het feit dat Jean-Marie Dedecker, in het tijdperk dat hij nog deel uitmaakte van de Open Vld, een wetsvoorstel³²² indiende ter uitbreiding van de wettige verdediging, heeft de partij zelf nooit gepleit voor dergelijke uitbreiding. Annemie Turtelboom had zowel als Minister van Binnenlandse zaken, als Minister van Justitie zware bedenkingen bij de uitbreiding van de wettige verdediging tot goederen. Er bieden zich immers andere mogelijkheden aan om goederen op een efficiënte wijze te verdedigen. Zo pleit de Open Vld voor een integrale veiligheidsaanpak waarbij de bestrijding van georganiseerde criminaliteit en gewapende overvallen steeds prioritair moeten

---

³¹⁹ www.liberales.be/pages/zelfverdediging/unizodm.html.

³²⁰ www.nsz.be/nl/wie-we-zijn.

³²¹ www.nieuwsblad.be/cnt/getqtc70.

³²² Wetsvoorstel (J.-M. DEDECKER) tot wijziging van de wettelijke regeling inzake noodweer en tot invoering van de algemene schulduitsluitingsgrond "noodweerecexes", *Parl. St.* Senaat 2003-04, nr. 3-409/1.

zijn. Veel voorstanders van een uitbreiding verwijzen naar onze buurlanden maar zwijgen over de discussiepunten die daar bestaan. In Duitsland hanteert men een eerder casuïstische benadering. In Nederland bestaat er discussie of men een 'goed' als een stoffelijk goed of als een rechtsgoed dient te verstaan, waardoor het niet duidelijk is of men noodweer kan invoeren tegen diefstal aangezien het gaat om een aanslag op het eigendomsrecht. De Open Vld betwijfelt of de mogelijkheid om zijn goederen te verdedigen een meerwaarde kan bieden. De opnemings van het begrip 'goed' in de noodweerbepaling zou namelijk geen afbreuk doen aan de toepassingsvoorwaarden van de wettige verdediging. Men kan onmogelijk spreken van een actuele aanval of een ogenblikkelijke noodzakelijke verdediging wanneer men schiet op vluchtende dieven. Bovendien bestaan er al mogelijkheden om goederen te verdedigen. De verdediging van goederen is immers toegelaten wanneer ze gepaard gaat met een dreiging ten aanzien van de fysieke integriteit. Daarnaast heeft men ook nog twee wettelijke vermoedens van wettige verdediging uit artikel 417 van de Strafwet. De partij verwijst ook naar de uitlokking van artikel 412 van de Strafwet. De rechter beschikt dus, volgens de partij, over voldoende middelen opdat ze soepel kunnen optreden.³²³ De Open Vld is eveneens van oordeel dat iemands leven en fysieke integriteit veel waardevoller is dan een louter goed. Door de noodweer uit te breiden tot goederen zou men de indruk kunnen wekken dat de wetgever dezelfde waarde toekent aan een goed als aan de fysieke integriteit, ook al voorziet men hiervoor een expliciete tweedeling in de wetgeving. Daarnaast zou er rechtsonzekerheid ontstaan met betrekking tot de beoordeling van de toepassingsvoorwaarden van de noodweer. Tot slot zou de uitbreiding van de wettige verdediging belangrijke consequenties met zich meebrengen. Dit zal een wijziging van de wapenwetgeving en de principes die van toepassing zijn op het verlenen van wapenvergunningen met zich meebrengen. Bewakings- en beveiligingsfirma's zullen ruimer beroep doen op noodweer in het kader van hun activiteiten.³²⁴

2. CD&V

210. De CD&V is geen voorstander van een uitbreiding van de wettige verdediging. Dit is echter niet altijd zo geweest. Tot 2004 zijn er verschillende wetsvoorstellen uitgegaan van de Vlaamse christendemocraten, met een uitbreiding van de wettige verdediging tot doel. De tegensprekende uitspraken Tyberghien en Moortgat maken een uitbreiding van wettige verdediging noodzakelijk, klonk het bij het kamerlid van de CD&V Verstraeten, het zou de rechtszekerheid bevorderen.³²⁵

---

³²³ www.standaard.be/cnt/832osbs5.

³²⁴ Bijlage 1: M. NUYTENS, medewerker Open Vld, persoonlijke communicatie, 12 april 2016.

³²⁵ www.politics.be/persmededelingen/714/.

Het wetsvoorstel van 7 juni 2001 wil het voorheen opgegeven artikel 72 van de Strafwet als volgt laten luiden:

“Art. 72. Er is geen misdrijf wanneer de feiten geboden zijn door de ogenblikkelijke noodzaak van de wettige verdediging van personen.

Er is geen misdrijf wanneer de feiten, vrijwillige doodslag uitgezonderd, gepleegd worden bij het verweer dat volstrekt en ogenblikkelijk noodzakelijk is voor het verijdelen van de verdere uitvoering van een op heterdaad ontdekte misdaad of wanbedrijf tegen eigendommen en, in verhouding tot dit doel en tot deze misdaad of dit wanbedrijf, redelijk en evenredig is.”

211. Vervolgens herstelt ze artikel 73 van hetzelfde wetboek, opgeheven bij de wet van 15 mei 1921, in de volgende lezing:

“Art. 73. Er is geen misdrijf wanneer de feiten gepleegd worden bij overschrijding van de grenzen van de ogenblikkelijke noodzakelijke verdediging als bedoeld in artikel 72, eerste lid, indien zij het onmiddellijk gevolg zijn geweest van een hevige gemoedstoestand, veroorzaakt door de aanval.

Er is geen misdrijf wanneer de feiten, met inbegrip van de vrijwillige doodslag, gepleegd worden met overschrijding van de grenzen van de evenredigheid, indien zij het onmiddellijk gevolg geweest zijn van een hevige gemoedstoestand, veroorzaakt door de ontdekking op heterdaad van de misdaad of het wanbedrijf tegen eigendom.”

212. Eveneens suggereert het voorstel om in hetzelfde wetboek een artikel 78bis in te voeren, luidende:

“Art. 78 bis. De feiten, bedoeld in artikel 72, tweede lid, alsook de vrijwillige doodslag, zijn verschoonbaar indien zij gepleegd worden met overschrijding van de grenzen van de ogenblikkelijke noodzakelijkheid ingevolge een hevige gemoedstoestand, veroorzaakt door de ontdekking op heterdaad van de misdaad of het wanbedrijf tegen eigendommen.”

213. Verder wil het wetsvoorstel het huidige artikel 416 van de Strafwet opheffen en in artikel 417, eerste lid van het Strafwetboek de woorden ‘zoals bedoeld in artikel 72’ invoegen, tussen de woorden ‘van de verdediging’ en de woorden ‘worden de twee’.³²⁶ Het wetsvoorstel heeft dus voornamelijk tot doel om de wettige verdediging tot een algemene rechtvaardigingsgrond om te vormen, de verdediging van goederen mogelijk te maken en de verschoningsgrond noodweerexces, naar Duits en Nederlands voorbeeld, in te voeren. Net zoals in Frankrijk wordt er een onderscheid gemaakt tussen de verdediging van de personen en die van goederen waarbij

---

³²⁶ Wetsvoorstel (S. VERSTRAETEN et al.) tot wijziging van sommige bepalingen van het Strafwetboek inzake noodweer, Parl. St. Kamer 2000-01, nr. 50K1288/001.

men bij deze laatste strengere voorwaarden voorziet. De straffeloosheid bij levensberoving wordt uitgesloten wanneer het de loutere verdediging van goederen betreft. Op 10 april 2003 werd het voorstel vervallen verklaard.³²⁷ De inhoud van dit wetsvoorstel wordt grotendeels hernomen door het wetsvoorstel van 27 januari 2004³²⁸ en dat van 10 februari 2004³²⁹ ingediend door parlementsliden van de CD&V. Beide wetsvoorstellen werden vervallen verklaard op 2 mei 2007.³³⁰

214. Hierna veranderde de CD&V het geweer van schouder. Voormalig minister van Justitie, Jo Vandeurzen, verklaarde in 2008 dat de uitbreiding van de wettige verdediging geen prioriteit is. In 2010 sluit Stefaan De Clerck, toenmalig minister van Justitie, zich daarbij aan. Hij wil een debat omtrent de uitbreiding niet uit de weg gaan maar hij heeft eveneens de indruk dat de magistratuur de problematiek goed aanpakt met de middelen waarover ze beschikt.³³¹

215. Vandaag de dag is de CD&V tegenstander van een uitbreiding. Ze is de mening toegedaan dat een mensenleven veel waardevoller is dan een goed. De waarde van goederen is onvoldoende om het te verdedigen met geweld. Een uitbreiding zou volgens de Vlaamse christendemocratische partij leiden tot far west-toestanden. Tot slot is ze ervan overtuigd dat de uitbreiding van de wettige verdediging niet tot minder maar net tot meer rechtsonzekerheid zou leiden.³³²

3. N-VA

216. Handelaars zijn regelmatig het slachtoffer van gewelddadige overvallen. Ze lijden hierbij vaak grote inkomensverliezen aangezien de daders nauwelijks gevat worden en de verzekeringssector steeds minder het diefstalrisico wil verzekeren. De stijgende gewelddadige vermogenscriminaliteit en de lage ophelderingsgraad strookt niet met het rechtvaardigingsgevoel van de bevolking. Hoewel de N-VA begrip kan opbrengen voor de wens van sommige burgers om de wettige verdediging uit te breiden tot goederen, gelooft ze niet dat een uitbreiding een oplossing zal bieden voor dit probleem.³³³ De partij vreest immers dat dergelijke uitbreiding een escalatie van geweld tot gevolg zou hebben. Het beteugelen van criminaliteit is en blijft het

---

³²⁷ P. TRAEST, T. VANDER BEKEN, B. KETELS en L. DE RUDDER, *Wettige verdediging in België en in de buurlanden. Advies op vraag van de minister van Justitie*, UGent, 2010, 23.

³²⁸ Wetsvoorstel (S. VERSTRAETEN et al.) tot wijziging van sommige bepalingen van het Stafwetboek inzake noodweer, *Parl. St. Kamer* 2003-04, nr. 51K0741/001.

³²⁹ Wetsvoorstel (S. DE CLERCK et al.) tot wijziging van sommige bepalingen van het Strafwetboek inzake noodweer, *Parl. St. Senaat* 2003-04, nr. 3-511/1.

³³⁰ P. TRAEST, T. VANDER BEKEN, B. KETELS en L. DE RUDDER, *Wettige verdediging in België en in de buurlanden. Advies op vraag van de minister van Justitie*, UGent, 2010, 24.

³³¹ www.standaard.be/cnt/832osbs5.

³³² Bijlage 2: TOM, medewerker CD&V, persoonlijke communicatie, 30 maart 2016.

³³³ www.politics.be/persmededelingen/2052/.

monopolie van politie en justitie. De N-VA is overigens van mening dat de rechters over voldoende rechtsgronden beschikken om een rechtvaardig oordeel te vellen.³³⁴

217. Op 21 februari 2003 diende Geert Bourgeois in de Kamer een wetsvoorstel in tot wijziging van de wet van 1 augustus 1985 houdende fiscale en andere bepalingen. Het wetsvoorstel beoogt de middelen van het Fonds tot hulp voor slachtoffers te verhogen opdat slachtoffers van een ramkraak, een car- of homejacking of een diefstal gepleegd door middel van geweld of bedreiging op bijzondere financiële hulp kunnen rekenen. Momenteel wordt het Fonds enkel gefinancierd door een bijdrage die wordt opgelegd bij iedere criminele en correctionele hoofdstraf. Bourgeois wil hier de opbrengst van verbeurdverklaarde goederen aan toevoegen in plaats van die door te storten naar de schatkist, opdat de opbrengsten uit criminele activiteiten toekomen aan de slachtoffers. De N-VA wil ook dat rechtspersonen een vergoeding kunnen bekomen van het Fonds. Dit aangezien handelaars vaak hun zaak opnemen in een vennootschap.³³⁵

218. Eerder werd door Geert Bourgeois een wetsvoorstel ingediend tot wijziging van de Grondwet.³³⁶ Door de opname van het recht op veiligheid in de Grondwet kan men de overheid hiervoor verantwoordelijk houden indien zij haar inspanningsverbintenis niet nakomt. Het garanderen van veiligheid aan de burgers is immers een essentiële overheidsopdracht.³³⁷

219. Beide wetsvoorstellen bleven zonder enig gevolg.

4. Groen

220. Groen is geen voorstander van een uitbreiding van de wettige verdediging.³³⁸ De partij is van oordeel dat het waarborgen van de veiligheid altijd de verantwoordelijkheid van de overheid dient te zijn. *“Zorgen voor veiligheid is investeren in preventie”* klinkt het bij de groene partij.³³⁹ Groen meent dat een uitbreiding voor een verhoogd wapengebruik zorgt. Hierdoor zal de onveiligheid toenemen in plaats van te verminderen.³⁴⁰ Volgens Stefaan van Hecke is het onmogelijk om af te bakenen in welke gevallen noodweer kan aangevoerd worden en wanneer niet. *“Misschien kunnen sommigen aanvaarden dat een juwelier zijn zaak met geweld beschermt, maar wat met iemand die groenten steelt uit een tuin en beschoten wordt door de eigenaar van het*

---

³³⁴ Bijlage 3: B. VERHAEGHE, Contactpersoon N-VA, persoonlijke communicatie, 30 maart 2016

³³⁵ Wetsvoorstel (G. BOURGEOIS) tot wijziging van de wet van 1 augustus 1985 houdende fiscale en andere bepalingen, *Parl. St. Kamer* 2003-04, nr. 50K2327/001.

³³⁶ www.standaard.be/cnt/dst16082002_014.

³³⁷ Wetsvoorstel (G. BOURGEOIS) tot wijziging van artikel 23 van de Grondwet, *Parl. St. kamer* 2003-04, nr. 50K0039/001.

³³⁸ www.vandaag.be/binnenland/89905_wettige-verdediging-wordt-niet-uitgebreid-tot-goederen.html.

³³⁹ www.groen.be/sites/www.groen.be/files/uploads/Bestandsbijlages/programma/2014/samen_beter_doen_-_verkiezingsprogramma_2014.pdf.

³⁴⁰ Bijlage 4: S. COLAES, contactpersoon Groen, persoonlijke communicatie, 14 april 2016.

perceel? Kan die eigenaar zich beroepen op de schulduitsluitingsgrond?”, klinkt het bij Stefaan Van Hecke.³⁴¹

5. Sp.a

221. Ook de Sp.a is van oordeel dat de huidige wet niet aangepast moet worden tot verdediging van goederen.³⁴² Veiligheid is in de eerste plaats de taak van de overheid. Het geweld en wapenmonopolie ligt bij de overheid.³⁴³ Ze zijn ook tegenstander van een uitbreiding aangezien een goed altijd hersteld of vervangen kan worden, een mensenleven daarentegen niet. Volgens de Sp.a houdt de Belgische rechtspraak voldoende rekening met de concrete feiten. Zo mag je redelijkerwijze aannemen, wanneer je 's nachts een dief betrapt en deze hierbij niet op de vlucht slaat, dat deze het op je leven gemunt heeft. Bovendien houden de rechtbanken ook rekening met onweerstaanbare dwang indien iemand voor de zoveelste keer overvallen wordt. De vergelijking met de omringende landen waar de wettige verdediging van goederen mogelijk is, bieden geen meerwaarde aangezien daar strengere voorwaarden gelden in vergelijking met de Belgische wettige verdediging. De socialistische partij is van oordeel dat een verruiming van de noodweer aanleiding zal geven tot een spiraal van geweld met meer wapens en slachtoffers als resultaat. Ze vrezen dat een uitbreiding een vals gevoel van veiligheid zal veroorzaken waardoor andere beveiligingsmethodes zoals alarminstallaties, rampaaltjes,... verwaarloosd zullen worden.³⁴⁴

6. Ars Nobilis

222. De vzw Ars Nobilis is de Belgische Federatie voor Juwelen en Uurwerken. De beroepsfederatie voor juweliers behartigt de belangen van de Belgische juweel- en uurwerkindustrie.³⁴⁵

223. De beroepsfederatie is geen voorstander van de wettige verdediging van goederen, hoewel velen van haar leden haar daarin niet in volgen. Ze adviseert haar leden om rustig te blijven bij een overval, de controle aan de dader te geven en slechts achteraf de hold-upknop in te duwen.

---

³⁴¹ Wetsvoorstel tot wijziging van de wettelijke regeling inzake noodweer en tot invoering van de algemene schulduitsluitingsgrond “noodweerexces”, *Parl. St. Kamer* 2011-12, 53K1552/002.

³⁴² www.standaard.be/cnt/dst16062003_00.

³⁴³ www.verkiezingssite.be/programmavergelijking/standpuntenmatrix/Veiligheid/sp.a.

³⁴⁴ Bijlage 5: F. DE BRUYNE, contactpersoon Sp.a, persoonlijke communicatie, 29 maart 2016.

³⁴⁵ www.arsnobilis.be/nl/.

Een dader die het gevoel heeft de situatie in handen te hebben, gaat normaal gezien niet over tot geweld.³⁴⁶

224. Marc Tensen, voorzitter van Ars Nobilis, is ondanks het feit dat hij al tien keer in twintig jaar het slachtoffer is geworden van een overval, gekant tegen het wapenbezit van juweliërs. *“We leven niet in de Far West, waar iedereen zomaar op elkaar mag schieten”*, klinkt het bij Marc Tensen. De voorzitter promoot passieve veiligheid, bijvoorbeeld een deur die altijd gesloten is zodat mensen enkel binnengelaten kunnen worden wanneer ze bellen, in combinatie met het nemen van een goede verzekering. Dit laatste is echter niet voor alle juweliërs een evidentie aangezien de premies zeer hoog zijn. Het is deze categorie juweliërs die dan sneller geneigd is zich te bewapenen. Tot slot pleit hij voor zwaardere straffen voor de overvallers. Ze worden gelokt doordat ze nauwelijks in de gevangenis terecht komen en als dat toch gebeurt komen ze vaak weg met twee jaar cel. Zwaardere straffen hebben volgens Tensen een afschrikkende en preventieve werking.³⁴⁷

7. Liberales

225. Liberales is een onafhankelijke denktank binnen de liberale beweging. De leden zien het liberalisme als een progressieve beweging die opkomt voor de vrijheid van het individu, rechtvaardigheid en mensenrechten.³⁴⁸

226. Liberales is gekant tegen de uitbreiding van de wettige verdediging van goederen. Volgens de liberale denktank ligt het monopolie van geweld bij de overheid. Een veilige samenleving is de prioriteit van de overheid.

227. Aangezien men zijn goederen kan verdedigen wanneer de aanval gepaard gaat met geweld tegen personen, is de uitbreiding van de wettige verdediging niet nodig volgens Liberales. Daarnaast wordt de wet zeer ruim geïnterpreteerd door de rechters. Bart Ameye verwijst hier naar de zaak Moortgat waarbij de juweliërs werden vrijgesproken hoewel ze op de overvallers geschoten hadden. De rechtspraak houdt bovendien rekening met de concrete omstandigheden.

228. In plaats van de wettige verdediging uit te breiden, zou de overheid beter meer maatregelen treffen die de veiligheid verbeteren, klinkt het bij Liberales. Zorgen voor meer veiligheid aan de hand van camera's, alarmsystemen en raambescherming zijn grote investeringen voor elke

---

³⁴⁶ www.docplayer.nl/4875034-Vaktijdschrift-van-de-hoge-raad-voor-juwelen-en-uurwerken-vzw-revue-professionnelle-du-conseil-superieur-du-bijou-et-de-la-montre-asbl.html.

³⁴⁷ www.nieuwsblad.be/cnt/bf2oqhgt.

³⁴⁸ www.liberales.be/home.

zelfstandige. Daarom pleit Liberales voor een investeringsaftrek voor dergelijke veiligheidsbevorderende initiatieven.

229. Liberales oppert dat verzekeringen toegankelijk en betaalbaar moeten zijn. Dit is voor veel zelfstandigen, die in het verleden al slachtoffer geworden zijn van diefstal, een probleem. Verzekeringsmaatschappijen willen vaak geen verzekeringspolissen meer afsluiten. Als ze hiertoe wel bereid zijn is dit tegen zeer hoge premies en de voorwaarde om veiligheidsinvesteringen uit te voeren. Voor vele zelfstandigen is dit onbetaalbaar. Onderzoek wijst uit dat ongeveer 30% van de juweliërs geen diefstalverzekering heeft waardoor juweliërs zich gaan bewapenen om het heft in eigen handen te nemen.

230. De denktank is eveneens voorstander van een strengere wapenwet. *“Meer wapens in omloop leidt tot meer geweld, meer ongevallen en onnodige risico’s”*, meent Bart Ameye, woordvoerder bij Liberales. Het risico dat men bij het gebruik van wapens tijdens de verdediging onschuldige slachtoffers treft, is immers reëel.³⁴⁹

---

³⁴⁹ www.liberales.be/pages/zelfverdediging/ameyedm.html.

Hoofdstuk 2: Standpunt in de rechtsleer

231. Ook in de rechtsleer zijn de meningen verdeeld. Het betreft echter een minderheid van de auteurs die een voorstander is van een uitbreiding van de wettige verdediging. Over het algemeen heeft de Belgische rechtsleer nooit veel gevoeld voor de stelling dat de wettige verdediging ook toegelaten moet zijn voor de bescherming van goederen en hun bijkomende rechten.

§ 1. Voorstanders

232. Het feit dat de noodweer enkel de verdediging van personen toelaat, werd bij de herziening van het Strafwetboek in 1867 niet onmiddellijk aanvaard door de commissie van de Kamer van Volksvertegenwoordigers en werd sterk bediscussieerd in de Senaat. Zo opperde ANETHAN in de Senaat dat goederen evenveel het recht hebben op verdediging als het leven van individuen. Toenmalig minister van Justitie BARA verklaarde dat iemands eigendom heilig is en bijgevolg verdedigd mag worden met geweld. THIRY en FUZIER-HERMAN meenden dat wanneer de wettige verdediging voor enkele rechten bestaat, ze voor alle rechten moet bestaan, in het bijzonder voor eigendom. Volgens ROUX is het irrelevant of de aanranding een bedreiging op het leven, de fysieke integriteit of loutere eigendom uitmaakt. De verdediging kan pas in al die gevallen gerechtvaardigd zijn wanneer ze voldoet aan de subsidiariteits- en proportionaliteitsvereiste.³⁵⁰ Ondanks deze hevige discussies, werd de verdediging van goederen niet opgenomen in de herziene Strafwet.

233. LEGROS is een voorstander van de uitbreiding van de wettige verdediging tot goederen. Hij werd in 1983 als Koninklijk Commissaris aangesteld met de herziening van het Strafwetboek als opdracht. Dit resulteerde in 1985 in het voorontwerp van het Strafwetboek dat er uiteindelijk nooit is doorgekomen. In zijn voorontwerp van het Strafwetboek nam hij de wettige verdediging op in artikel 68 onder de afdeling ‘grond van rechtvaardiging’. Hij formuleerde de wettige verdediging als volgt:

“Niet strafbaar is de beschuldigde of de beklaagde die een feit heeft gepleegd dat gevergdd werd door de ogenblikkelijke noodzaak zichzelf, een ander of een goed te verdedigen, op voorwaarde dat die verdediging wettig is, overeenstemt met de aard van de aanranding en in verhouding staat tot de ernst ervan, zelfs wanneer het feit gepleegd wordt voordat de

---

³⁵⁰ A. BRAAS, *Précis de droit pénal. Principes généraux du Livre Ier du Code Pénal. Législation sur le vagabondage et la mendicité. Législation de l'enfance.*, Brussel, Etablissements Emile Bruylant, 1946, 129-130.

aanranding geschiedt, vanaf het ogenblik dat de dader kan aannemen dat ze dreigt te geschieden."³⁵¹

234. De wettige verdediging wordt in Boek I ondergebracht aangezien dat volgens LEGROS meer methodisch lijkt. De uitbreiding tot goederen ligt volgens hem in lijn met de huidige strekkingen. Hij verwijst onder meer naar het Franse voorontwerp van het Strafwetboek.³⁵²

235. GORLÉ wil een uitbreiding van de wettige verdediging tot goederen. In de maatschappij van vandaag met een stijgende tendens van het aantal diefstallen met verzwarende omstandigheden is een strafstelsel zonder bescherming van de eigendommen ondenkbaar.³⁵³ Volgens hem heeft niet de uitbreiding, maar de niet-uitbreiding van de wettige verdediging de escalatie van geweld tot gevolg. Het is net de machteloosheid van de bevolking door de stijging van gewelddadige vermogenscriminaliteit en de lage ophelderingsgraad ervan die aanleiding geeft tot een escalatie van geweld. Tegenstanders van een uitbreiding argumenteren vaak dat er voldoende alternatieven voorhanden zijn indien de wettige verdediging geen toepassing vindt. GORLÉ vindt die alternatieven niet voldoende aangezien ze door hun strenge voorwaarden nauwelijks toepassing vinden. Daarnaast poogt hij het argument dat een leven waardevoller is dan een goed te ontcrachten door het proportionaliteitsbeginsel: niemand heeft ooit beweerd dat de dief zwaar gewond of gedood moet worden. GORLÉ ziet wel in dat de afweging van de evenredigheid tussen de voorkomen vermogensschade en de veroorzaakte persoonlijke schade een moeilijke opdracht zou worden voor de rechtbanken. De bewering van tegenstanders dat men steeds een beroep kan doen op de overheid is volgens GORLÉ een waardeloos argument aangezien de bestaansgrond van noodweer net ligt in het soms afwezig zijn van die openbare macht.³⁵⁴

§ 2. Tegenstanders

236. HAUS is tegen een uitbreiding van de noodweer. Indien een aanval louter goederen treft, is de verdediging met geweld volgens hem onaanvaardbaar aangezien goederen, in tegenstelling tot een mensenleven, herstelbaar en vervangbaar zijn. Indien er geen vergoeding van de dader verkregen kan worden, kan de eigenaar zijn schade nog steeds zelf vergoeden.³⁵⁵

237. CHAUVEAU en HÉLIE sluiten zich bij deze mening aan. Ze voegen er bovendien aan toe dat de verdediging tegen een aanranding van een goed nooit de subsidiariteitsvereiste kan doorstaan.

---

³⁵¹ R. LEGROS, *Voorontwerp van strafwetboek*, Brussel Belgisch Staatsblad, 1985, 21.

³⁵² R. LEGROS, *Voorontwerp van strafwetboek*, Brussel Belgisch Staatsblad, 1985, 152.

³⁵³ F. GORLÉ, "De strafrechtelijke bescherming van privaateigendom", *RW* 1983-84, 2455.

³⁵⁴ F. GORLÉ, "De strafrechtelijke bescherming van privaateigendom", *RW* 1983-84, 2471-2473.

³⁵⁵ J.J. HAUS, *Principes généraux du droit pénal belge*, Gent, Hoste, 1869, 352-254.

238. Het verlies van een goed kan nooit een moord rechtvaardigen.³⁵⁶ Ook NYPELS en SERVAIS delen deze visie.³⁵⁷ Ze verwijzen naar de Memorie van toelichting van de voorbereidende werken van het Strafwetboek waarin staat dat de verdediging van goederen met geweld niet onder de toepassing van artikel 416 van het Strafwetboek valt.³⁵⁸

239. Ook SIMON neemt genoegen met de tekst van artikel 416 van de Strafwet. Hij vindt dat men niet het recht heeft om zich te verdedigen tegen een aanranding gepleegd op goederen. SIMON is van oordeel dat de wet voldoende alternatieven biedt in het geval dat men zijn goederen verdedigt. Bij wijze van voorbeeld verwijst hij naar de onweerstaanbare dwang die toepassing kan vinden wanneer op een vluchtende dief geschoten wordt.³⁵⁹

240. Ook TROUSSE is van oordeel dat de wettige verdediging beperkt is tot de bescherming van zichzelf of een ander. Hij verwijst hierbij naar het Hof van Cassatie en het merendeel van de Belgische doctrine die dezelfde mening zijn toegedaan. Dit standpunt is volgens hem correct aangezien de tekst van artikel 416 van de Strafwet enkel de verdediging van personen rechtvaardigt.³⁶⁰

241. BRAAS is geen voorstander van een uitbreiding. Het recht om eigendom te verdedigen en een vluchtende dief te doden is voor hem een brug te ver. Dit is een te absolute stelling die gecorrigeerd wordt door het feit dat men de dief wel mag achtervolgen en tegenhouden. Indien hij daartegen rebelleert, is het gebruik van wapens om zich te verdedigen gerechtvaardigd. Een tweede argument dat hij aanhaalt, is artikel 71 van het Strafwetboek. De beklagde die de dief dood om zijn goederen terug te nemen, kan vrijuit gaan door een beroep te doen op de onweerstaanbare dwang aangezien hij handelde onder een invloed die hij niet kon weerstaan.³⁶¹

242. Een loutere aanslag op goederen is volgens COLLIN niet voldoende om onder de toepassing van de noodweer te vallen. Volgens hem is er geen nood aan een uitbreiding aangezien men niet verplicht is een dief te laten begaan en passief toe te kijken. Men mag zich ongetwijfeld verzetten tegen een onrechtmatige aanslag op goederen. Als de dief daarop gewelddadig reageert, is de wettige verdediging toegestaan. Maar het louter gebruiken van geweld tegen personen om hun goederen terug in het bezit te krijgen, is onaanvaardbaar.³⁶² Ook CONSTANT is deze mening

---

³⁵⁶ A. CHAUVEAU en F. HÉLIE, *Théorie du code penal*, Brussel, Meline Cans et Compagnie, 1845, 175-176.

³⁵⁷ J.S.G. NYPELS en J. SERVAIS, *Le Code pénal belge interprété principalement au point de vue de la pratique. Tome III*, Brussel, Bruylant, 1898, 84-88.

³⁵⁸ J.S.G. NYPELS en J. SERVAIS, *Le Code pénal belge interprété principalement au point de vue de la pratique. Tome III*, Brussel, Bruylant, 1898, 235.

³⁵⁹ J. SIMON, *Handboek van het Belgisch Strafrecht*, Brussel, Etablissements Emile Buylant, 1948, 165-166.

³⁶⁰ P.E. TROUSSE, "Droit penal. Tome I, Vol I" in X., *Les Nouvelles*, Brussel, Larcier, 1956, 411-412.

³⁶¹ A. BRAAS, *Précis de droit pénal. Principes généraux du Livre Ier du Code Pénal. Législation sur le vagabondage et la mendicité. Législation de l'enfance.*, Brussel, Etablissements Emile Bruylant, 1946, 130.

³⁶² F. COLLIN, *Strafrecht*, Brussel, Larcier, 1945, 133.

toegedaan en gebruikt dezelfde argumentatie.³⁶³ Daarnaast wijst hij op het feit dat de meerderheid van de Belgische rechtsleer en het Hof van Cassatie gekant is tegen de wettige verdediging van goederen.³⁶⁴

243. Ook MARCHAL is tegen de wettige verdediging van goederen. Het zou immers zorgen voor een onevenwicht tussen de veroorzaakte schade en het vermeden letsel. Bovendien zijn aanrandingen tegen goederen eenvoudig te herstellen. MARCHAL stelt dat er geen probleem is wanneer de eigenaar de bescherming van zijn goederen verzekert, aangezien dit meestal zal resulteren in een gevecht waar de fysieke integriteit bedreigd wordt. Maar wanneer de dief op de vlucht is, mag men niet het recht hebben om hem te verwonden of te doden. Men heeft wel het recht en zelfs de plicht om de schuldige te grijpen en over te leveren aan de procureur.³⁶⁵

244. PIEDBOEUF is tegenstander van een uitbreiding van de wettige verdediging aangezien dergelijke uitbreiding verschillende gevaren met zich meebrengt. Hij verwijst hierbij naar de tragische gevallen die zich in Frankrijk al hebben voorgedaan, waar de verdediging van goederen is toegestaan: Een vader nam zijn zoontje van acht, die 's nachts in de keuken iets ging drinken, verkeerdelijk aan voor een inbreker en schoot hem dood. De verdediging van goederen leidt tot de toename van wapens en geweld, klinkt het bij PIEDBOEUF.³⁶⁶

245. DE CLERCK is gekant tegen een uitbreiding van de wettige verdediging. In tegenstelling tot een mensenleven zijn goederen immers herstelbaar en vervangbaar. Bovendien verwijst hij naar artikel 1,3° van de Wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis. Indien men een dader op heterdaad betrapt mag men deze aanhouden in afwachting dat de overheidsdiensten ter plaatse komen. Verder impliceert het eigendomsrecht dat men de gestolen zaak van een dief mag afnemen.³⁶⁷

246. Ook TULKENS en VAN DE KERCKHOVE zijn geen voorstander van de uitbreiding van de wettige verdediging tot goederen. Dergelijke uitbreiding is volgens hen niet wenselijk. De buitenlandse ervaringen waar de verdediging van goederen wel mogelijk is, hebben de reële gevaren ervan al aangetoond.³⁶⁸

247. Professor DE RUYVER is ervan overtuigd dat er geen nood is aan een uitbreiding van de wettige verdediging tot goederen. Hij erkent dat er een probleem is voor handelaars in onze maatschappij maar de verdediging van goederen biedt hier geen oplossing. De huidige wetgeving

---

³⁶³ J. CONSTANT, *Traité élémentaire de Droit Pénal: principes généraux du droit pénal positif belge, Tome I*, Luik, Impr. Nationales, 1965, 535.

³⁶⁴ J. CONSTANT, *Précis de droit pénal: principes généraux du droit pénal positif belge*, Luik, Impr. Nationales, 1975, 348.

³⁶⁵ A. MARCHAL, "De l'état de légitime défense en droit pénal belge", *Rév. dr. Pén.* 1966, 958-959.

³⁶⁶ F. PIEDBOEUF, "La légitime défense et l'ordre de la loi" (noot onder corr. Luik 17 april 1980), *JL* 1981, 44-45.

³⁶⁷ D. DE CLERCK, *Beginselen van strafrecht en van strafvordering*, Deel 1: Strafrecht, Leuven, Acco, 1996, 66.

³⁶⁸ F. TULKENS en M. VAN DE KERCKHOVE, *Introduction au droit pénal. Aspects juridiques et criminologiques*, Diegem, Story-Scientia, 285.

geeft al de mogelijkheid om je goederen te verdedigen, niemand is verplicht om zich te laten beroven. Daarnaast houden de rechters rekening met de omstandigheden en indien de wettige verdediging geen toepassing vindt, kan men beroep doen op de onweerstaanbare dwang, uitlokking of verzachtende omstandigheden. Een uitbreiding zou nefaste gevolgen met zich meebrengen. Zowel handelaars als burgers gaan zich bewapenen. Dit brengt een escalatie van geweld met zich mee: als men mag schieten op overvallers, gaan deze laatste zich ook zwaarder bewapenen en agressiever gedragen. Bovendien zal het ook aanleiding geven tot tragische ongelukken met onschuldige slachtoffer.³⁶⁹ De handhaving van de openbare orde moet het monopolie van de overheid blijven. De verleiding van de burgers om het recht in eigen handen te nemen is groot aangezien het vertrouwen in Justitie laag is.³⁷⁰ Bovendien is een mensenleven veel meer waard dan een goed waardoor het bijgevolg niet gerechtvaardigd is om uw goederen met geweld te beschermen.³⁷¹

---

³⁶⁹ www.standaard.be/cnt/dst16062003_002.

³⁷⁰ www.trouw.nl/tr/nl/4324/Nieuws/article/detail/1587220/2010/04/14/Juwelier-in-Brussel-schiet-overvaller-dood.dhtml.

³⁷¹ www.nieuwsblad.be/cnt/getqtc70.

Hoofdstuk 3: Standpunt in de rechtspraak

248. Met betrekking tot de noodweer volgt de Belgische rechtspraak de letter van de wet: enkel de wettige verdediging van zichzelf of van een ander is toegestaan. Het Hof van Beroep te Luik oordeelde voor het eerste dat de wettige verdediging geen toepassing kan vinden bij de verdediging van goederen in een arrest van 17 april 1905, de Mevius-zaak genaamd.³⁷² Deze zaak ging over de verdediging van fazanten, welke men kan gelijkstellen met goederen. Mevius en twee anderen hadden in het bos automatische springstoffen geïnstalleerd om fazanten tegen stropers te beschermen. Door één van de springstoffen kwam Godefroid om het leven. Mevius en zijn kompanen werden vervolgd voor doodslag. Het Hof oordeelde dat de voorwaarden van de wettige verdediging niet voldaan waren aangezien de springstoffen bedoeld waren ter bescherming van dieren en niet van personen.³⁷³

249. Het Hof van Cassatie bevestigde deze rechtspraak met haar Waterhen-arrest van 28 juni 1938.³⁷⁴ Het Hof verwierp hier de wettige verdediging ter rechtvaardiging van het doden van beschermde waterhennen omdat deze een aanval uitvoerden op de door de beklaagden gevangen vis. Hiermee stipuleerde het Hof van Cassatie dat artikel 416 van de Strafwet zich beperkt tot de bescherming van personen en bijgevolg niet kan worden ingeroepen bij het verdediging van goederen, in casu vissen, of rechten op die goederen.³⁷⁵

250. Deze rechtspraak houdt tot vandaag de dag stand. De verdediging van goederen en het schieten op een wegvlochtende dief wordt niet getolereerd door de Belgische rechtspraak. De eigenaar die zijn gestolen goederen met geweld probeert te recupereren, zal onder de toepassing van de Strafwet vallen. Dit werd bevestigd in het vonnis van de correctionele rechtbank te Luik van 21 maart 1980, in het vonnis van de correctionele rechtbank te Brussel van 8 januari 1991 en in het vonnis van het vredegerecht te Lier van 30 mei 2000.³⁷⁶

- **251.** De correctionele rechtbank te Luik oordeelde in zijn vonnis van 21 maart 1980 dat de louter verdediging van goederen met geweld niet toegestaan is. Een garagist werd op de nacht van 14 op 15 november gewekt door het alarm van zijn zaak en merkte op dat hij bestolen werd. Hij greep zijn revolver en schoot op de dief terwijl deze in zijn auto zat en net op het punt stond om te vertrekken. Deze geraakte hierbij ernstig gewond in zijn

---

³⁷² T. ONGENA, "Wettige verdediging of noodweer", in X., *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, (181) 190.

³⁷³ Luik 17 april 1905, *Pas.* 1907, afl. 2, 32.

³⁷⁴ T. ONGENA, "Wettige verdediging of noodweer", in X., *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, (181) 191.

³⁷⁵ Cass. 28 juni 1938, *Arr.Cass.* 1938, 144; B. SPRIET, *Strafrechtspraak*, Leuven, Acco, 1989, 92-93.

³⁷⁶ F. PIEDBOEUF, "La légitime défense et l'ordre de la loi" (noot onder Corr. Luik 21 maart 1980), *JL* 1981, 43-49; Corr. Brussel 8 januari 1991, *RW* 1991-92, 196-197; Vred. Lier 30 mei 2000, *RW* 2003-04, 73-74.

rechter oog. De garagist beweerde dat hij door de inbreker met een ijzeren staaf bedreigd werd vooraleer hij naar zijn wagen vluchtte. Dit werd ontkend door de inbreker. De wettige verdediging was hier niet van toepassing aangezien noch zijn leven, noch dat van een ander, in gevaar was op het ogenblik van het schieten. De garagist werd veroordeeld voor opzettelijke slagen en verwondingen. De rechter argumenteerde dat het leven van de inbreker, die ten slotte ook een mens is, meer waard is dan de goederen van de garagist.³⁷⁷

- **252.** Op 8 januari 1991 oordeelde de correctionele rechtbank te Brussel dat de wettige verdediging geen toepassing vindt wanneer de houding van de inbreker geen dreiging tegen de beklaagde of zijn gezin uitmaakt, maar wel een aanslag op zijn goederen. In casu heeft de beklaagde 's nacht schoten gelost vanuit zijn raam op het slachtoffer dat door middel van inklimming toegang had verschaft tot de binnenkoer van zijn gebouw waar de beklaagde en zijn gezin woonachtig waren. Het slachtoffer is ten gevolge van dit letsel overleden. Volgens de rechtbank vindt artikel 416 en 417 van de Strafwet hier geen toepassing. Er was immers geen sprake van ogenblikkelijke noodzaak van de verdediging aangezien de dader niet kon geloven aan een aanranding van personen. Dit leidde men af uit het feit dat het slachtoffer in de binnenplaats aan het snuffelen was, verscheidene banden in de koffer van zijn wagen aan het laden was en dat de beklaagde dit allemaal vanuit zijn woning heeft kunnen vaststellen. Bovendien werd het slachtoffer geraakt in de rug. De bewering van de beklaagde dat hij slechts waarschuwingsschoten wou lossen werd weerlegd doordat de beklaagde verklaarde dat hij het slachtoffer onmiddellijk heeft herkend en duidelijk zag. De beperkte ruimte die er was tussen de beklaagde en het slachtoffer op het ogenblik van het schieten, maakt duidelijk dat het schot bedoeld was om de dief te raken. *“In plaats van de politie te verwittigen heeft de beklaagde verkozen om onmiddellijk gebruik te maken van geweld, wat in zijn persoon blijk geeft, niet alleen van een totaal misprijzen voor andermans fysieke integriteit en leven, maar ook van een voorkeur voor eigen recht en willekeur. Deze handelswijze is uitermate ernstig daar zij een fundamenteel gevaar oplevert voor de rechtsstaat en voor de eraan verbonden rechten en waarborgen waarop één ieder zich steeds kan en moet kunnen beroepen”*, luidt het afkeurend in het vonnis. De correctionele rechtbank veroordeelde de beklaagde tot een gevangenisstraf van een jaar met uitstel en een geldboete voor opzettelijke slagen en verwondingen met de dood tot gevolg.³⁷⁸

---

³⁷⁷ F. PIEDBOEUF, “La légitime défense et l’ordre de la loi” (noot onder Corr. Luik 21 maart 1980), *JL* 1981, 43-49.

³⁷⁸ Corr. Brussel 8 januari 1991, *RW* 1991-92, 196-197.

- **253.** Het vrederecht te Lier haalde in zijn vonnis van 30 mei 2000 het algemeen aanvaard principe aan dat de wettige verdediging niet kan worden ingeroepen ter bescherming van have en goed, maar enkel uit zelfbehoud. De verweerder had, nadat er in zijn handelszaak ingebroken werd, geschoten op het gestolen voertuig waarmee de inbrekers wegvluchtten. Hierbij werd er onder meer schade vastgesteld aan het voertuig. De vrederechter oordeelde dat de verweerders persoonlijke integriteit niet in gevaar was. Aangezien de verweerder op het voertuig van de inbrekers heeft geschoten terwijl ze ermee wegvluchtten, kan er geen sprake zijn van een aanval of dreigende aanval die werd afgeweerd. Een essentiële voorwaarde om van wettige verdediging te kunnen spreken is hier dus niet vervuld. Het vrederecht oordeelde dat de verweerder bewust op het voertuig schoot waardoor er geen sprake kan zijn van morele dwang. Evenmin werd de fout van verweerder uitgelokt door provocatie. De verweerder heeft niet gehandeld zoals een redelijk en voorzichtig persoon waardoor hij aansprakelijk werd gehouden op grond van artikel 1382 van het Burgerlijk Wetboek voor de door hem veroorzaakte schade.³⁷⁹

254. De wettige verdediging zal wel van toepassing zijn wanneer de aanranding van goederen gepaard gaat met een dreiging of een aanval tegen personen. Dit was het geval in de zaak De Wolf. De correctionele rechtbank van Dendermonde sprak in zijn vonnis van 9 februari 2004 de juwelier De Wolf vrij op grond van de wettige verdediging.³⁸⁰ De feiten waren als volgt: Op 27 mei 2003 vielen twee mannen, waarvan één gewapend, binnen in de zaak van De Wolf, terwijl een derde de wacht hield. Toen de klanten en winkelbediende bedreigd werden, opende de juwelier vanuit zijn kantoor achteraan de zaak het vuur op de daders. De twee daders die zich in de handelszaak bevonden en twee onschuldige omstaanders raakte hierbij gewond, niemand kwam om het leven. Het openbaar Ministerie vervolgde de juwelier uit Aalst voor opzettelijke slagen en verwondingen. De rechtbank redeneerde dat de juwelier mocht aannemen dat de overvallers geweld zouden gebruiken en zich bijgevolg mocht verdedigen, aangezien de daders een vuurwapen droegen. Uit de getuigenverklaringen en de videobeelden kon men de gewelddadige wijze waarop de overval gepleegd werd afleiden. Het hele gebeuren duurde slechts 20 seconden, waardoor de rechter van oordeel was dat de juwelier onmogelijk in die tijd kon uitmaken of het al dan niet een echt wapen betrof. Bovendien kon de echtheid van het wapen niet afgeleid worden uit de camerabeelden. Op basis van deze gegevens oordeelde de rechtbank dat het om een aanvaardbare vorm van noodweer ging, die in verhouding met het geweld van de overvallers

---

³⁷⁹ Vred. Lier 30 mei 2000, *RW* 2003-04, 73-74.

³⁸⁰ Corr. Dendermonde 9 februari 2004, onuitg.

stond.³⁸¹ Uit deze zaak blijkt dat de verdediging van goederen met geweld niet aanvaard wordt maar dat de verdediging van zichzelf of een ander wel in verregaande mate wordt toegestaan.³⁸²

255. Het wettelijk vermoeden van artikel 417, tweede lid van de Strafwet biedt de nodige soelaas. Wie een inklimming of braak van afsluitingen, muren of toegangen van een bewoond huis bij nacht afweert, wordt vermoed te handelen uit wettige verdediging. Indien de rechter van oordeel is dat een geval van artikel 417 van toepassing is, dient hij het voorval niet meer aan de toepassingsvoorwaarden te toetsen. Het Openbaar Ministerie kan dit vermoeden weerleggen door aan te tonen dat de dader niet kon geloven aan een aanranding van personen.

- **256.** Op 21 december 1983 sprak het Hof van Cassatie zich uit over de toepassing van artikel 417, tweede lid van het Strafwetboek. De feiten waren als volgt: De eiser kwam 's nachts aankloppen bij de verweerder. Toen hij binnengelaten werd, sloeg hij de verweerder. De verweerder slaagde er in om de herrieschopper naar buiten te duwen en de deur te sluiten. Hierop begon de eiser met dakpanscherven naar de ramen van de boven- en benedenverdieping te gooien waardoor deze braken. Uit paniek greep de verweerder naar zijn karabijn en vuurde verschillende malen met de bedoeling de eiser af te schrikken. Hierbij werd de eiser geraakt, met het volledige verlies van het gebruik van een orgaan tot gevolg. Het Hof van Cassatie oordeelde dat het gooien met brokstukken door de deur en door een venster van een woning, samen met de poging er binnen te dringen door aan de toegangsdeur te duwen de braak van afsluitingen of toegangen van een bewoond huis uitmaken zoals vermeld in artikel 417, tweede lid van de Strafwet. Bovendien had de bewoner reden om te geloven dat de eiser zijn persoon wou aanranden opdat het vermoeden niet weerlegd kan worden.³⁸³
- **257.** Het Hof van Beroep te Bergen sprak in zijn arrest van 21 maart 1989 de beklaagde vrij op grond van het vermoeden in artikel 417 van de Strafwet. In casu schoot een juwelier verscheidene keren, nadat hij door het alarm gewekt was, vanuit zijn raam op de eerste verdieping naar de inbrekers. Hierbij werd één van de inbrekers, die al aan de geopende deur van de vluchtwagen stond, geraakt in de rug. De juwelier was al meerdere malen slachtoffer geweest van zware overvallen tegen zijn goederen en zijn persoon. De beklaagde beweerde dat hij voor zijn leven vreesde, gezien de quasi-professionele middelen waarover de inbrekers beschikten. Als men achteraf en buiten de context de

---

³⁸¹ www.standaard.be/cnt/dmf05012004_009; www.gva.be/cnt/oid278126/archief-proces-overval-bij-juwelier-de-wolf-uitgesteld.

³⁸² P. DE HERT en P.P.J. VAN DER MEIJ, "Op weg naar de Far West? Wettige zelfverdediging naderbij bekeken", *Vigiles* 2004, afl. 2, 34-35.

³⁸³ Cass. 21 december 1983, *Arr.Cass.* 1983-84, 464-465; B. SPRIET, *Strafrechtspraak*, Leuven, Acco, 1989, 93.

initiatieven van de beklaagde analyseert, kan men tot een andere conclusie komen, namelijk dat hij het recht in eigen handen nam en zijn goederen trachtte te verdedigen. Het vermoeden van de wettige verdediging werd hier door het Hof toegepast aangezien het Openbaar Ministerie er niet in slaagde om het tegendeel te bewijzen.³⁸⁴

- **258.** In het arrest van het Hof van Beroep te Luik werd de beklaagde vrijgesproken op grond van de wettige verdediging. Het Hof maakte hierbij toepassing van het vermoeden van artikel 417, tweede lid van de Strafwet. De feiten waren als volgt: twee inbrekers probeerden 's nachts het gepantserd glas van een juwelier te breken met een voorhamer. De juwelier, die boven zijn zaak woont, werd gewekt door het geluid en ging naar het raam aan de straatkant op de eerste verdieping. De juwelier, die reeds driemaal slachtoffer was geweest van een overval, riep naar de inbrekers: "*Stop of ik schiet!*". De inbrekers reageerde hier niet op, waarschijnlijk door het lawaai van het geklop. Aangezien de waarschuwing van de juwelier zonder gevolg bleef, schoot hij meerdere keren in de richting van de dieven. Hierbij raakte één inbreker gewond. De juwelier had geen duidelijk zicht op de inbrekers door het overhangend luifel boven de vitrine van zijn winkel. Het Hof oordeelde dat de beklaagde een aanslag op zijn persoon kon vrezen aangezien de inbrekers gevaarlijk gewapend waren en hij bijgevolg handelde uit wettige verdediging.³⁸⁵

- **259.** Op 17 september deed de correctionele rechtbank van Dendermonde uitspraak in de zaak Moortgat. De juwelier Moortgat en zijn zoon, die op inbrekers geschoten hadden, werden vrijgesproken op grond van de wettige verdediging. In casu stopten vijf inbrekers op 8 november 2000 om drie uur 's nachts voor de zaak van de juwelier. Met koevoeten en zware breekijzers tilde de inbrekers de aluminium rolluik op, waardoor het alarm afging. De juwelier en zijn zoon werden gewekt door het lawaai, waarop ze elk hun wapen grepen en vanuit hun slaapkamerraam op de eerste verdieping naar de inbrekers begonnen te schieten. In totaal losten ze samen 25 kogels waardoor twee inbrekers ernstig gewond geraakten. Het Openbaar Ministerie vervolgde vader en zoon Moortgat voor opzettelijke slagen en verwondingen. Wie een inklimming of braak van afsluitingen, muren of toegangen van een bewoond huis bij nacht afweert, handelt uit wettige verdediging. Dit vermoeden kan worden weerlegd wanneer de dader niet kon geloven aan een aanranding van personen. De rechter is ervan overtuigd dat de juweliers voor hun leven vreesden. Dit leidt hij af uit de traumatische ervaringen die het juweliersgezin al in het verleden ondergaan heeft. Ze zijn namelijk al meerdere malen slachtoffer geweest van

---

³⁸⁴ Bergen 21 maart 1989, *JLMB* 1989, 987-990.

³⁸⁵ Luik 12 december 1990, *JLMB* 1991, 1170-1171.

brutale inbraken met wapenvertoon, waarbij er ook getracht werd om hun privévertrekken te betreden en het gezin te bedreigen. Bovendien was het aannemelijk dat ze voor hun leven vreesden aangezien de inbrekers niet afgeschrikt werden door het alarm. Het alarm wijst er namelijk op dat het rolluik geopend is waardoor de familie Moortgat vreesde dat de inbrekers het huis waren binnengedrongen en op komst naar de privévertrekken. Eigenaardig aan deze zaak is dat de rechter de proportionaliteitsvereiste nagaat, terwijl dit niet vereist is wanneer een vermoeden uit artikel 417 van het Strafwetboek van toepassing is. Een tweede eigenaardigheid is dat de rechter bepaalde dat een eventuele overschrijding van de grenzen van noodzakelijke verdediging in casu verklaard en aanvaard diende te worden als een onmiddellijk gevolg van een hevige gemoedsbeweging, veroorzaakt door traumatische ervaringen uit het verleden. De rechter paste de proportionaliteitstest toe zonder zelf overtuigd te zijn dat de handelingen van de juweliërs de test zouden doorstaan.³⁸⁶ Rechter Troch schetste in zijn arrest ook de maatschappelijke context:

*“Bepaalde beroepstakken, waaronder juweliërs, zijn het doelwit van misdaadbendes. Mede gelet op de steeds grotere investering inzake technische veiligheidsmaatregelen, gaan deze bendes steeds driester te werk. Gijzeling van de bewoners met gebruik van geweld is een steeds weerkerend middel om de veiligheidssystemen te omzeilen. Voor de slachtoffers heeft dit doorgaans blijvende psychische traumatische gevolgen. Wanneer men dan nog gedurende jaren het slachtoffer is van herhaalde brutale inbraken of pogingen daartoe, is het traumatische impact nog groter en ontstaat er een gevoel van machteloosheid en onveiligheid. Dit wordt nog vergroot wanneer de overheid onvoldoende in staat is om tegen dergelijke, doorgaans goed georganiseerde criminaliteit van internationale bendes, afdoende te reageren.”*³⁸⁷

260. Indien de wettige verdediging niet van toepassing is kan men vrijspraak bekomen door zich te beroepen op de morele dwang. In de zaak van 2006 voor de correctionele rechtbank van Kortrijk werd de beklaagde vervolgd voor opzettelijke slagen of verwondingen, zonder het oogmerk om te doden, met de dood tot gevolg en voor opzettelijke slagen of verwondingen met een ziekte of ongeschiktheid tot het verrichten van persoonlijke arbeid tot gevolg. Toen de beklaagde op de ochtend van 14 juni 2006 drie harde bonken hoorde, ging hij niets vermoedend poolshoogte nemen in zijn winkel. Pas toen hij in zijn winkel was, zag hij een hand in de vitrine en realiseerde hij zich dat er ingebroken werd. Volgens de beklaagde maakte hij op dat ogenblik een

---

³⁸⁶ T. ONGENA, “Juweliërs mogen ’s nachts schieten”, *Juristenkrant* 2001, afl. 34, 3.

³⁸⁷ Corr. Dendermonde 17 september 2001, *AJT* 2001-02, 338-350.

'klik' waardoor een handelingsreactie automatisch in gang werd gezet. Hij deed gecoördineerd zijn pantoffels uit, zijn schoenen aan, nam zijn revolver en vroeg aan zijn vrouw om de deur te ontsluiten. Dat de beklaagde zich toen al in een toestand van verhoogde stress bevond, blijkt uit het feit dat hij er niet in slaagde de deur te openen met een sleutel. Op het ogenblik dat hij buiten kwam, was zijn waarnemingsvermogen aangetast. Hij zag iets maar er was misperceptie. De deur achter hem was dicht geklikt waardoor de beklaagde ook niet terug naar binnen kon. Hij bevond zich op amper één meter van de inbrekers. Hij zag enkel een massa en kon onmogelijk de drie inbrekers omschrijven. De beklaagde legde de volgende verklaring af:

"(...) Ik had plotseling een angstgevoel. Ik was naar buiten gestormd zonder nadenken. Ik stond oog in oog met iets onbekends en wist helemaal niet wat er kon gebeuren. (...) Eenmaal buiten voor die massa voelde ik mij enorm angstig en bedreigd omdat die massa zich naar mij toedraaide. Het was een blind schieten in de massa die ik voor mij zag. (...) Toen ik buiten voor de dader stond voelde ik plots levensgevaar. Ik heb lukraak geschoten zonder de bedoeling iemand te treffen."

261. Op basis van deze gegevens is de rechter tot het besluit gekomen dat de beklaagde zich op het ogenblik van de feiten in een ernstig pathologisch psychische toestand met vernauwd bewustzijn bevond. Door een acuut opgetreden existentiële angst ten gevolge van de levensbedreigende toestand had hij waarnemingsstoornissen. De rechter oordeelde dat hij door zijn ernstige psychopathologische toestand niet meer in staat was om een adequate controle over zijn gedrag te behouden en dat hij gehandeld heeft in een toestand van onweerstaanbare dwang. De handelingsvrijheid van de beklaagde was op het ogenblik van de feiten volledig uitgeschakeld en de beklaagde heeft niet bijgedragen tot het ontstaan van de toestand van overmacht. Aan de voorwaarden van de morele dwang als schulduitsluitingsgrond is voldaan waardoor de beklaagde op grond van artikel 71 van de Strafwet dient te worden vrijgesproken. De burgerlijke partijen kregen conform artikel 1386bis van het Burgerlijk Wetboek een schadevergoeding voor een bedrag van 1,00 euro, vermeerderd met intresten en kosten.³⁸⁸

262. De rechter zal rekening houden met de omstandigheden om een rechtvaardige uitspraak te bekomen. Wanneer noch de wettige verdediging, noch de morele dwang van toepassing zijn, kan de rechter strafvermindering verlenen door de rechtsfiguur provocatie. Dit was het geval in de zaak van Tyberghien en in de zaak van een Turkse juwelier.

- **263.** Op 15 november 2002 oordeelde de correctionele rechtbank van Kortrijk over de zaak Tyberghien. De Harelbeekse juwelier schoot 's nacht vanuit zijn slaapkamer op de eerste verdieping op vier inbrekers. Hierbij kwam één van hen om het leven. De

---

³⁸⁸ Corr. Kortrijk 6 juni 2006, TGR 2007, 133-136.

correctionele rechtbank was van oordeel dat de rechtvaardigingsgrond uit artikel 417 van de Strafwet niet aangenomen kon worden. De juwelier kon immers niet meer geloven aan een aanslag op zijn persoon op het ogenblik dat de schoten gelost werden. Dit werd onder meer afgeleid uit het feit dat de schotafstand maximaal 3 meter bedroeg, het slachtoffer in de rug werd getroffen toen hij zich in de omgeving van zijn voertuig bevond, dat het voertuig zich op de openbare weg bevond, de beklaagde vanaf het venster van de slaapkamer op de eerste verdieping schoot en dat de beklaagde over een jachtvergunning beschikte en bijgevolg over voldoende theoretische kennis en praktische ervaring beschikte om een wapen te hanteren. De rechtbank neemt de schulduitsluitingsgrond, morele dwang, niet aan aangezien uit het dossier en het onderzoek ter zitting niet gebleken is dat de vrije wil van beklaagde bij het plegen van het feit volledig uitgeschakeld was. Het misdrijf is in hoofde van de beklaagde verschoonbaar aangezien er sprake is van onmiddellijke uitlokking. Niet enkel fysieke gewelddaden, ook morele gewelddaden vallen onder de toepassing van artikel 411 van de Strafwet. De rechtbank nam de hevige emotionele reactie die bij de beklaagde werden uitgelokt door de voorafgaande gedragingen en handelingen van de inbrekers in aanmerking. De voordeur en het veiligheidsrolluik van de winkel werden ingedeukt met een metalen container, minstens vier personen waren operationeel, gebruik makend van twee voertuigen, de beklaagde werd in 1999 eerder het slachtoffer van een analoge, brutale overval op zijn handelszaak. De correctionele rechtbank bevond de juwelier Tyberghien schuldig maar verleende hem de gunst van de opschorting van de uitspraak van de veroordeling voor een termijn van drie jaar. Dit wegens het blanco strafblad van de beklaagde, de concrete omstandigheden van de zaak, de financiële gevolgen van de zaak en het feit dat een veroordeling zijn toekomstmogelijkheden onnodig zou hypothekeren.³⁸⁹

- **264.** De Turkse juwelier, die een inbreker op de vlucht heeft neerschoten, werd op 16 april 2010 vrijgelaten onder voorwaarden. Volgens het gerecht was er sprake van uitlokking gepaard met zwaar geweld. Toen de juwelier merkte dat hij bestolen werd, heeft hij het alarm van zijn winkel geactiveerd, is hij zijn wapen gaan halen uit zijn koffer en heeft hij het geladen. Toen hij terugkwam, waren de dieven al op een bromfiets gesprongen en op de vlucht. De juwelier liep naar buiten en riep de dieven toe dat ze de juwelen moesten terugbrengen. De passagier draaide zich om en richtte het wapen op de juwelier, waarop

---

³⁸⁹ Corr. Kortrijk 15 november 2002, *RABG* 2003, 803-806; www.standaard.be/cnt/nflb15112002_002.

deze laatste schoot. De juwelier werd door de Brusselse Raadkamer buiten vervolging gesteld, aangezien deze brutaal geprovoceerd werd door de overvallers.³⁹⁰

265. Indien de toepassingsvoorwaarden van noch de wettige verdediging, noch de morele dwang, noch de provocatie vervuld zijn, kan de rechter steeds verzachtende omstandigheden aannemen. Dit was het geval in het arrest van 20 december 1957 van het Hof van Beroep te Gent. Het Hof oordeelde dat noch 417, tweede lid van de Strafwet, noch artikel 71 van de Strafwet toepassing vonden. Nadat de beklaagde overdag met een aanslag op zijn leven bedreigd werd door het slachtoffer, besloot de beklaagde die nacht gewapend met zijn jachtgeweer de wacht te houden in zijn woning. Toen hij ingedommeld was, werd hij rond middernacht gewekt door twee achtereenvolgende slagen en stukken van een vensterruit die op de grond vielen. Hierdoor ging hij met zijn jachtgeweer naar buiten om een kijkje te nemen. Toen hij het slachtoffer zag vluchten en het hekken trachtte te openen, schoot hij in haar richting. Het slachtoffer liep verwondingen op waardoor ze twee maanden werkonbekwaam was. Volgens het Hof gaf het slachtoffer na het stukslaan van de vensterruit bewijs van haar inzicht om de eigendom zo snel mogelijk te verlaten en dit was ook duidelijk voor de beklaagde. Het wettelijk vermoeden dat men zich in een staat van wettige verdediging bevond door de braak van de omheiningen van een bewoond huis, is hier niet van toepassing. Het Hof oordeelde dat het vermoeden weerlegd werd aangezien de beklaagde na de vlucht van het slachtoffer geen reden meer had om een nieuwe aanval van haar te vrezen. Volgens het Hof kan er slechts sprake zijn van morele dwang indien de aangerande ten zeerste beangstigd is, de aanrander in het bezit van een vuurwapen is en de aangerande dus onder de onmiddellijke bedreiging van een groot lichamelijk kwaad verkeert, waardoor hij handelt onder de dwang van een macht waaraan hij niet kan weerstaan. Het Hof was van oordeel dat er noch subjectieve, noch objectieve omstandigheden voorlagen opdat artikel 71 van de Strafwet toepassing kon vinden. Het Hof nam verzachtende omstandigheden aan wegens zijn vorig goed verleden.³⁹¹

266. Uit bovenstaande vonnissen en arresten kan men afleiden dat de wettige verdediging van goederen niet wordt aanvaard door de rechtspraak. Ze stellen zich echter wel soepel op en houden rekening met alle omstandigheden van de zaak opdat personen die zich verdedigen niet als de dader beschouwd zouden worden. De verdediging van personen wordt in verregaande mate toegestaan. Ook bij de toepassing van artikel 417 van de Strafwet zal de rechter niet snel van oordeel zijn dat het vermoeden weerlegd kan worden. Het feit dat de overvallers bewapend zijn, dat men reeds voorheen het slachtoffer is geweest van gewelddadige overvallen en inbraken, de quasi-professionele werkwijze van de inbrekers, het aantal van de inbrekers en het feit dat de

---

³⁹⁰ www.nieuwsblad.be/cnt/4k2p1b7i.

³⁹¹ Gent 20 december 1957, RW 1958-59, 1154-1155.

dieven niet afgeschrikt worden door het alarm, getuigen, bedreigingen of waarschuwingsschoten zijn allemaal omstandigheden waaruit de rechter kan afleiden dat men redelijkerwijze kan aannemen dat men vreesde voor een aanranding op zijn persoon. Indien de wettige verdediging toch geen toepassing kan vinden, zal de rechter de morele dwang, uitlokking of verzachtende omstandigheden aanwenden om tot een rechtvaardige uitspraak te komen.

Hoofdstuk 4: Standpunt Belgische juweliers³⁹²

267. Juweliers zijn een aantrekkelijk doelwit voor dieven. Dit komt door de verhouding van de waarde tot het gewicht van juwelen. Een dief kan in één slag een aanzienlijke buit met zich mee dragen. Daarnaast zijn juwelen eenvoudig verhandelbaar. In het debat omtrent de uitbreiding van de wettige verdediging tot goederen opperen politici dat een uitbreiding noodzakelijk is voor juweliers. Maar zijn juweliers dezelfde mening toegedaan? In het kader van dit onderzoek is het essentieel om het standpunt rechtstreeks te horen van deze risicogroep. Daarom werd voor deze masterproef een enquête opgesteld om de mening van de Belgische juweliers te achterhalen.

268. Er werden 313 Belgische juweliers gecontacteerd, waarvan 56 deelnamen aan de enquête. Aan de hand van 14 stellingen werd er gepeild naar hun standpunt omtrent deze actuele problematiek. Hierbij werd gebruik gemaakt van de likertschaal. Dit houdt in dat de respondenten de mogelijkheid kregen om hun instemming met een bepaalde uitspraak aan te geven door middel van een meerkeuze-antwoordmodel. Ze hadden telkens keuze tussen vijf verschillende antwoordcategorieën: helemaal niet akkoord, eerder niet akkoord, neutraal, eerder akkoord en helemaal akkoord. Tevens werd hen gevraagd of hun zaak al getroffen werd door inbraak. Op het einde liet de enquête aan de deelnemers de mogelijkheid om hun eventuele opmerkingen mee te delen. De resultaten van de enquête zijn onderverdeeld in vier thema's: de verdediging van goederen, het gebruik van geweld en wapens, preventieve veiligheidsmaatregelen en het vertrouwen in de overheid.

§ 1. De verdediging van goederen

269. De juwelierszaak van 55%³⁹³ van de ondervraagden werd al overvallen. Met de stelling “de wettige verdediging moet uitgebreid worden zodat men zijn goederen kan verdedigen” is 63% helemaal akkoord, 21% eerder akkoord, 7% neutraal, 7% eerder niet akkoord en 2% helemaal niet akkoord. Van de 31 ondervraagde juweliers die al het slachtoffer geworden zijn van diefstal, zijn slechts drie eerder niet akkoord met een uitbreiding en één was hierover neutraal. De overgrote meerderheid van de deelnemende juweliers is de mening toegedaan dat de wettige verdediging tot goederen uitgebreid moet worden. Een deelnemer van de enquête, die geen voorstander van een uitbreiding is, merkte op dat het creëren van een wettelijk kader ter

---

³⁹² Bijlage 6: RESULTATEN - opinie juweliers: uitbreiding van de wettige verdediging?/opinion bijoutiers: étendre la légitime défense?

³⁹³ Voor de leesbaarheid te bevorderen, werden de decimalen na de komma weggelaten. Voor de exacte resultaten wordt er verwezen naar bijlage 6.

verdediging van goederen niet haalbaar is. Men zit hier namelijk met vragen die moeilijk te beantwoorden zijn, zoals hoeveel is een mensenleven waard en waar leg je de grens?

270. De meerderheid van de deelnemende juweliërs zijn tevens van mening dat de mogelijkheid om zijn goederen te verdedigen een afschrikkende werking heeft voor dieven. 2% is helemaal niet akkoord, 5% is eerder niet akkoord, 7% is neutraal, 41% is eerder akkoord en 45% is helemaal akkoord.

271. Tot slot vindt de meerderheid van de respondenten van de enquête dat de rechtspraak geen voldoende soelaas biedt. Met de stelling “de wettige verdediging dient niet uitgebreid te worden tot goederen aangezien rechters voldoende rekening houden met de feitelijke omstandigheden” is 46% helemaal niet akkoord, 32% eerder niet akkoord, 14% neutraal, 5% eerder akkoord en 2% helemaal akkoord.

§ 2. Het gebruik van geweld en wapens

272. De meerderheid van de ondervraagde juweliërs vindt dat ze een wapen mogen bezitten om hun zaak en hun leven te verdedigen tegen overvallen. Met de stelling “juweliërs mogen een wapen bezitten om hun zaak te verdedigen tegen overvallen” is 4% niet akkoord, 7% eerder niet akkoord, 14% neutraal, 27% eerder akkoord en 48% helemaal akkoord. Dezelfde stelling werd hen voorgeschoteld maar “om hun goederen te beschermen” werd vervangen door “om hun leven te beschermen tegen overvallen”. Met deze stelling zijn nog meer deelnemers helemaal akkoord, namelijk 64% en 27% zijn eerder akkoord. Slechts 2% is helemaal niet akkoord, 4% is eerder niet akkoord en 4% is hierover neutraal.

273. Met de stelling “een vluchtende dief mag worden neergeschoten” is 13% helemaal niet akkoord, 16% eerder niet akkoord, 16% neutraal, 30% eerder akkoord en 25% helemaal akkoord. Hoewel de meerderheid van de deelnemers van oordeel is dat de wettige verdediging van goederen en het bezit van een wapen toegestaan moet worden, vindt maar de helft van alle deelnemers dat het neerschieten van een vluchtende dief door de beugel kan. Ongeveer een derde van de deelnemende juweliërs vindt het neerschieten van een vluchtende dief een brug te ver.

274. Bij de vraag of het geweld zal toenemen wanneer juweliërs zich bewapenen zijn de meningen verdeeld. 13% is helemaal niet akkoord, 32% is eerder niet akkoord, 23% is neutraal, 21% is eerder akkoord en 11% is helemaal akkoord met de stelling dat dieven en inbrekers zich zwaarder gaan bewapenen en sneller overgaan tot geweld wanneer juweliërs zich bewapenen. Een deelnemende juwelier die geen voorstander is van wapens, is van oordeel dat zich bewapenen een

bijkomende gevaar inhoudt voor juweliërs, zeker omdat de dieven het voordeel van het verrassingseffect hebben.

§ 3. Preventieve veiligheidsmaatregelen

275. Met de stelling “een juwelier kan zijn zaak perfect verdedigen door voldoende veiligheidsmaatregelen te nemen (o.a. camera’s, vitrinebeveiliging, alarminstallaties, klanten kunnen enkel binnengelaten worden na aan te bellen,...)” is 13% helemaal niet akkoord, 34% eerder niet akkoord, 20% neutraal, 16% eerder akkoord en 18% helemaal akkoord. Een juwelier merkte op dat veiligheidsmaatregelen niet voldoende zijn. Zo kan een dief de veiligheidsmaatregelen omzeilen door gewoon te wachten tot wanneer een juwelier ’s avonds zijn zaak sluit. Een andere juwelier deelde mee dat de veiligheidsmaatregelen zeer duur zijn. Tot slot merkte een deelnemer op dat teveel veiligheidsmaatregelen klanten zullen wegjagen.

276. Bij de stelling “de genomen veiligheidsmaatregelen zijn voldoende fiscaal aftrekbaar” is 11% helemaal niet akkoord, 30% eerder niet akkoord, 27% neutraal, 29% eerder akkoord en 3% helemaal akkoord.

277. Een aflegger van de enquête deelde mee dat een goede verzekering voldoende is. Het geeft de juwelier de mogelijkheid om gewoon de handen in de lucht te steken, de bevelen van de overvallers te volgen en in leven te blijven. Indien men over een goede verzekering beschikt, dient men geen onnodige risico’s te nemen, klinkt het.

§ 4. Vertrouwen in de overheid

278. Over het algemeen hebben de ondervraagde juweliërs niet veel vertrouwen in de overheid. Met de stelling “de overheid neemt voldoende maatregelen om overvallen en inbraken te voorkomen” is 39% helemaal niet akkoord, 39% eerder niet akkoord, 20% neutraal, 2% eerder akkoord en niemand helemaal akkoord.

279. Het valt dan ook niet te verwonderen dat de meerderheid van de ondervraagde juweliërs het heft in eigen handen wil nemen. Slechts 50% van de ondervraagden zijn eerder akkoord (32%) en helemaal akkoord (18%) met de stelling dat het handhaven van de orde en veiligheid tot het monopolie van de overheid behoort. 14% is hier helemaal niet mee akkoord, 21% is hier eerder niet akkoord mee en 14% blijft neutraal.

280. Met de stelling “de overheid is verantwoordelijk voor de recuperatie van de door de diefstal geleden verliezen” is 5% helemaal niet akkoord, 18% eerder niet akkoord, 30% neutraal, 25% eerder akkoord en 21% helemaal akkoord.

281. Een aflegger van de enquête vindt dat men de mogelijkheid moet voorzien om financiële voorzieningen aan te leggen tegen diefstal opdat men zich niet meer blauw hoeft te betalen aan verzekeringen.

282. Ook met het vertrouwen in de politie is het niet goed gesteld. Aan de juweliërs werd gevraagd hoe vaak ze denken dat daders van overvallen gevat worden door de politie. 52% denkt dat daders slechts in 0-20% van de gevallen gevat worden door de politie, 36% denkt in 21%-40% van de gevallen, 11% denkt in 41%-60% van de gevallen, 2% denkt in 61%-80% van de gevallen en niemand denkt dat de daders gevat worden in 81%-100% van de gevallen. De juweliërs zijn er dus van overtuigd dat veel overvallers nauwelijks gevat worden door de politie en gewoon vrij blijven rondlopen. Twee juweliërs merkten op dat het vaak om internationale criminaliteit gaat. Dieven komen uit het buitenland en na hun overval vluchten ze terug. Door het gebrek aan een efficiënte internationale bestrijding van vermogenscriminaliteit worden deze nauwelijks gevat. Het is voor hen eenvoudig om wapens te importeren en gewelddaden te plegen, aangezien er geen grenscontroles zijn in Europa, klinkt het.

283. Daarnaast heerst er nog een groot gevoel van straffeloosheid. Met de stelling “daders van inbraken en overvallen worden voldoende gestraft, is 75% helemaal niet akkoord, 21% eerder niet akkoord, en 4% helemaal akkoord. Volgens een juwelier is de effectieve bestraffing en uitvoering van de staffen veel belangrijker dan de bewapening van juweliërs en de uitbreiding van de wettige verdediging. Bij gebrek hieraan hebben inbrekers geen schrik aangezien ze toch nauwelijks of niet gestraft worden. Hij is er van overtuigd dat deze mentaliteit zal verdwijnen wanneer dieven effectief en rechtvaardig gestraft worden. Ook een andere deelnemer bemerkte dat niet de huidige regeling van de wettige verdediging een probleem vormt, maar de niet-bestrafing van misdrijven. Er werd ook aangehaald dat het vaak om georganiseerde bendes gaat. De dieven vatten en bestraffen biedt volgens hem geen oplossing aangezien de opdrachtgevers, die er het meeste geld aan verdienen, uit het zicht van het gerecht blijven. Tot slot is een juwelier van oordeel dat het strafuitvoeringsbeleid in België te vergelijken valt met een vakantiebrochure en een viersterrenaccommodatie voor Oost-Europese en Noord-Afrikaanse criminelen. Er is dus een gebrek aan een afschrikkingseffect in België.

§ 5. Besluit enquête

284. Over het algemeen kan men vaststellen dat er een groot gevoel van frustratie en ongenoegen heerst bij juweliers. Ze zijn vaak het slachtoffer van diefstallen met of zonder geweld. Hierdoor wordt het steeds moeilijker om aan een verzekering te geraken. De premies schieten de hoogte in en dure veiligheidsmaatregelen worden meer en meer als voorwaarde opgelegd. Bovendien houden deze veiligheidsmaatregelen dieven niet tegen. Het betreft vaak criminelen die niet afgeschrikt worden door loeiende alarmen of verschillende getuigen. Vele juweliers en hun gezin leven in angst nadat hun veiligheidsgevoel is aangetast door inbraken en overvallen. Zelfs wanneer er geen geweld gebruikt wordt, betreft het angstaanjagende situaties. Het valt dus niet te verwonderen dat juweliers een wapen willen bezitten opdat ze zich kunnen verdedigen indien nodig.

285. Het vertrouwen in de overheid is zo goed als onbestaande. De meerderheid vindt dat de overheid onvoldoende maatregelen neemt om vermogenscriminaliteit aan te gaan. Sommige deelnemers wezen er op dat het vaak gaat om internationaal georganiseerde criminaliteit waarvoor men geen stappen onderneemt om dit tegen te gaan. Ook van de politie wordt er niet veel verwacht. Vele juweliers zijn van oordeel dat de daders nauwelijks gevat worden. En als dat dan toch het geval is krijgen ze een veel te lichte straf.

286. Door deze tekortkoming van de overheid enerzijds en de agressieve, vaak gewapende overvallen anderzijds, willen juweliers hun lot in eigen handen nemen. De verdediging van goederen moet volgens hen mogelijk zijn opdat ze hun levenswerk en broodwinning kunnen beschermen. Hoewel de meeste voorstander zijn van dergelijke uitbreiding, zijn sommige van oordeel dat dergelijke uitbreiding geen oplossing zal bieden voor het probleem.

Hoofdstuk 5: Tussenbesluit

286. Iedereen is het er over eens dat het aantal diefstallen en ramkraken problematisch is in België. Maar biedt de invoering van de wettige verdediging van goederen een oplossing voor dit probleem? Ter besluit wordt er stilgestaan bij de aannemelijkheid van de vaakst voorkomende argumenten van voor- en tegenstanders.

287. Tegenstanders menen terecht dat een mensenleven veel meer waard is dan een goed. Het is niet voor niets dat het recht op leven het eerste recht is dat in het EVRM wordt opgesomd. Aan het recht op leven wordt immers het meeste waarde gehecht in de hiërarchie van mensenrechten.³⁹⁴ Een goed kan men vervangen en herstellen, een mensenleven niet. Indien men een dief neerschiet om zijn goederen te recupereren zal men een afweging moeten maken tussen de waarde van het goed en de waarde van de fysieke integriteit en/of leven van de dief. Het recht op leven is een fundamenteel recht. De waarde van het mensenleven zal bijgevolg altijd de bovenhand halen.

288. Voorstanders vinden het ongehoord dat men afhankelijk is van de goodwill van de rechter. Men leeft in onzekerheid terwijl men de uitspraak van de rechter afwacht. Rechters moeten zich vaak in bochten wringen om een goede en eerlijke uitspraak te bekomen. Een uitbreiding zou volgens hen de rechtszekerheid ten goede komen. Slachtoffers van een overval zullen niet meer als dader geëtiketteerd worden en dit zal hun veel kosten, tijd en ellende besparen. Dit argument wordt terecht weerlegd door de tegenstanders. Indien de wetgeving de verdediging van goederen toelaat, rijst de vraag welke goederen hieronder zouden vallen. Het zal uiteindelijk de rechter zijn die over deze invulling een oordeel zal vellen. Wat voor de ene rechter de moeite is om te verdedigen, is voor een andere rechter misschien niet even waardevol als een mensenleven. Men kan bijgevolg concluderen dat een uitbreiding van de wettige verdediging meer rechtsonzekerheid teweeg zal brengen.

289. Tegenstanders menen dat de wet voldoende mogelijkheden voorziet om zijn goederen te verdedigen waardoor de uitbreiding van de noodweer tot goederen geen innovatieve veranderingen teweeg zal brengen. De proportionaliteits- en subsidiariteitsvoorwaarde zullen er namelijk voor zorgen dat men niet zomaar een dief kan neerschieten. Daarnaast houden rechters voldoende rekening met de concrete feiten om een zo rechtvaardig mogelijke uitspraak te bekomen. Veel voorstanders menen dat de onweerstaanbare dwang en de provocatie niet voldoende soelaas bieden gezien hun strenge voorwaarden. Dit argument verliest zijn waarde

---

³⁹⁴ Y. HAECK, "Artikel 2. Recht op leven" in J. VANDE LANOTTE en Y. HAECK (eds.), *Handboek EVRM, Deel 2: Artikelsgewijze commentaar*, Antwerpen, Intersentia, 2004, 43; E. BREMS, "E.H.R.M., 9 oktober 1997", *RW* 1998-99, afl. 15, 515.

doordat er in de rechtspraak al verschillende zaken voorhanden zijn waarin de rechter deze rechtsfiguren heeft toegepast.

290. Tegenstanders argumenteren dat een uitbreiding een escalatie van geweld met zich zal meebrengen. Mensen zullen de aanval niet meer afwachten en bij de kleinste bedreiging zal het recht in eigen handen genomen worden. Daarnaast zal het wapenbezit stijgen. Dit alles heeft tot gevolg dat er meer ongelukken zullen gebeuren waarbij het niet onwaarschijnlijk is dat er onschuldige slachtoffers vallen. Sommige vrezen dat de uitbreiding een vals gevoel van veiligheid zal creëren waardoor beveiligingsmethodes verwaarloosd zullen worden. Voorstanders opperen dat juweliërs nood hebben aan meer bescherming. Ze verliezen hierbij uit het oog dat een uitbreiding eveneens van toepassing zal zijn op particulieren. Zij zullen zich hoogstwaarschijnlijk ook gaan bewapenen. Inbrekers en dieven gaan zich zwaarder bewapenen en sneller overgaan tot het gebruik van die wapens, wetende dat hun slachtoffer bewapend is en dat de wet bovendien de verdediging van goederen toestaat. Tegenstanders pogen dit argument te ontkrachten door te verwijzen naar Nederland. De wettige verdediging van goederen is daar echter wel toegestaan en dat heeft daar niet geleid tot een stijging van geweld. Men vergeet hierbij de concrete context van de Nederlandse wetgeving. Het privé-wapenbezit wordt daar immers niet getolereerd net om dergelijke risico's te beperken.³⁹⁵ Indien een uitbreiding wordt doorgevoerd, dient deze gepaard te gaan met een verstrenging van de wapenwet.

291. Voorstanders van een uitbreiding verwijzen steeds naar de wetgeving van onze buurlanden. Als de verdediging van goederen mogelijk is in Nederland, Frankrijk en Duitsland, waarom ook niet in België? In vele wetsvoorstellen worden de buitenlandse bepalingen letterlijk overgenomen. Als een ander land als voorbeeld genomen wordt, kunnen de bepalingen niet zomaar overgenomen worden. Men moet ook kijken naar de culturele context van de wet. Hierbij wordt vaak uit het oog verloren dat de buitenlandse rechtspraak veel strenger is bij de beoordeling van de subsidiariteits- en proportionaliteitstoets waardoor het nettoresultaat vergelijkbaar is met het bestaande systeem in België.³⁹⁶ Ook in onze buurlanden is het niet toegestaan om te schieten op de vluchtende dief.

---

³⁹⁵ www.rijksoverheid.nl/documenten/circulaires/2014/06/25/circulaire-wapens-en-munitie-2014.

³⁹⁶ P. DE HERT en P.P.J. VAN DER MEIJ, "Op weg naar de Far West? Wettige zelfverdediging naderbij bekeken", *Vigiles* 2004, afl. 2, 36-37.

Deel V: Besluit

292. In België is enkel de wettige verdediging van zichzelf of een ander toegestaan. Dit onderzoek had tot doel om na te gaan of dergelijke benadering niet te beperkt is. Dient het toepassingsgebied van de wettige verdediging uitgebreid te worden tot goederen? Het Hof van Cassatie vindt alvast van niet. Ze wordt hierin gevolgd door de rest van de Belgische rechtspraak. Ook de Belgische doctrine deelt deze mening. Hoewel er in het verleden sporadisch auteurs waren die van dit standpunt afweken, heerst er het laatste decennium geen discussie meer in de rechtsleer. De Belgische wetgeving volstaat en hoeft niet gewijzigd te worden. De vox populi is het hier niet mee eens. Zaken waarbij een juwelier een crimineel heeft neer gekogeld of een boef bij een inbraak heeft neergestoken krijgen veel media-aandacht. De reactie van Jan Modaal is hier telkens dezelfde: daders krijgen te veel rechten toebedeeld en het slachtoffer wordt onterecht als een crimineel behandeld. Het feit dat het slachtoffer terecht moet staan omdat hij zijn eigendom beschermd, strookt niet met hun rechtvaardigheidsgevoel. We leven echter in een rechtstaat, waar het waarborgen van de mensenrechten voorop staat. Het recht op leven is een absoluut recht. Een crimineel zal dat recht niet verliezen omdat hij een diefstal gepleegd heeft. Daarnaast is het de taak van het Openbaar Ministerie, als handhaver van de rechtsorde, om de Strafwet streng toe te passen. Of de wettige verdediging al dan niet van toepassing is, zal beslecht worden door de feitenrechter. Op het ogenblik dat de rechter uitspraak doet, zijn al verschillende maanden verstreken sinds de heisa. De gebeurtenissen zitten dan al in het achterhoofd van de burgers, de gemoederen zijn inmiddels bedaard en van de correcte, rechtvaardige uitspraak hebben ze geen weet.

293. Op het einde van dit onderzoek kan besloten worden dat er geen nood is aan een uitbreiding van de wettige verdediging tot goederen. De Belgische wetgeving voorziet namelijk al voldoende mogelijkheden opdat particulieren hun goederen kunnen verdedigen. Indien er toch besloten zou worden tot een uitbreiding zou dit weinig nieuws betekenen. Door het proportionaliteit- en subsidiariteitsbeginsel zou het immers nog steeds niet toegestaan zijn om op een vluchtende dief te schieten. Ook wanneer men een dief op heterdaad zou betrappen, terwijl deze een appel steelt, zou het bond en blauw slaan van de dief de proportionaliteitstoets niet doorstaan.

294. Hoewel de wettige verdediging enkel voor personen geldt, is de verdediging van goederen niet onmogelijk. Wanneer een diefstal gepaard gaat met geweld of een ernstige bedreiging, is de persoon in gevaar en is de verdediging logischerwijze toegestaan. Wanneer de dief geen geweld gebruikt, moet de eigenaar of rechtmatige bezitter hem niet zomaar laten begaan. De Wet op de Voorlopige Hechtenis geeft particulieren immers het recht om een op heterdaad betrapte crimineel aan te houden. Het eigendomsrecht impliceert eveneens dat men de gestolen zaak van

de dief mag afnemen. Geeft de dief zich hierop over en de zaak terug? Dan is er geen probleem, het eigendomsrecht heeft zich hersteld en de politie kan haar werk doen. Geeft de dief zich echter niet zomaar gewonnen en hanteert hij geweld opdat hij kan vluchten met de buit? Dan is er eveneens geen probleem. De loutere diefstal evolueert naar een diefstal met geweld en bijgevolg zal het verweer tegen deze aanval onder de toepassing van de noodweer vallen. Wanneer de dief echter niet op heterdaad betrapt wordt maar pas wanneer hij op de vlucht is, mag de ontgrieffde eigenaar er niet op schieten. Wanneer hij dit toch doet, is er geen sprake van wettige verdediging. Dit betekent echter niet dat men gedoemd is tot zware straffen. In dergelijke geval kunnen andere rechtsfiguren soelaas bieden, namelijk de morele dwang, de provocatie, de dwaling of verzachtende omstandigheden.

295. In Nederland, Frankrijk en Duitsland is de wettige verdediging van goederen wel mogelijk. Hoewel men op het eerste zicht zou denken dat de wettige verdediging hier een ruimer toepassingsgebied heeft, is het tegendeel waar. De Nederlandse, Franse en Duitse rechters stellen zich immers zeer streng op bij het beoordelen van de toepassingsvoorwaarden. Ook in onze buurlanden wordt het schieten op een vluchtende dief niet getolereerd en zal bijgevolg niet gerechtvaardigd worden. Bovendien heerst er in Nederland discussie of er wel opgetreden kan worden tegen diefstal aangezien men onder goed een stoffelijk object verstaat en niet de rechten daarop.

296. Het recht op leven is een fundamenteel recht. Het is dan ook logisch dat dit recht niet kan wijken voor een goed. Een mensenleven is veel meer waard. Goederen daarentegen zijn vervangbaar, herstelbaar en vergoedbaar.

297. Een uitbreiding zou de rechtszekerheid niet ten goede komen, integendeel. De vraag in welke mate goederen verdedigd mogen worden, is niet evident. Het is namelijk zeer moeilijk om hier een grens te bepalen. Het is eveneens onhaalbaar voor de wetgever om lijsten op te stellen met de goederen die al dan niet verdedigd mogen worden. Moest de uitbreiding er komen, zal deze beoordeling overgelaten worden aan de rechter. Een goed dat voor de ene rechter een hoge waarde heeft en bijgevolg verdedigd kan worden, kan door de andere rechter als prullaria beschouwd worden.

298. Hoewel de Belgische rechtspraak de verdediging van goederen niet aanvaardt, stelt ze zich soepel op zo leren ons diverse praktijkvoorbeelden. Rechters houden rekening met alle omstandigheden van de zaak opdat personen die zich verdedigen niet als dader beschouwd zouden worden. De verdediging van personen wordt in verregaande mate toegestaan. Ook bij de toepassing van artikel 417 van de Strafwet zal de rechter niet snel van oordeel zijn dat het vermoeden weerlegd kan worden. Het feit dat de overvallers bewapend zijn, dat men reeds

voordien het slachtoffer is geweest van gewelddadige overvallen en inbraken, de quasi-professionele werkwijze van de inbrekers, het aantal inbrekers plus het feit dat de dieven niet afgeschrikt worden door het alarm, getuigen, bedreigingen of waarschuwingsschoten zijn allemaal omstandigheden waaruit de rechter kan afleiden dat men redelijkerwijze kan aannemen dat er gevreesd werd voor een aanranding op zijn persoon. Indien de wettige verdediging toch geen toepassing kan vinden, zal de rechter de morele dwang, uitlokking of verzachtende omstandigheden aanwenden om tot een rechtvaardige uitspraak te komen.

299. Het kan niet ontkend worden dat er in onze maatschappij een probleem heerst. Handelaars, en juweliers in het bijzonder, blijven het geliefkoosde doelwit van dievenbendes. Hierbij lijden ze niet alleen materiële schade, maar ook morele schade. Door de agressieve en drieste werkwijze van criminelen, is hun veiligheidsgevoel geschonden. De aard van hun broodwinning zorgt ervoor dat ze met een zekere vrees leven. De woonst van veel handelaars is verbonden aan hun handelszaak. Dit zorgt ervoor dat ze dag en nacht in angst leven. Het is dan ook niet verwonderlijk dat deze categorie fervente voorstander is van een uitbreiding van de wettige verdediging tot goederen. Spijtig genoeg is de oplossing voor deze problematiek niet zo simpel. Vaak gaat het om georganiseerde bendes. Deze maken gebruik van labiele personen en jongeren, die eenvoudig beïnvloed- en manipuleerbaar zijn om hun vuile werk uit te voeren. De mogelijkheid om goederen te verdedigen, zal hen niet weerhouden om hun voetvolk op pad te sturen met de opdracht om inbraken en overvallen te plegen. Ze dienen als schietschijf terwijl de echte daders buiten schot blijven. De uitbreiding zou een escalatie van geweld met zich meebrengen. Daders zullen zich zwaarder bewapenen en driester te werk gaan, wetende dat hun slachtoffers over een wapen beschikken dat ze mogen gebruiken. Door de redenering ofwel mijn ofwel het zijn, gaat de misdadiger sneller overgaan tot het uitschakelen van het slachtoffer. Men mag evenwel niet vergeten dat het particulieren betreft. Wanneer ze geconfronteerd worden met een gewelddadige overval of diefstal worden ze aan een grote hoeveelheid stress blootgesteld. Het zijn situaties waarin ze niet gewoon zijn om te handelen en het koelbloedig hanteren van een wapen is hier bijgevolg geen evidentie. Bovendien worden ze verrast door voorbereide criminelen. Daarnaast zou de grotere omloop van wapens zorgen voor een grotere kans op tragische ongevallen: wapens die ongewenst afgaan, kinderen die zich verwonden, moorden in een vlaag van woede,... Indien de uitbreiding er toch zou komen, is een herziening van de Wapenwet bijgevolg onontbeerlijk. Daar de Wapenwet van 2006 een verstrenging was ten opzichte van de voorgaande, is ze ondertussen terug afgezwakt.

300. De overheid dient zijn verantwoordelijkheid op te nemen en zich niet te verschuilen achter wetsvoorstellen die weinig of geen verandering met zich meebrengen. Het is logisch dat de burgers zelf iets willen ondernemen wanneer ze de overheid hiertoe incapabel achten. Uit de

enquête blijkt dat het slecht gesteld is met het vertrouwen in de overheid. Zowel preventief als repressief moet er iets veranderen. De politie slaagt er meestal niet in om daders te vatten. In de gevallen dat ze daarin wel slaagt krijgen de daders nauwelijks of geen straf. Dit komt door de overbevolkingsproblematiek in de Belgische gevangenissen waardoor straffen onder drie jaar niet worden uitgevoerd. Zwaarder straffen en een effectief strafuitvoeringsbeleid zullen ervoor zorgen dat criminelen zich terughoudender zullen opstellen. Een crimineel doet namelijk een afweging tussen de kosten en de baten vooraleer hij beslist om tot actie over te gaan. Tevens moeten er meer stappen ondernomen worden om georganiseerde en internationale criminaliteit tegen te gaan. Daarnaast dient de overheid ervoor te zorgen dat de handelaars niet de dupe zijn van de vermogenscriminaliteit. Indien de bestolen handelaar weet dat hij al zijn verliezen kan recupereren, zal hij zijn leven niet op het spel zetten. Ondanks deze logica blijven de verzekeringspremies tegen diefstal torenhoog en de genomen veiligheidsmaatregelen onvoldoende fiscaal aftrekbaar. De beslissing van 13 mei jongstleden van de Belgische regering om meer gevangenissen bij te bouwen is alvast een stap in de goede richting.

Bibliografie

Wetgeving

Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden, ondertekend te Rome op 4 november 1950 en goedgekeurd bij de wet van 13 mei 1955, *BS* 19 augustus 1955, *err. BS* 29 juni 1961.

De gecoördineerde Grondwet van 17 februari 1994, *BS* 17 februari 1994.

Wetboek van Strafvordering van 17 november 1808, *BS* 27 november 1808.

Strafwetboek van 8 juni 1867, *BS* 9 juni 1867.

Wet 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis, *BS* 14 augustus 1990.

Wet 5 augustus 1992 op het politieambt, *BS* 22 december 1992.

Wet 8 juni 2006 houdende regeling van economische en individuele activiteiten met wapens, *BS* 9 juni 2006.

KB 29 december 2006 tot uitvoering van sommige bepalingen van de wet van 8 juni 2006 houdende regeling van economische en individuele activiteiten met wapens, *BS* 9 januari 2007.

Wetsvoorstellen

Wetsvoorstel (B. LAEREMANS en R. BOUTECA) tot wijziging van de artikelen 416 en 417 van het Strafwetboek, *Parl. St. Kamer* 1999, nr. 129/1.

Wetsvoorstel (G. STAVEVAUX, VAN STEENBERGE et al.) tot wijziging van de artikelen 416 en 417 van het Strafwetboek betreffende het begrip noodweer, *Parl. St. Senaat* 1999-2000, nr. 2-90/1.

Wetsvoorstel (S. VERSTRAETEN et al.) tot wijziging van sommige bepalingen van het Strafwetboek inzake noodweer, *Parl. St. Kamer* 2000-01, nr. 50K1288/001.

Wetsvoorstel (G. BOURGEOIS) tot wijziging van artikel 23 van de Grondwet, *Parl. St. kamer* 2003-04, nr. 50K0039-001.

Wetsvoorstel (G. BOURGEOIS) tot wijziging van de wet van 1 augustus 1985 houdende fiscale en andere bepalingen, *Parl. St. Kamer* 2003-04, nr. 50K2327/001.

Wetsvoorstel (S. DE CLERCK et al.) tot wijziging van sommige bepalingen van het Strafwetboek inzake noodweer, *Parl. St. Senaat* 2003-04, nr. 3-511/1.

Wetsvoorstel (J.-M. DEDECKER) tot wijziging van de wettelijke regeling inzake noodweer en tot invoering van de algemene schulduitsluitingsgrond “noodweereces”, *Parl. St. Senaat* 2003-04, nr. 3-409/1.

Wetsvoorstel (B. LAEREMANS, K. BULTINCK et al) tot wijziging van de wettelijke regeling inzake noodweer en tot invoering van de algemene schulduitsluitingsgrond “noodweereces”, *Parl. St. Kamer* 2003-04, nr. 51K0651/001.

Wetsvoorstel (F. VANHECKE et al.) tot wijziging van het Strafwetboek met betrekking tot de regeling inzake noodweer en tot invoering van de algemene schulduitsluitingsgrond “noodweereces”, *Parl. St. Senaat* 2003-04, nr. 3-243/1.

Wetsvoorstel (S. VERSTRAETEN et al.) tot wijziging van sommige bepalingen van het Stafwetboek inzake noodweer, *Parl. St. Kamer* 2003-04, nr. 51K0741/001.

Wetsvoorstel (Y. BUYSSE et al.) tot wijziging van het Strafwetboek, met betrekking tot de regeling inzake noodweer en tot invoering van de algemene schulduitsluitingsgrond “noodweereces”, *Parl. St. Senaat* 2007-08, nr. 4-615/1.

Wetsvoorstel (P. COCRIAMONT) tot wijziging van het Strafwetboek met betrekking tot de regels inzake wettige verdediging, *Parl. St. Kamer* 2009-10, nr. 52K2578/001.

Wetsvoorstel (M. DELACROIX) tot wijziging van het Strafwetboek wat tot de regels inzake wettige verdediging betreft, *Parl. St. Kamer* 2009-10, nr. 4-1790/1.

Wetsvoorstel (B. SCHOOFS, P. LOGGHE en G. ANNEMANS) tot wijziging van de wettelijke regeling inzake noodweer en tot invoering van de algemene schulduitsluitingsgrond “noodweereces”, *Parl. St. Kamer* 2010-11, nr. 53K1552/001.

Wetsvoorstel (F. DE MAN, P. LOGGHE en B. SCHOOFS) tot wijziging van de wet van 8 juni 2006 houdende regeling van economische en individuele activiteiten met wapens wat betreft de legalisering in bepaalde gevallen van spuitbussen met weerloos makende stoffen, *Parl. St. Kamer* 2011-12, nr. 53K2030/001.

Wetsvoorstel (J. PENRIS *et al*) tot wijziging van het Strafwetboek wat het weerlegbaar vermoeden van wettige verdediging voor politieagenten betreft, *Parl. St. Kamer* 2015-16, nr. 54K1515/001.

Kamerstukken II 2007-08, 31407, 3 (Verslag).

Rechtspraak

EHRM 14 juni 2011, Trévalec t/ België, *T. Strafr.* 2011, afl. 4, 297-298.

Cass. 28 juni 1938, *Arr.Cass.* 1938, 144.

Cass. 28 juni 1938, *Pas.* 1938, I, 232.

Cass. 3 maart 1941, *Arr.Cass.* 1941, 43-45.

Cass. 18 februari 1952, *Pas.* 1952, afl. 1, 352.

Cass. 25 mei 1956, *Arr.Cass.* 1956, 905.

Cass. 25 juni 1956, *Pas.* 1956, I, 1176.

Cass. 26 januari 1959, *RW* 1959-60, 981.

Cass. 7 december 1977, *Arr.Cass.* 1978, 417.

Cass. 21 december 1983, *Arr.Cass.* 1983-84, 464-466.

Cass. 28 februari 1989, *Bull.* 1989, 662-665.

Cass. 22 maart 1989, *Arr.Cass.* 1989, 1853.

Cass. 3 maart 1999, *RDPC* 1999, 1208.

Cass. 20 maart 2001, *Arr.Cass.* 2001, 448.

Cass. 22 juni 2011, *RW* 2012-2013, afl. 25, 984-985.

Cass. 23 januari 2013, Nr. P.12.0415.F, *NC* 2013, afl. 4, 320.

Cass. 28 januari 2014, AR P.12.1776.

Cass. 16 september 2014, *RW* 2015-16, afl. 20, 785-786.

RvS 25 november 2015, nr. 229.301.

Luik 17 april 1905, *Pas.* 1907, afl. 2, 31-33.

Gent 20 december 1957, *RW* 1958-59, 1154-1155.

Gent 11 december 1963, *RW* 1963-64, 1655-1660.

Antwerpen 27 mei 1981, *RW* 1983-84, 1899-1901.

Bergen 21 maart 1989, *JLMB* 1989, 987-990.

Luik 12 december 1990, *JLMB* 1991, 1170-1171.

Antwerpen 19 april 1991, *RW* 1992-93, 303.

Corr. Brussel 8 januari 1991, *RW* 1991-92, 196-197.

Corr. Dendermonde 17 september 2001, *AJT* 2001-02, 338-350.

Corr. Kortrijk 15 november 2002, *RABG* 2003, 803-806.

Corr. Dendermonde 9 februari 2004, onuitg.

Corr. Kortrijk 6 juni 2006, *TGR* 2007, 133-136.

Vred. Lier 30 mei 2000, *RW* 2003-04, 73-74.

Buitenlandse rechtspraak

Cass. (FR) 25 maart 1902, s., 1903, 1, 5, d. 1902, 1, 356.

HR 13 juni 1989, *NJ* 1990, 193.

HR 24 juni 1895, W 6699.

HR 30 maart 1976, *NJ* 1976, 322.

HR 17 december 1996, *NJ* 1997, 262.

HR 14 april 1998, *NJ* 1998, 662.

Rechtsleer

Boeken

BRAAS, A., *Précis de droit pénal. Principes généraux du Livre Ier du Code Pénal. Législation sur le vagabondage et la mendicité. Législation de l'enfance.*, Brussel, Etablissements Emile Bruylant, 1946, 371 p.

CHAUVEAU, A. en HÉLIE, F., *Théorie du code penal*, Brussel, Meline Cans et Compagnie, 1845, 647 p.

COLLIN, F., *Strafrecht*, Brussel, Larcier, 1945, 305 p.

CONSTANT, J., *Précis de droit pénal: principes généraux du droit pénal positif belge*, Luik, Impr. Nationales, 1975, 778 p.

CONSTANT, J., *Traité élémentaire de Droit Pénal: principes généraux du droit pénal positif belge, Tome I*, Luik, Impr. Nationales, 1965, 606 p.

DASSEN, K., "Verweerwapens" in X, *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, 1998, 135-244.

DE CLERCK, D., *Beginselen van strafrecht en van strafvordering, Deel 1: Strafrecht*, Leuven, Acco, 1996, 234 p.

DE HULLU, J., *Materiaal strafrecht. Over algemene leerstukken van strafrechtelijke aansprakelijkheid naar Nederlands recht*, Deventer, Kluwer, 2003, 595 p.

DE NAUW, A., *Inleiding tot het algemeen strafrecht*, Brugge, Die Keure, 2008, 221 p.

DE VALKENEER, C. en WINANTS, A., "L'arrestation" in B. DEJEMEPPE (ed.), *La détention préventive*, Brussel, Larcier, 1992, 43-88.

DEMEYERE, N., "Vergunningsplichtige wapens" in X., *Strafwet en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, 2010, 307-418.

DESPORTES, F. en LE GUNEHEC, F., *Le nouveau droit pénal. Tome 1: Droit pénal général*, Parijs, Economica, 1998, 975 p.

FISCHER, T., *Strafgesetzbuch und Nebengesetze in Becksche Kurz Kommentare*, München, Verlag C.H. Beck, 2008, 304 p.

FRANSEN, H., "Rechtvaardiging" in X. *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere wetten*, 2001, 280-357.

HAUS, J.J., *Principes généraux dur droit pénal belge*, Gent, Hoste, 1869, 823 p.

JÖRG, N. en KELK, C., *Strafrecht met mate*, Deventer, Gouda Quint, 2001, 431 p.

KUDLICH, H., *Strafrecht, Allgemeiner Teil in Prüfe dein Wissen. Rechtsfälle in Frage und Antwort*, Strafrecht: Allgemeiner Teil, München, Verlag C.H. Beck, 2009, 336 p.

LAMBERT, P., "Dwangmiddelen: Gebruik van dwangmiddelen door de politie" in X., *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere wetten*, 73-95.

LAMBERT, P., "Légitime defense" in X., *Postal Mémoires. Lexique du droit pénal et des lois spéciales*, 2008, 147-174.

LEGROS, R., *Voorontwerp van strafwetboek*, Brussel Belgisch Staatsblad, 1985, 231 p.

MACHIELSE, A.J.M., *Noodweer in het strafrecht: Een rechtsvergelijkende en dogmatische studie*, Amsterdam, Stichting Onderzoek Recht en Beleid, 1986, 752 p.

MATT, H., *Strafrecht: Allgemeiner Teil I*, München, C.H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1996, 295 p.

NOPPE, J., PASHLEY, V., DE HERT P. en HUISMAN V., *Mensenrechten en politie*, Antwerpen, Maklu, 2013, 214 p.

NYPELS, J.S.G. en SERVAIS, J., *Le Code pénal belge interprété principalement au point de vue de la pratique. Tome III*, Brussel, Bruylant, 1898, 856 p.

ONGENA, T., "Wettige verdediging of noodweer", in X., *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, 181-212.

PRADEL, J., *Manuel de droit pénal général*, Parijs, Editions Cujas, 2002, 749 p.

REMMELINK, J., *Inleiding tot de studie van het Nederlands Strafrecht*, Deventer, S. Gouda Quint, 1996, 975 p.

ROBERT, J.-H., *Droit pénal général*, Parijs, Thémis, 1998, 520 p.

SIMON, J., *Handboek van het Belgisch Strafrecht*, Brussel, Etablissements Emile Buylant, 1948, 273 p.

SPRIET, B., *Strafrechtspraak*, Leuven, Acco, 1989, 349 p.

TEN VOORDE, J., "Kwetsbaarheid aan het woord bij de herijking van noodweer?" in M-C FOBLETS, M. M. HILDEBRANDT en J. STEENBERGEN (eds.), *Liber Amicorum. René Foqué*, Gent, Larcier, 2012, 261-277.

TRAEST, P., VANDER BEKEN, T., KETELS, B. en DE RUDDER, L., *Wettige verdediging in België en in de buurlanden. Advies op vraag van de minister van Justitie*, UGent, 2010, 65 p.

TROUSSE, P.E., "Droit penal. Tome I, Vol I" in X., *Les Nouvelles*, Brussel, Larcier, 1956, 489 p.

TULKENS, T. en VAN DE KERCKHOVE, M., *Introduction au droit pénal. Aspects juridiques et criminologiques*, Diegem, Story-Scientia, 669 p.

VAN BEMMELEN, M., *Ons Strafrecht. Deel I: Het materieel strafrecht, Algemeen deel*, Haarlem, H.D. Tjeenk Willink & Zoon N.V., 1968, 303 p.

VAN DEN WYNGAERT, C., *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Deel I: Strafrecht, Antwerpen, Maklu, 2009, 665 p.

VERBRUGGEN F. en VERSTRAETEN, R., *Strafrecht & strafprocesrecht voor bachelors*, Antwerpen, Maklu, 2012, 334 p.

WEMES, L.T., "Uitsluiting en verhoging van strafbaarheid" in C.P.M. CLEIREN en J.F. NIJBOER (eds.), *STRAFRECHT: Tekst & Commentaar. De tekst van het Wetboek van Strafrecht en enkele aanverwante wetten voorzien van commentaar*, Deventer, Kluwer, 2008, 2648 p.

Bijdragen in tijdschriften

ARNOU, P., "wettige verdediging bij aanranding van de eerbaarheid" (noot onder Antwerpen 27 mei 1981), *RW* 1983-84, 1899-1903.

BERKMOES, H. en HUTSEBAUT, F., "Geweld door politieambtenaren: wettelijk, noodzakelijk en proportioneel", *Vigiles* 2006, afl. 1, 28-31.

BERKMOES, H., "Overmacht in strafzaken (art. 71 Sw.): de voorwaarden geschetst" (noot onder Cass. september 2014), *RW* 2015-16, 786-789.

BREMS, E., "E.H.R.M., 9 oktober 1997", *RW* 1998-99, afl. 15, 515-517.

D'HAENENS, J., "Het gebruik van vuurwapens tegen personen, door de politie, bij de bestrijding van de criminaliteit", *RW* 1968, afl. 6, 241-256.

D'HAESE, C., "De wettige verdediging ter bescherming van goederen" (noot onder Corr. Brussel 8 januari 1991), *RW* 1991-92, 197-199.

DASSONVILLE, D., "Droit de légitime défense et débordements éventuels: aperçu de droit comparé", *RDPC* 2008, afl. 1, 5-31.

DE BAENE, E., "De Wapenwet 2006 telt vijf jaar: Tijd voor een evaluatie", *Vigiles* 2011, afl. 4, 123-139.

DE HERDT, J., "De vluchtplicht, ook voor politiebeambten?", *Vigiles* 2008, afl. 5, 260-263.

DE HERDT, J., "De vlucht is de beste (wettige) verdediging" (noot onder Cass. 19 april 2006), *NC* 2008, 344-346.

DE HERT, P. en VAN DER MEIJ, P.P.J., "Op weg naar de Far West? Wettige zelfverdediging naderbij bekeken", *Vigiles* 2004, afl. 2, 33-39.

DE SMET, P., "De 12 geboden van de nieuwe wapenwet", *RABG* 2006, afl. 13-14, 1067-1072.

DE WIT, J., "Parlement keurt drastische versoepeling wapenwet goed", *Juristenkrant* 2008, afl. 174, 5.

DE WOLF, D., "Van een subjectieve controle op de verschoning wegens uitlokking door zware gewelddaden naar een gemengd objectief-subjectieve controle" (noot onder Cass. 22 juni 2011), *T.Strafr.* 2012, afl. 5, 320-322.

DEMEYERE, N., "De nieuwe Wapenwet", *T.Strafr.* 2007, afl. 4, 233-253.

DUPONT, L., "Een actueel probleem van penale aansprakelijkheid. De overmacht", *Jura Falc.* 1967-69, 199-210.

DURIEUX, H., "De schietende juwelier en (teveel aan) noodweer in Nederland", *Juristenkrant* 2002, afl. 47, 16.

GORLÉ, F., "De strafrechtelijke bescherming van privaateigendom", *RW* 1983-84, 2455-2484.

LINERS, A. en UPEENSE, I., "Gebruik van dwang – het trekken van een vuurwapen", *Vigiles* 2006, afl. 3, 113-116.

MABILDE, B., "Grondwettelijk Hof vindt twee problemen in wapenwet", *Juristenkrant* 2008, afl. 166, 6-7.

MARCHAL, A., "De l'état de légitime défense en droit pénal belge", *Rév. dr. Pén.* 1966, 943-991.

MARCHAL, A., "Motif légitime ou légitime défense", *JT* 1972, 113-116.

MARCHAL, A., "Wettige verdediging en gebruik van vuurwapens door de politie bij roofovervallen (Artikel 257 en 416 van het Strafwetboek)", *RW* 1971, afl. 32, 1497-1508.

ONGENA, T., "Juweliers mogen 's nachts schieten", *Juristenkrant* 2001, afl. 34, 3.

PIEDBOEUF, F., "La légitime défense et l'ordre de la loi" (noot onder Corr. Luik 21 maart 1980), *JL* 1981, 43-49.

ROZIE, J., “De werking van verzachtende omstandigheden in strafzaken doorgelicht”, *NC* 2013, 1-32.

ROZIE, J., “Verloren tijd wordt nooit teruggevonden. Een analyse van het healingarrest” (noot onder Assisen 26 juni 2013), *NC* 2013, 391-405.

SCHUERMANS, F., “Vrijspraak wegens onregelmatige arrestatie. De politieambtenaar mag zijn wapen niet zomaar trekken”, *Juristenkrant* 2006, afl. 121, 5.

VAN VOLSEM, F., “De onoverwinnelijke dwaling en de noodtoestand met betrekking tot milieumisdrijven”, *TMR* 2012, afl. 4, 4-24.

VANDEBERGHE, K., “Wettige verdediging en uitlokking: interferentie en verfijningen”, *AJT* 1999-00, 176-178.

VANDEPLAS, A., ‘Strafvermindering bij verzachtende omstandigheden en verschoning’ (noot onder cass. 10 december 1973), *RW* 1973-74, 1876-1877.

VANDERWEEREN, J. en DE LANOYE, R., “Onoverwinnelijke dwaling in het recht”, *RW* 1956-57, 1777-1790.

Internetbronnen

www.arsnobilis.be/nl/.

www.dekamer.be/kvocr/showpage.cfm?section=/flwb&language=nl&cfm=/site/wwwcfm/flwb/flwbn.cfm?legislat=54&dossierID=1515.

www.dekamer.be/kvocr/showpage.cfm?section=/flwb&language=nl&cfm=flwbn.cfm?lang=N&legislat=53&dossierID=2030.

www.demorgen.be/binnenland/het-recht-op-zelfverdediging-uitbreiden-b094b305/.

www.deredactie.be/cm/vrtnieuws/regio/brussel/1.757534.

www.deredactie.be/cm/vrtnieuws/regio/brussel/1.757995.

www.dnat.be/index.php/actualites/monde/17-democratie-nationale/communiqués/73-legitime-defense-a-gozee-une-adaptation-de-la-presomption-de-legitime-defense-s-impose.

www.docplayer.nl/4875034-Vaktijdschrift-van-de-hoge-raad-voor-juwelen-en-uurwerken-vzw-revue-professionnelle-du-conseil-superieur-du-bijou-et-de-la-montre-asbl.html.

[www.groen.be/sites/www.groen.be/files/uploads/Bestandsbijlages/programma/2014/samen_beter_doen - verkiezingsprogramma 2014.pdf](http://www.groen.be/sites/www.groen.be/files/uploads/Bestandsbijlages/programma/2014/samen_beter_doen_-_verkiezingsprogramma_2014.pdf).

www.gva.be/cnt/oid278126/archief-proces-overval-bij-juwelier-de-wolf-uitgesteld.

www.hbvl.be/cnt/oid180864/archief-unizo-vraagt-uitbreiding-wettige-zelfverdediging.

www.liberales.be/home.

www.liberales.be/pages/zelfverdediging/ameyedm.html.

www.liberales.be/pages/zelfverdediging/unizodm.html.

www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20160417_02241582.

www.nieuwsblad.be/cnt/4k2p1b7i.

www.nieuwsblad.be/cnt/bf2oqht.

www.nieuwsblad.be/cnt/getqtc70.

www.nsz.be/nl/wie-we-zijn.

www.politics.be/persmededelingen/714/.

www.politics.be/persmededelingen/2052/.

www.politics.be/persmededelingen/2907/.

www.politics.be/persmededelingen/4330/.

www.standaard.be/cnt/832osbs5.

www.standaard.be/cnt/dmf05012004_009;

www.standaard.be/cnt/dst16082002_014.

www.standaard.be/cnt/dst16062003_00.

www.standaard.be/cnt/dst16062003_002.

www.standaard.be/cnt/nflb15112002_002.

www.stat.policefederale.be/criminaliteitsstatistieken/interactief/tabel-per-politiezone/.

www.unizo.be/unizo-versterkt-ondernemers.

www.vandaag.be/binnenland/89905_wettige-verdediging-wordt-niet-uitgebreid-tot-goederen.html.

www.verkiezingssite.be/programmavergelijking/standpuntenmatrix/Veiligheid/sp.a.

www.vlaamsbelang.org/files/20140318ProgrammaVerkiezingen2014.pdf.

www.vlaamsbelang.org/nieuws/1743.

www.vlaamsbelang.org/mediafragmenten/271.

www.vlaamsbelang.org/nieuws/10192.

www.volkskrant.nl/politiek/belgische-justitie~a517235.

justice.belgium.be/sites/default/files/downloads/WapenwetgevingOmzendbrief%20versie%20BS.pdf.

www.actua-service.be/uploads/2/9/3/9/2939055/programma_ddd_-_g13_lay-out.pdf.

www.trouw.nl/tr/nl/4324/Nieuws/article/detail/1587220/2010/04/14/Juwelier-in-Brussel-schiet-overvaller-dood.dhtml.

www.rijksoverheid.nl/documenten/circulaires/2014/06/25/circulaire-wapens-en-munitie-2014.

Bijlagen

Bijlage 1: M. NUYTENS, medewerker Open Vld, persoonlijke communicatie, 12 april 2016.

Beste,

Ik ben een laatstejaars studente aan de rechtsfaculteit van de UGent. Momenteel schrijf ik mijn masterproef met als onderwerp de wettige verdediging. Hierbij doe ik o.a. onderzoek naar de verschillende standpunten van de Belgische politieke partijen betreffende de wettige verdediging van goederen. Kan u eventueel wat duidelijkheid scheppen over het standpunt van de Open Vld omtrent de uitbreiding van de wettige verdediging tot goederen?

Dank bij voorbaat,

Ilka De Jonghe.

Beste Ilka,

De thematiek van dit wetsvoorstel is als een boemerang. Op geregelde tijdstippen, meestal naar aanleiding van concrete voorvallen, keert dit terug. Annemie Turtelboom had als Minister van Binnenlandse zaken steeds zware bedenkingen bij de uitbreiding van noodweer naar de verdediging van goederen. En ook als Minister van Justitie bleef ze dezelfde bedenkingen hebben. De gevolgen van de invoering van 'goederen' als beschermd rechtsgoed in het kader van noodweer, zijn verreichend. We verwijzen hier bijvoorbeeld naar de wapenwetgeving en in het bijzonder de principes die van toepassing zijn op het verlenen van wapenvergunningen. Voor wat betreft deze thematiek is de wettige reden nu beperkt tot de persoonlijke verdediging van personen. Gaan we dit bij dergelijke wetswijziging dan ook uitbreiden naar de bescherming van goederen?

Op principieel vlak blijven er bezwaren bij deze uitbreiding. Er zijn andere middelen om goederen meer efficiënt te beschermen zoals een integrale veiligheidsaanpak waarbij de bestrijding van bijvoorbeeld georganiseerde criminaliteit en gewapende overvallen steeds prioritair moeten zijn.

De vraag of is de noodweerbepalingen aangepast moeten worden teneinde noodweer ook mogelijk te maken voor de exclusieve bescherming van goederen. In sommige buurlanden is dit

voorzien, maar ook daar blijven bepaalde discussiepunten. In sommige landen heeft men een zeer casuïstische benadering, in andere landen is het niet steeds duidelijk of de term “goed” dient te worden verstaan in de zin van stoffelijk goed of in de zin van rechtsgoed (belangrijk ten aanzien van diefstal dat zou kunnen worden beschouwd niet zozeer als een aanslag op een stoffelijk goed maar als een aanslag op een recht, met name het eigendomsrecht daar de dader van de diefstal niet direct tot doel zal hebben om het gestolene te beschadigen).

Ongeacht het feit of “goed” al dan niet ingesloten wordt als beschermd rechtsgoed, dient er op te worden gewezen dat dit ook niet in alle situaties zou helpen: met betrekking de voorbeelden van vluchtende dieven/overvallers bij juweliërs, kan men zich afvragen of het hier wel degelijk een noodweersituatie betreft. De situatie van de “vluchtende dief” valt geenszins onder de noodweervereisten (de daders waren reeds op de vlucht en dus is het zeer twijfelachtig of nog van een actuele aanval/ onmiddellijke noodzaak kan worden gesproken). De insluiting van “goed” verandert niets aan de andere vereisten die ten aanzien van de noodweersituatie worden gesteld. Tenzij echter men de term “goed” zo ruim zou interpreteren en uitbreiden naar rechten op goederen (bijvoorbeeld eigendomsrecht) zodanig dat men zou kunnen stellen dat in de hypothese van de vluchtende dief, de aanslag op het eigendomsrecht nog actueel is.

Men mag ook niet vergeten dat de bestaande artikel 416 en 417 van het Strafwetboek al enkele mogelijkheden bieden. Artikel 416 laat de bescherming van goederen al in zekere mate toe onder de voorwaarde dat er eveneens een dreiging aanwezig is ten aanzien van de fysieke integriteit, het artikel 417 van het Strafwetboek geeft twee wettelijke vermoedens van wettige verdediging. En tot slot is er dus het artikel 412 van het Strafwetboek met betrekking tot de uitlokking. Gelet op het feit dat hier al opportuniteiten in zitten, kan men zich afvragen of er echt een meerwaarde zou vervat zijn in het expliciet vermelden van goederen in de wetgeving. Sowieso zou er een zeer strenge omkadering en controle moeten zijn zodat gevallen waar men vervalt in eigenrichting vermeden worden.

Nog enkele kanttekeningen: indien de bescherming van goederen zonder meer zou worden ingevoegd in de bestaande strafbepalingen, zou dit de indruk kunnen wekken dat de wetgever het rechtsgoed “goed” op dezelfde hoogte plaatst als het rechtsgoed “fysieke integriteit”. Eventueel zou men dat kunnen oplossen door een expliciete tweedeling te maken in de wetgeving, maar dan nog...

De vraag dient te worden gesteld hoe en in welke mate de bestaande parameters (proportionaliteit, subsidiariteit, dreigende en actuele aanval) met betrekking tot de beoordeling van de noodweersituatie, zullen worden gehanteerd ten aanzien van een aanval op een goed.

Eveneens dient te worden verwezen naar een aantal belangrijke consequenties en de draagwijdte die de invoeging van goed als beschermd rechtsgoed tot gevolg zou kunnen hebben. Het invoegen van “goederen” als door wettige verdediging beschermd rechtsgoed, zou bijvoorbeeld ook zijn consequenties kunnen hebben voor het beleid inzake het verlenen van wapenvergunningen en voor bewakings- en beveiligingsfirma’s die een ruimer beroep zullen doen op het artikel van de noodweersituatie in het kader van hun activiteiten.

Het mag duidelijk zijn dat de juridische zowel als de praktische inschatting van een dergelijke uitbreiding moeilijk in te schatten zijn.

Ik hoop dat ik u hiermee voldoende heb kunnen informeren.

Met vriendelijke groeten,

Mathieu Nuytens

Inhoudelijke coördinatie

Melsensstraat 34 | B-1000 Brussel

e-mail : mathieu.nuytens@openvld.be

website: www.OpenVld.be

Bijlage 2: TOM, medewerker CD&V, persoonlijke communicatie, 30 maart 2016.

Beste,

Ik ben een laatstejaars studente aan de rechtsfaculteit van de UGent. Momenteel schrijf ik mijn masterproef met als onderwerp de wettige verdediging. Hierbij doe ik o.a. onderzoek naar de verschillende standpunten van de Belgische politieke partijen betreffende de wettige verdediging van goederen. Kan u eventueel wat duidelijkheid scheppen over het standpunt van de CD&V omtrent de uitbreiding van de wettige verdediging tot goederen?

Dank bij voorbaat,

Ilka De Jonghe.

Beste Ilka,

Wij hebben uw mail in goede orde ontvangen en helpen u uiteraard graag verder.

We zijn geen voorstander om de wettige verdediging naar goederen uit te breiden. Goederen worden niet als belangrijk genoeg beschouwd om geweld ter bescherming daarvan te gebruiken. Bovendien wordt gevreesd voor far west-toestanden, waarbij de wettige verdediging te pas en te onpas ingeroepen wordt om een goed te beschermen. De wettige verdediging van personen – die weliswaar helemaal te verantwoorden valt – zorgt nu al voor heel wat interpretatieproblemen in de rechtspraak. Goederen daaraan toevoegen zou de kwestie alleen maar extra bemoeilijken.

Hopende u hiermede een afdoend antwoord te hebben bezorgd. Alvast heel veel succes met de uitwerking van uw masterproef!

Indien u nog vragen hebt, aarzel dan niet om mij te contacteren.

Met vriendelijke groeten,

Tom van CD&V

Conversation Manager | Wetstraat 89 - 1040 BRUSSEL

T 02 238 38 83 | E tom@cdenv.be

Bijlage 3: B. VERHAEGHE, Contactpersoon N-VA, persoonlijke communicatie, 30 maart 2016

Beste,

Ik ben een laatstejaars studente aan de rechtsfaculteit van de UGent. Momenteel schrijf ik mijn masterproef met als onderwerp de wettige verdediging. Hierbij doe ik o.a. onderzoek naar de verschillende standpunten van de Belgische politieke partijen betreffende de wettige verdediging van goederen. Kan u eventueel wat duidelijkheid scheppen over het standpunt van de N-VA omtrent de uitbreiding van de wettige verdediging tot goederen?

Dank bij voorbaat,

Ilka De Jonghe.

Beste Ilka,

Bedankt voor jouw interesse in het standpunt van onze partij.

Vanuit menselijk oogpunt kan men begrip opbrengen voor de wens van sommige burgers om de wettige verdediging uit te breiden tot de bescherming van goederen. Handelaars die het slachtoffer worden van een brutale overval zien soms in enkele seconden hun hele bestaan in het gedrang komen. Zij zien hun werk van jaren in rook opgaan. Dit drijft hen -begrijpelijk- tot wanhoop. Dit verklaart ook waarom zij naar wapens grijpen om hun goederen, en tegelijk hun toekomst, te beschermen. De N-VA begrijpt dat het verlies van hun goederen en hun kansen handelaars soms tot geweld aanzet, maar gelooft niet dat de uitbreiding van de wettige zelfverdediging een oplossing is.

Dit neemt evenwel niet weg dat het beteugelen van misdrijven een monopolie van politie en justitie is, en dat het uitbreiden van de wettige zelfverdediging tot de bescherming van eigendommen, niet zonder gevaar is. Denken we maar aan de mogelijke escalatie van geweld - wat in een land waar wapens in het illegale circuit al te gemakkelijk te verkrijgen zijn allerminst denkbeeldig is - en aan het gevaar voor rechtsonzekerheid. Bovendien beschikken de rechters momenteel over een aantal rechtsgronden om een rechtvaardig oordeel te vellen, zie bijv. een aantal vrijspraken in het verleden.

Ik hoop dat je hiermee voldoende informatie hebt verkregen? Veel succes met jouw masterproef, in ieder geval!

Met vriendelijke groet,

Ombudsdienst N-VA

Nieuw-Vlaamse Alliantie

Koningsstraat 47 bus 6 - 1000 Brussel

T 02 219 49 30 - F 02 217 35 10

info@n-va.be - www.n-va.be

Bijlage 4: S. COLAES, contactpersoon Groen, persoonlijke communicatie, 14 april 2016.

Beste,

Ik ben een laatstejaars studente aan de rechtsfaculteit van de UGent. Momenteel schrijf ik mijn masterproef met als onderwerp de wettige verdediging. Hierbij doe ik o.a. onderzoek naar de verschillende standpunten van de Belgische politieke partijen betreffende de wettige verdediging van goederen. Kan u eventueel wat duidelijkheid scheppen over het standpunt van de Groen omtrent de uitbreiding van de wettige verdediging tot goederen?

Dank bij voorbaat,

Ilka De Jonghe.

Beste,

Dank voor uw infovraag.

Groen is tegen een uitbreiding naar bescherming van goederen omdat dit aanleiding kan geven tot het gebruik van wapens voor minder belangrijke vergrijpen. Er is geen nood aan de uitbreiding van de wettige zelfverdediging: die dreigt de onveiligheid net te doen toenemen in plaats van te verminderen.

Met vriendelijke groeten,

STEFAN COLAES

Medewerker studiedienst en dienst lokaal beleid

**Bijlage 5: F. DE BRUYNE, contactpersoon Sp.a, persoonlijke
communicatie, 29 maart 2016.**

Beste,

Ik ben een laatstejaars studente aan de rechtsfaculteit van de UGent. Momenteel schrijf ik mijn masterproef met als onderwerp de wettige verdediging. Hierbij doe ik o.a. onderzoek naar de verschillende standpunten van de Belgische politieke partijen betreffende de wettige verdediging van goederen. Kan u eventueel wat duidelijkheid scheppen over het standpunt van de Sp.a omtrent de uitbreiding van de wettige verdediging tot goederen?

Dank bij voorbaat,

Ilka De Jonghe.

Dag Ilka,

Dank voor je mailtje.

Als antwoord op je vraag mail ik je in bijlage de nodige info.

Succes met je masterproef!

Vriendelijke groet

Francine

Francine De Bruyne
Communicatie **sp.a**

www.s-p-a.be

www.facebook.com/vlaamse.socialisten

www.twitter.com/sp_a

Wettige zelfverdediging: uitbreiden naar de bescherming van goederen of toch maar niet?

1. De discussie is op gang getrokken naar aanleiding van wat ophefmakende processen gevoerd rond juweliers die op inbrekers en ramkrakers vuurden. De ene keer met een vrijspraak, de andere keer met een veroordeling als gevolg. De kernvraag was steeds of schieten op een inbreker al dan niet terecht gebeurde. Unizo is duidelijk vragende partij om de wettige zelfverdediging uit te breiden naar de bescherming van goederen en het CD&V heeft een wetsvoorstel daartoe neergelegd (kamer 741/1). De toenmalige discussie hierover is (was?) uit de aandacht verdwenen.

2. De Belgische regelgeving beperkt de wettige zelfverdediging tot de bescherming van personen. Er moet een ernstige bedreiging zijn voor jezelf of voor een derde (al dan niet een familielid). Daarenboven moet het verweer in verhouding staan tot de bedreiging: het gaat altijd om een inschatting en dus een zekere subjectieve beoordeling. Dat merk je ook aan de rechtspraak die daaromtrent niet altijd even rechtlijnig te noemen is.

De Belgische rechtbanken houden rekening met de omstandigheden waarin het verweer wordt gepleegd. Als je bijvoorbeeld een dief 's nachts betrapt en hij slaat niet op de vlucht, mag je redelijkerwijze aannemen dat hij het ook op je leven gemunt heeft. Zo houden rechtbanken ook rekening met de onweerstaanbare drang (om te schieten) als iemand voor de zoveelste keer overvallen wordt.

3. De meeste ons omringende landen kennen wel de wettige zelfverdediging voor de bescherming van goederen: Nederland, Frankrijk, Duitsland, Engeland, Italië en Spanje. Althans volgens het genoemde CD&V-wetsvoorstel. Volgens Brice De Ruyver bieden die regelgevingen evenwel geen meerwaarde op in vergelijking met de Belgische situatie. In die landen gelden blijkbaar strenge voorwaarden omtrent dat gerechtvaardigde gebruik van geweld (bij goederen), zodat de rechtszekerheid er voor bijvoorbeeld juweliers niet groter is dan in België. Anders gezegd: de hamvraag is steeds of het door het slachtoffer (of een derde) gebruikte geweld in verhouding staat tot het gepleegde geweld.

4. Argumenten tegen een uitbreiding van de wettige zelfverdediging naar de bescherming van goederen:

- Een verruiming van de wettige zelfverdediging geeft de mensen het signaal dat 'geweld' (er op los schieten) oké is, daar waar de huidige regeling zeker géén vrijeleide is.
- Geweld veroorzaakt geweld. Misdadigers zullen zelf meer geweld gebruiken, omdat zij er van uitgaan dat de burger hetzelfde zal doen. Het gevolg is een spiraal van geweld en wapens, met als

resultaat meer wapens en meer slachtoffers. Brice De Ruyver citeert bijvoorbeeld gewelddadige bendes uit Centraal- en Oost-Europa, die het gemunt hebben op makkelijk verhandelbare goederen, en die niet zullen aarzelen om eerst te schieten of terug te schieten.

- Het uitbreiden van het begrip wettige zelfverdediging tot goederen houdt ook het risico in dat zelfstandigen een vals gevoel van veiligheid krijgen en andere beveiligingsmethodes zoals alarminstallaties, rampaaltjes, zullen verwaarlozen. Dat kan niet de bedoeling zijn.

- Het onethische uitgangspunt: hoeveel waarde een goed ook heeft, het is verzekerd en vervangbaar. Een mensenleven daarentegen is onvervangbaar. Als er fouten worden gemaakt, dan zijn die onherstelbaar.

5. Vermogenscriminaliteit ernstig nemen.

Dat neemt niet weg dat we oor moeten hebben voor de vragen van een organisatie als Unizo. En voor wat leeft bij de mensen. Na verkeersveiligheid scoort vermogenscriminaliteit het hoogst in de veiligheidsperceptie van de mensen. In de veiligheidsmonitor 2002 bestempelde 30 procent van de respondenten snelheid in het verkeer, inbraak en agressief rijgedrag als een probleem in de buurt 1. Inbraak is slechts een onderdeel is van de vermogenscriminaliteit. Onder deze noemer vallen ook autodiefstal, motor- en bromfietsdiefstal, fietsdiefstal, diefstal uit een voertuig, inbraak in een woning, hold-ups en ramkraken, handtasdiefstal, winkeldiefstal... Uit de cijfers van het Nationaal Instituut voor de Statistiek (NIS) 2 blijkt dat deze vormen van criminaliteit jaarlijks ongeveer de helft van alle geregistreerde criminaliteit in België uitmaken: 487.505 feiten in 2000 op een totaal van 1.000.111; 480.934 in 2001 op een totaal van 961.825 en 486.239 in 2002 op een totaal van 983.915. In Vlaanderen wordt jaarlijks bijna de helft van deze feiten aangegeven.

Niet alleen maakt vermogenscriminaliteit de helft van de geregistreerde criminaliteit uit, veelal maakt het ook de meeste 'slachtoffers'. Als we de gemiddelde gezinssamenstelling voor ogen houden – vooral gezinnen zijn het slachtoffer van vermogenscriminaliteit -, dan moeten we de cijfers vermenigvuldigen met 2,6. Redelijkerwijze kunnen we aannemen dat veel meer mensen zich betrokken voelen bij dergelijke feiten: verschillende leden van het gezin, ouders of kinderen van het slachtoffer, onmiddellijke burens, bekenden of collega's.... Als we het veiligheidsgevoelen willen verhogen, moet het aantal diefstallen en inbraken drastisch worden teruggedrongen. Lodewijk De Witte poneert daarom dat we een duidelijke, meetbare doelstelling naar voren moeten schuiven, met name een vermindering van inbraken en diefstallen met een derde tegen 2010.

Bijlage 6: RESULTATEN - opinie juweliers: uitbreiding van de wettige verdediging?/opinion bijoutiers: étendre la légitime défense?

Wie uit wettige verdediging handelt, begaat geen misdrijf en is bijgevolg niet strafbaar. De huidige Belgische wetgeving laat enkel de wettige verdediging van zichzelf of van een ander toe. Het louter verdedigen van goederen is dus niet toegestaan. Men kan de dief wel aanhouden in afwachting van de hulpdiensten die ter plaatsen komen. Wanneer de inbreker zich hiertegen verzet en geweld gebruikt is de wettige verdediging wel toegestaan. Schiet men de dief neer terwijl die met de buit op de vlucht is, zal de wettige verdediging niet ingeroepen kunnen worden en begaat men dus een misdrijf.

Celui qui agit sur la légitime défense, ne commet aucun crime et n'est donc pas punissable. La loi belge actuelle ne permet que la légitime défense de soi-même ou encore d'un tiers. La simple défense des biens est interdite. On peut garder le voleur en attendant que la situation d'urgence des services arrivent sur place. Lorsque le voleur s'y oppose et utilise la violence, la légitime défense est alors acceptée. Si on abat le voleur pendant qu'il s'enfuit avec le butin, la légitime défense ne peut être invoquée et l'on commet donc alors un crime. La loi présume de deux situations de légitime défense: quand il y a un cambriolage durant la nuit dans une maison habitée et dans le cas de pillage ou de vol avec violence.

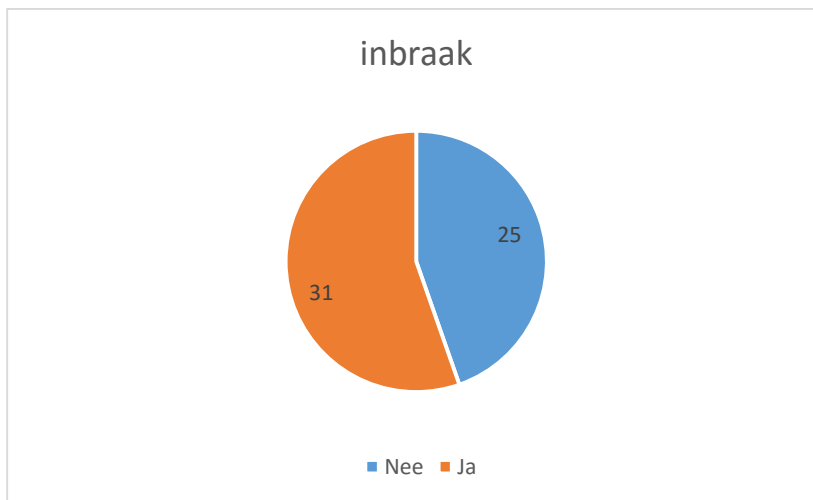
---

1. Is uw juwelierszaak al overvallen geweest?/ Votre bijouterie a-t-elle déjà été cambriolée?

Percentueel:

Ja	Nee
55,36%	44,64 %

Numeriek:

Zo ja, hoeveel keer in de laatste 5 jaar?

- inbraak 'snacht in 2007, diefstal ? 200.000

- 1 keer

- 0

- 0

- In de laatste vijf jaar niet meer. Onze zaak heeft tien zware overvallen gekend met geweld op onze personen tussen 1970 en 2001

- 1x

- Geen enkele keer

- 1

- 1 x

- 1

- 0

- Ja, tweemaal.

- 0

- 2

- 1

- 1

- une tentative avec voiture bélier et un vol par ruse au comptoir au cours des 5 dernières années

- 0

- Une seule fois et pour vous dire assez récemment le 31/03/2016 dans la nuit

- Une

- aucune

- Plus de 15 x en 12 ans

- 0

- 3fois

- 1

- Une fois

- 1 fois

- 0 fois depuis 5 ans

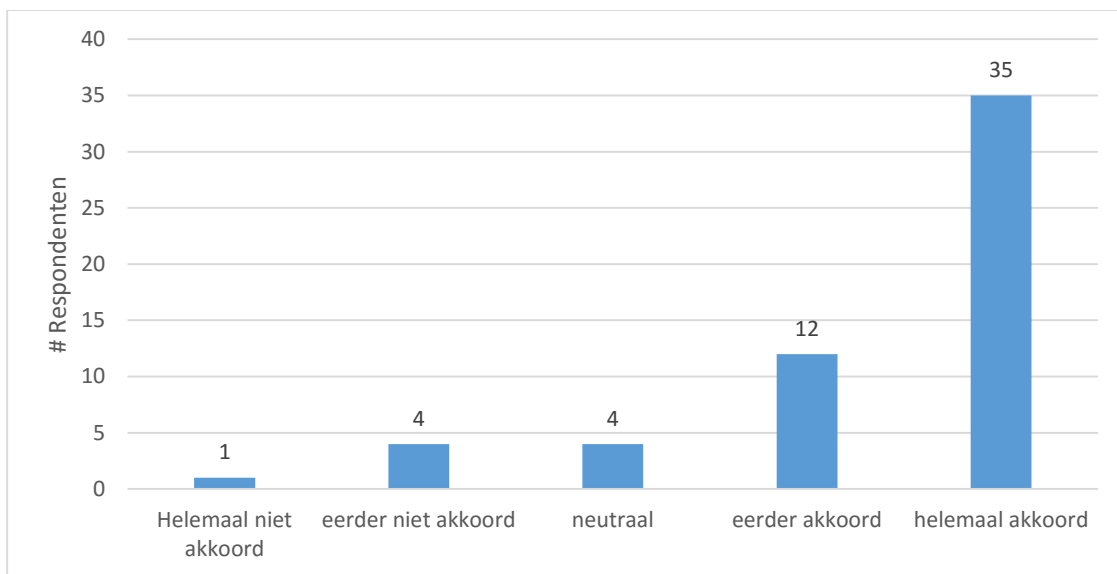

2. De wettige verdediging moet uitgebreid worden zodat men zijn goederen kan verdedigen./ La légitime défense doit être élargie de manière à ce que l'on puisse défendre ses biens propres.

Percentueel:

Helemaal niet akkoord	Eerder niet akkoord	Neutraal	Eerder akkoord	Helemaal akkoord
1,79%	7,14%	7,14%	21,43%	62,5%

Numeriek:

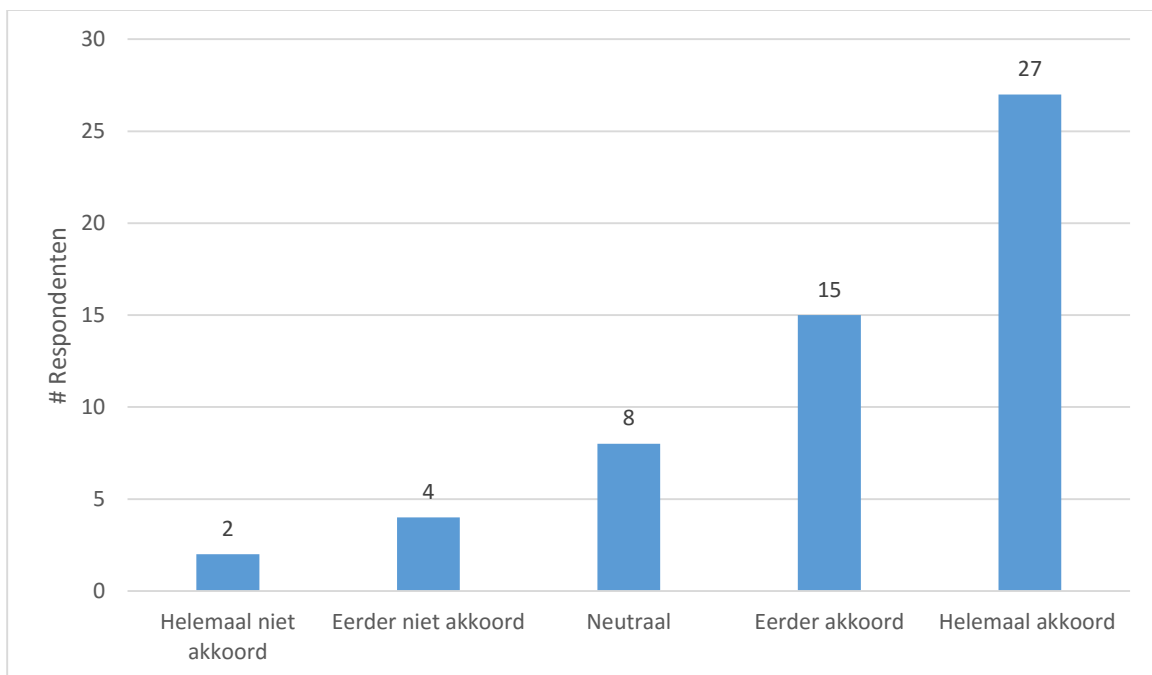

3. Juweliers mogen een wapen bezitten om hun zaak te verdedigen tegen overvallen./ Les bijoutiers peuvent être en possession d'une arme afin de défendre leur entreprise lors de cambriolages.

Percentueel:

Helemaal niet akkoord	Eerder niet akkoord	Neutraal	Eerder akkoord	Helemaal akkoord
3,57%	7,14%	14,29%	26,79%	48,21%

Numeriek:

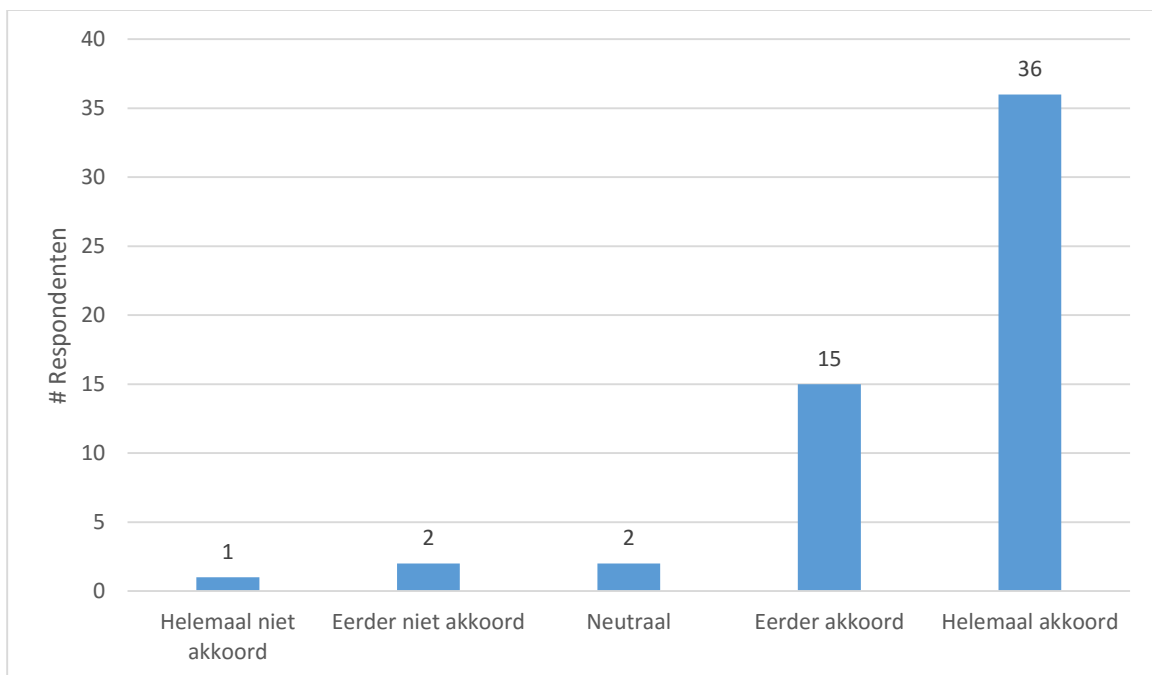

4. Juweliers mogen een wapen bezitten om hun leven te verdedigen tegen overvallen./ Des bijoutiers peuvent être en possession d'une arme afin de défendre leur propre vie lors de cambriolages.

Percentage:

Helemaal niet akkoord	Eerder niet akkoord	Neutraal	Eerder akkoord	Helemaal akkoord
1,79%	3,57%	3,57%	26,79%	64,29%

Numeriek:

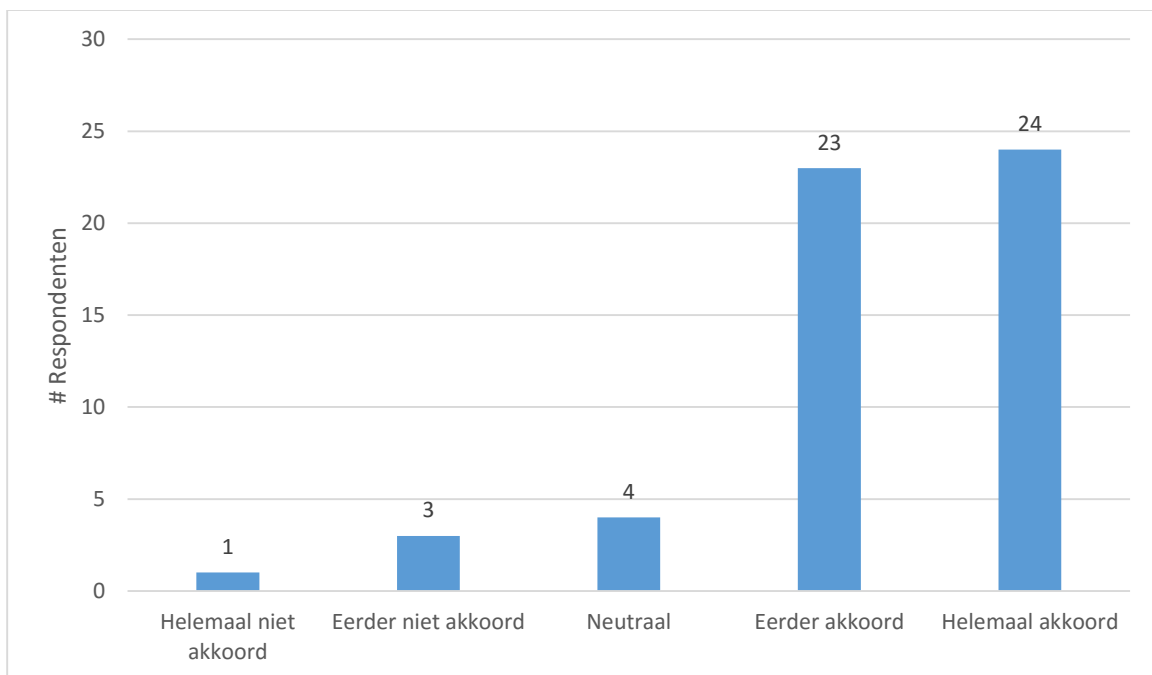

5. De mogelijkheid om goederen te verdedigen heeft een afschrikkende werking voor dieven./ La possibilité de défendre ses biens représente un moyen de dissuasion pour les voleurs.

Percentueel:

Helemaal niet akkoord	Eerder niet akkoord	Neutraal	Eerder akkoord	Helemaal akkoord
1,79%	5,36%	7,14%	41,07%	44,64%

Numeriek:

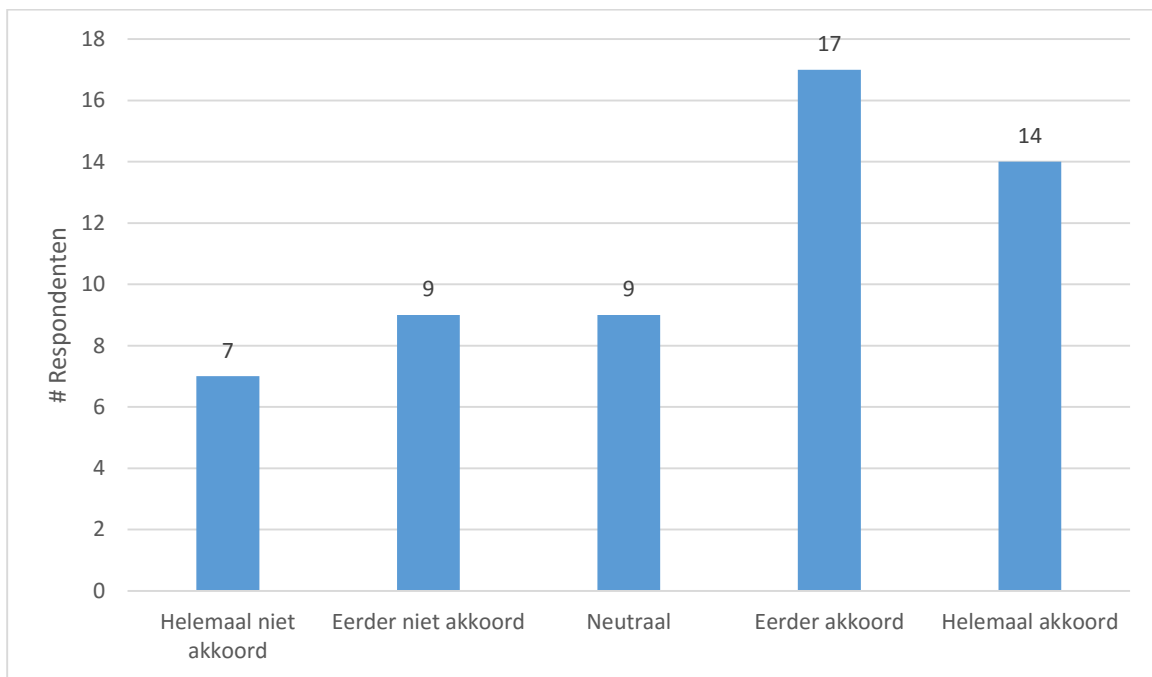

6. Een vluchtende dief mag worden neergeschoten./ Un voleur en fuite peut être abattu.

Percentueel:

Helemaal niet akkoord	Eerder niet akkoord	Neutraal	Eerder akkoord	Helemaal akkoord
12,5%	16,07%	16,07%	30,36%	25%

Numeriek:

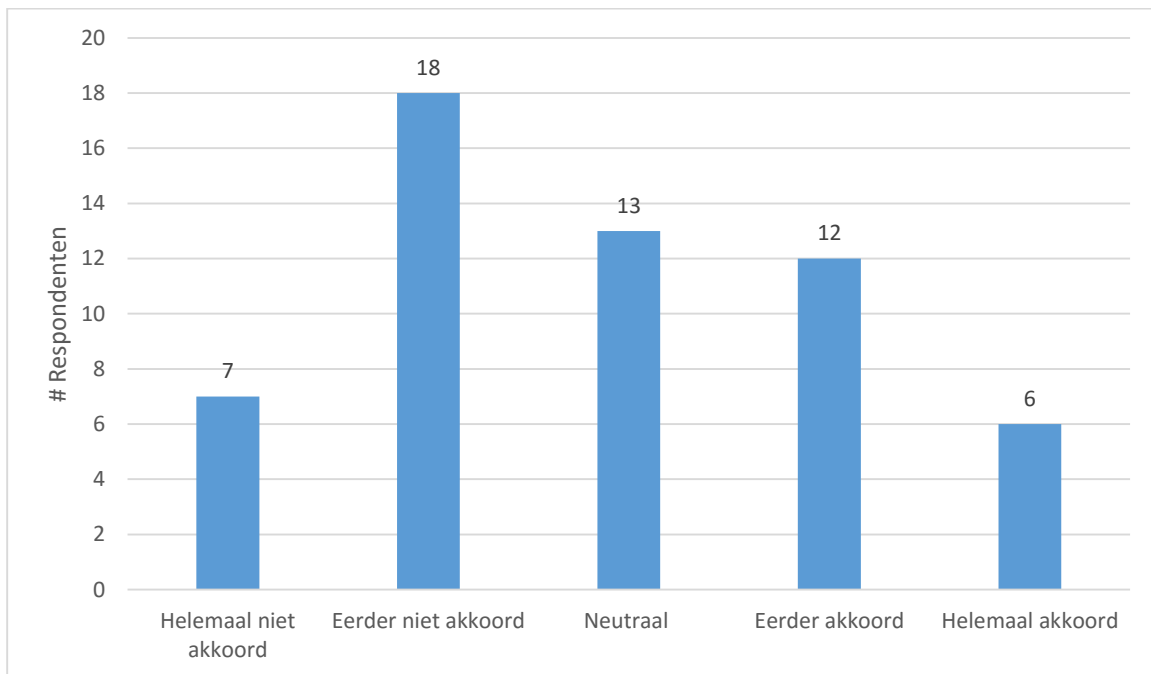

7. Als juweliërs zich bewapenen, stijgt de agressie van dieven en inbrekers. Dieven en inbrekers gaan zich zwaarder bewapenen en sneller overgaan tot geweld./ Si les bijoutiers s'armen, l'agressivité des voleurs et des cambrioleurs va augmenter. Les voleurs vont aussi s'armer plus lourdement et seront plus facilement enclins à la violence.

Percentueel:

Helemaal niet akkoord	Eerder niet akkoord	Neutraal	Eerder akkoord	Helemaal akkoord
12,5%	32,14%	23,21%	21,43%	10,71%

Numeriek:

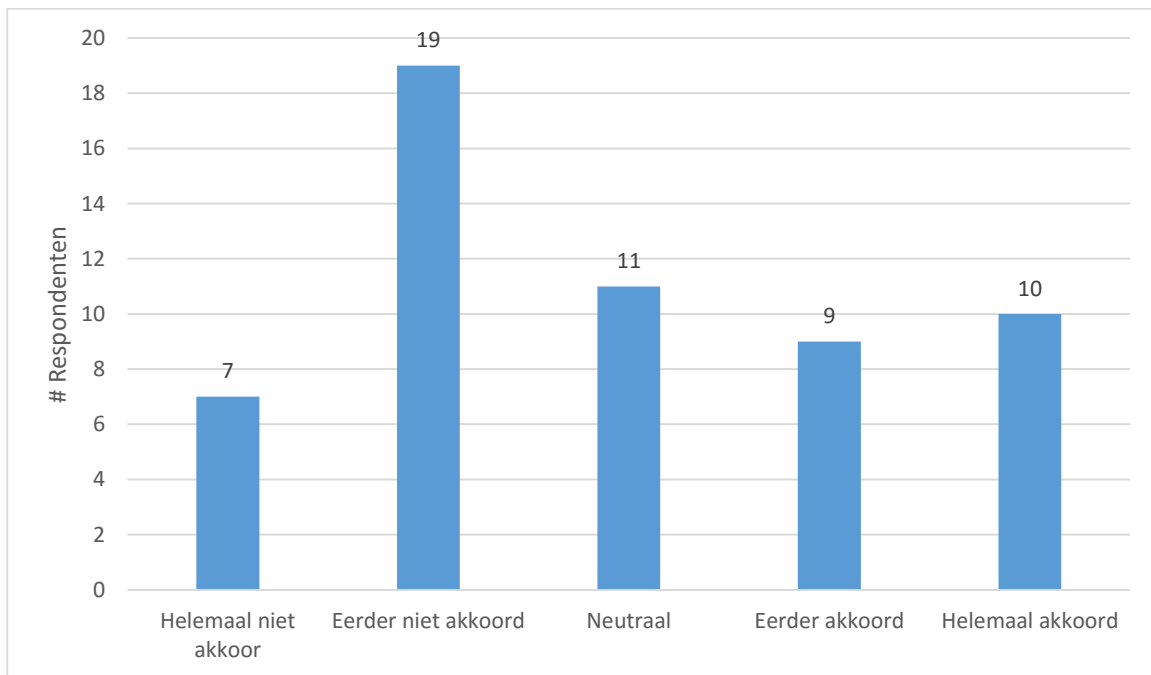

8. Een juwelier kan zijn zaak perfect verdedigen door voldoende veiligheidsmaatregelen te nemen. (o.a. camera's, vitrinebeveiliging, alarminstallaties, klanten kunnen enkel binnengelaten worden na aan te bellen,...)/ Un bijoutier peut parfaitement défendre son entreprise en prenant les mesures de sécurité nécessaires (entre autres caméras, sécurité de la vitrine, installations d'alarmes, l'admission des clients dans le magasin seulement après avoir sonné...)

Percentueel:

Helemaal niet akkoord	Eerder niet akkoord	Neutraal	Eerder akkoord	Helemaal akkoord
12,5%	33,93%	19,64%	16,07%	17,86%

Numeriek:

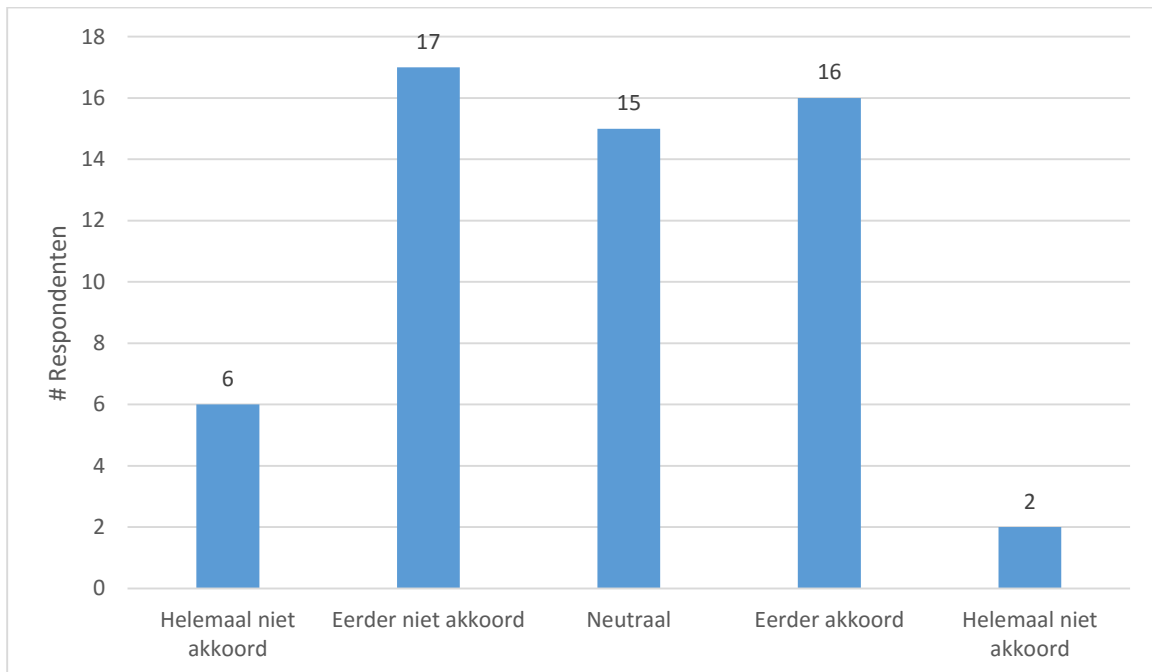

9. De genomen veiligheidsmaatregelen zijn voldoende fiscaal aftrekbaar./Les mesures de sécurité prises sont suffisamment déductibles d'impôts.

Percentueel:

Helemaal niet akkoord	Eerder niet akkoord	Neutraal	Eerder akkoord	Helemaal akkoord
10,71%	30,36%	26,79%	28,57%	3,57%

Numeriek:

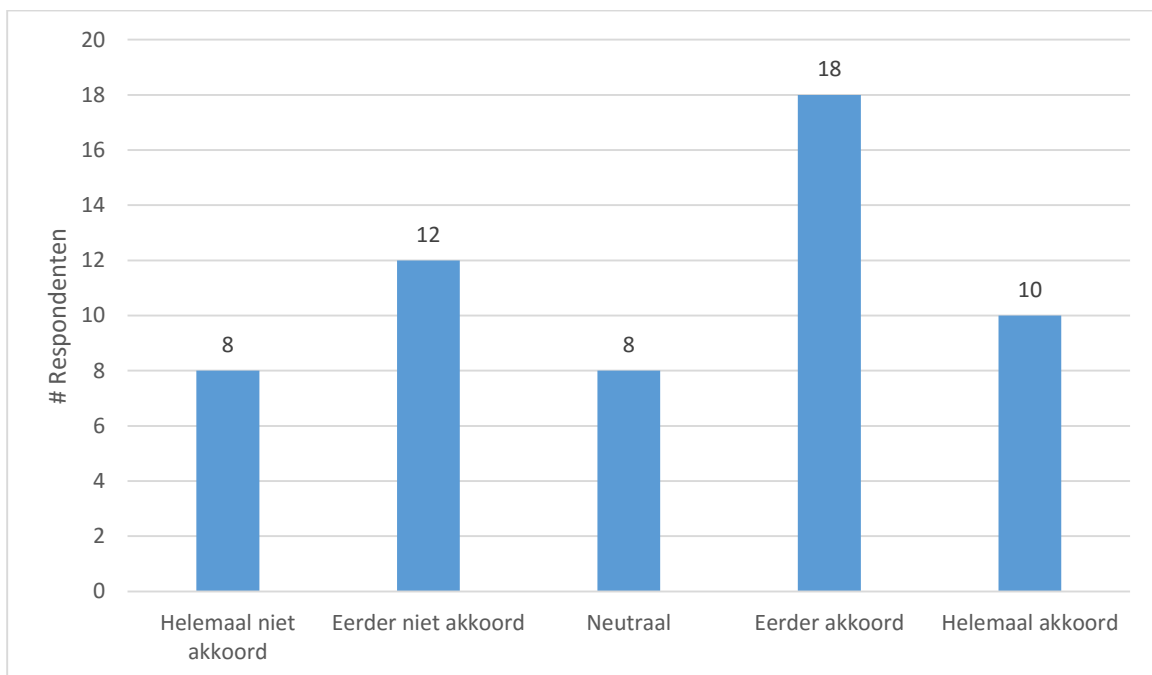

**10. Het handhaven van de orde en veiligheid behoort tot het monopolie van de overheid./
Le maintien de l'ordre et de la sécurité est le monopole du gouvernement.**

Percentueel:

Helemaal niet akkoord	Eerder niet akkoord	Neutraal	Eerder akkoord	Helemaal akkoord
14,29%	21,43%	14,29%	32,14%	17,86%

Numeriek:

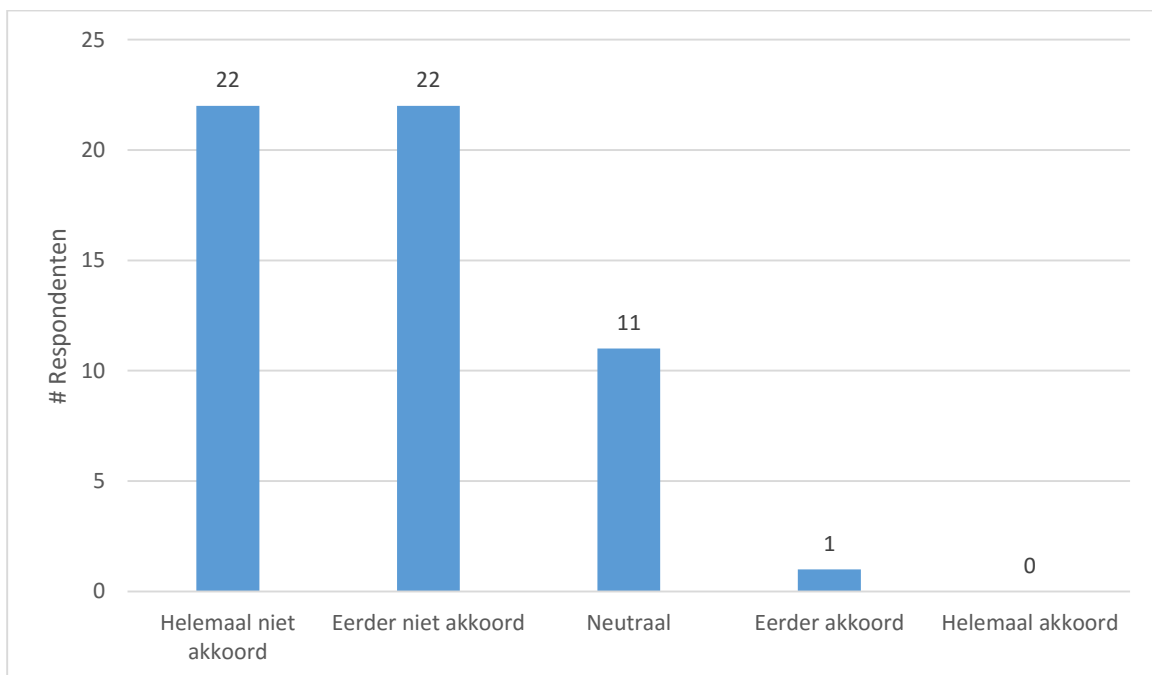

**11. De overheid neemt voldoende maatregelen om overvallen en inbraken te voorkomen./
Le gouvernement prend les mesures adéquates pour prévenir les vols et les cambriolages.**

Percentueel:

Helemaal niet akkoord	Eerder niet akkoord	Neutraal	Eerder akkoord	Helemaal akkoord
39,29%	39,29%	19,64%	1,79%	0%

Numeriek:

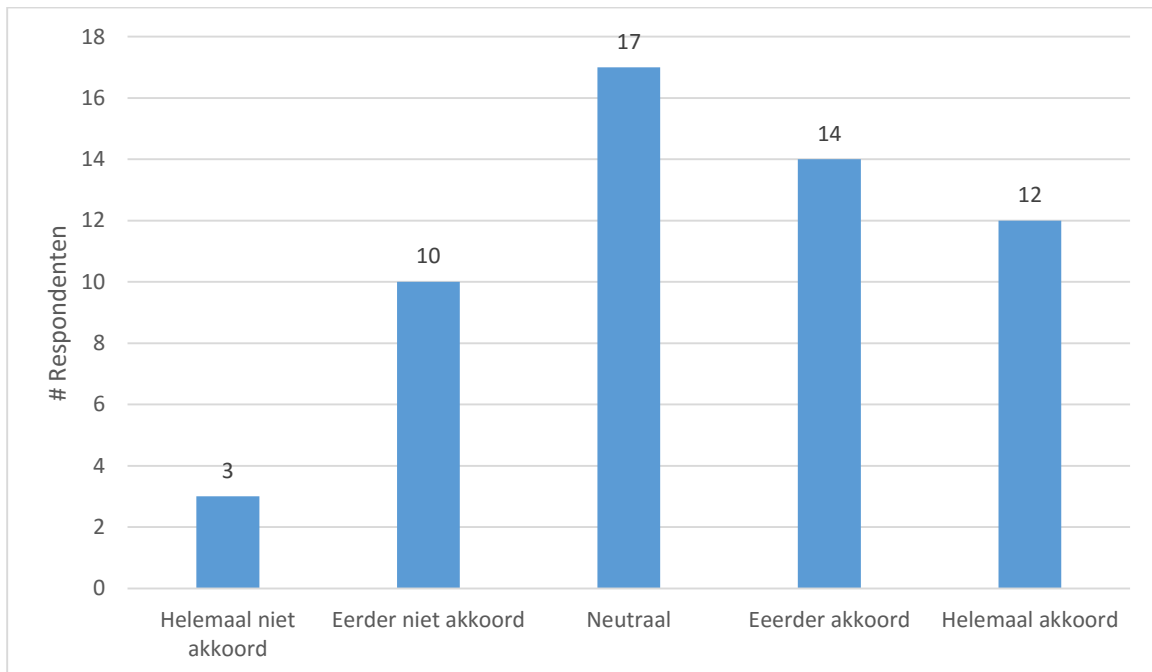

12. De overheid is verantwoordelijk voor de recuperatie van de door de diefstal geleden verliezen./ Le gouvernement est responsable de la récupération des pertes dues aux vols.

Percentueel:

Helemaal niet akkoord	Eerder niet akkoord	Neutraal	Eerder akkoord	Helemaal akkoord
5,36%	17,86%	30,36%	25%	21,43%

Numeriek:

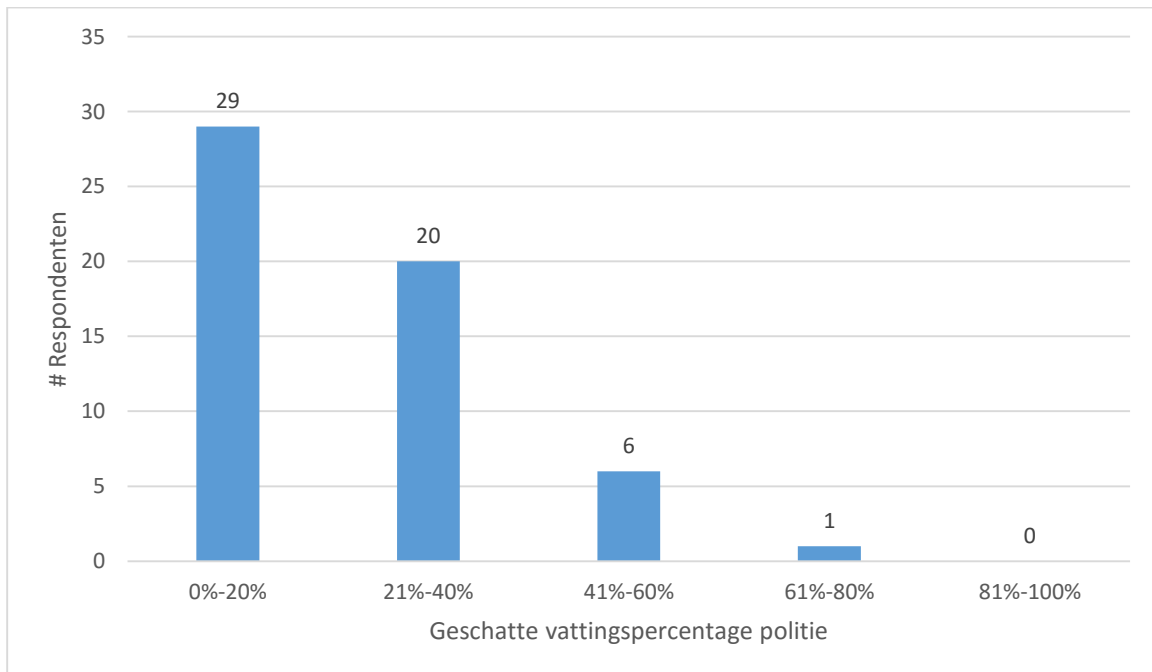

13. Naar uw vermoeden worden daders van overvallen gevat door de politie in:/ Vos auteurs présumés de vols sont capturés par la police:

Percentueel:

0%-20% van de gevallen	21%-40% van de gevallen	41%-60% van de gevallen	61%-80% van de gevallen	81%-100% van de gevallen
51,79%	35,71%	10,71%	1,78%	0%

Numeriek:

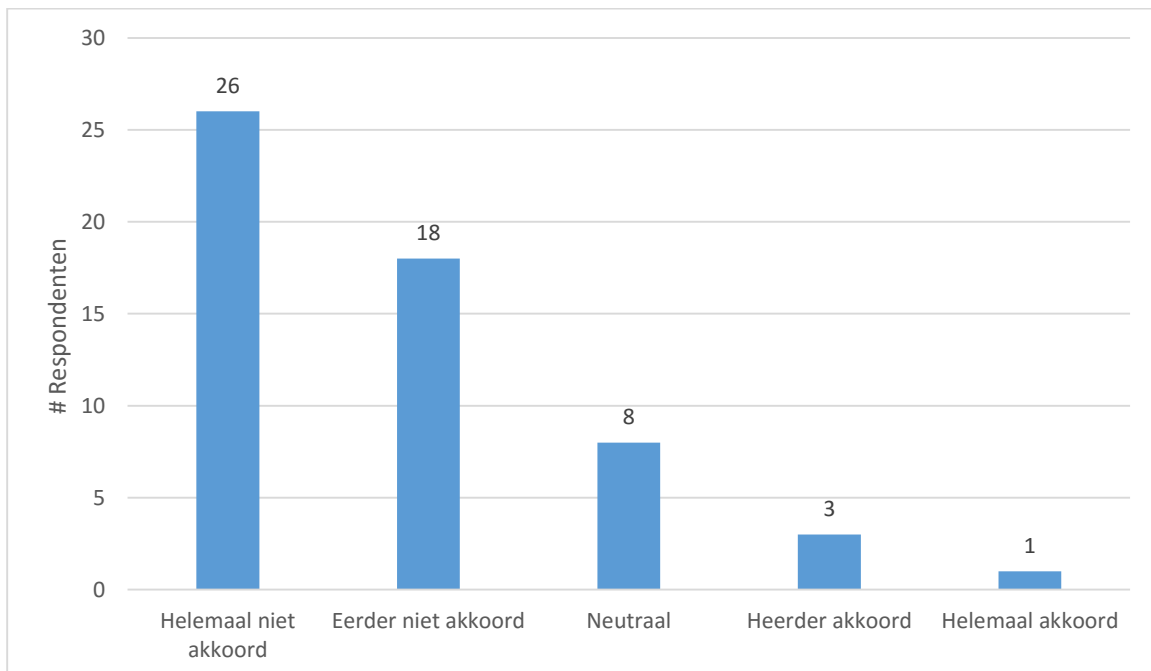

14. De wettige verdediging dient niet uitgebreid te worden tot goederen aangezien rechters voldoende rekening houden met de feitelijke omstandigheden/ La légitime défense ne devrait pas être étendue aux biens puisque les juges tiennent suffisamment compte des circonstances réelles.

Percentueel:

Helemaal niet akkoord	Eerder niet akkoord	Neutraal	Eerder akkoord	Helemaal akkoord
46,43%	32,14%	14,29%	5,36%	1,79%

Numeriek:

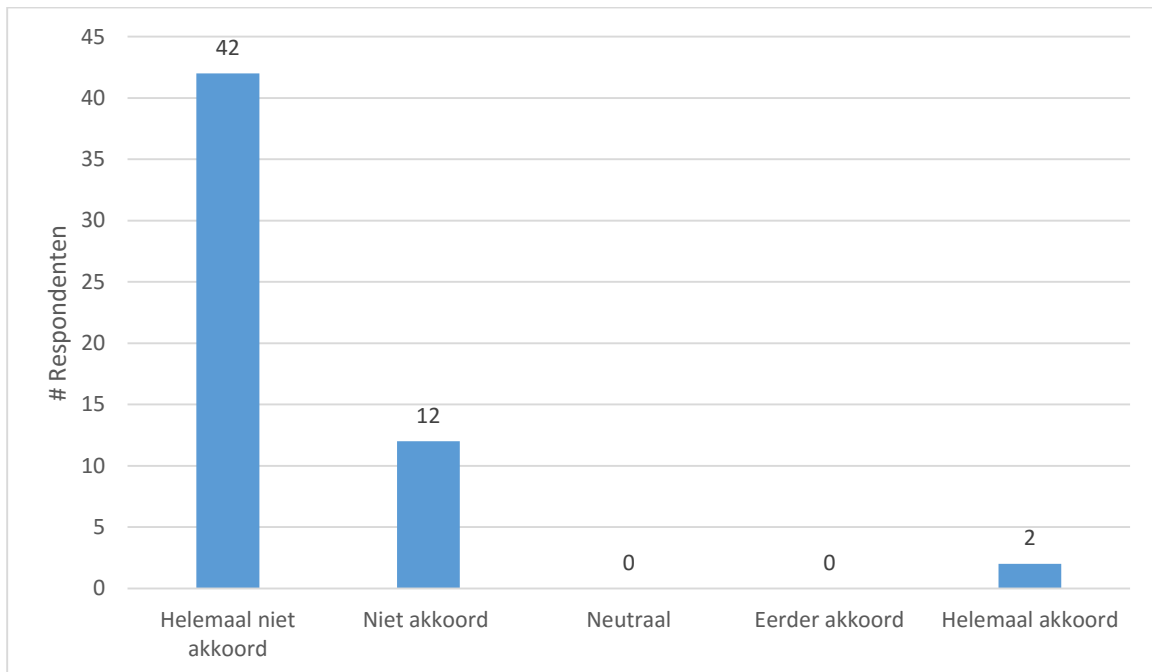

15. Daders van inbraken en overvallen worden voldoende gestraft/ Les auteurs de cambriolages et de vols sont suffisamment punis.

Percentueel:

Helemaal niet akkoord	Eerder niet akkoord	Neutraal	Eerder akkoord	Helemaal akkoord
75%	21,43%	0%	0%	3,57%

Numeriek:

16. Indien u nog verdere opmerkingen heeft die u wenst mee te delen, hou ik daar graag rekening mee/ Si vous avez des remarques, je les prendrai en considération.

- Overvallers van juweliërs zijn zelden Belgen, Nederlanders, Fransen, maar telkens mensen van Balkangehalte of Moslimgehalte. Hun vluchtwegen naar het buitenland zijn te gemakkelijk door het Schengen verdrag. Eens uit de winkel zijn ze binnen 24u in bvb de Balkan. Daar kunnen ze het goud smelten enz.... Zonder grenscontrole kunnen te gemakkelijk wapens geïmporteerd worden en gewelddaden gepleegd worden.
- u kunt altijd contact opnemen met Ars Nobilis = de Hoge Raad van juwelen en uurwerken van België. zij kunnen u de nodige verhalen en feedback geven.
- Naar mijn mening zijn effectieve straffen en de effectieve uitvoering ervan véél belangrijker en effectiever dan bvb bewapening van juweliërs. Nu is er een gedachtegang van: ik krijg toch maar lichte straf of helemaal geen, dus wat kan het mij schelen. Deze gedachte moet weg bij criminelen. Deze moeten terug schrik krijgen om dergelijke feiten te plegen. Mvrgr
- Meer veiligheid op straat, meer controles van verdachten klanten moeten gemakkelijk juwelen kunnen kopen. teveel veiligheid in de winkel zal klanten wegjagen
- Een wettelijk kader om uw goederen te mogen beschermen is volgens mij niet haalbaar. Waar trek je de grens? Hoeveel is een mensenleven waard? Wij als juwelier betalen ons blauw aan verzekeringen. We zouden de mogelijkheid moeten hebben om een financiële voorziening te mogen aanleggen voor diefstal ipv dit aan de verzekeringen te geven. Maar de wetgever voorziet dit niet of laat dit niet toe.
- Wat gebeurt er volgens u als een overvaller u staat op te wachten avonds als u uw juweliërszaak sluit? Dat is namelijk het gevaarlijkste moment.....
- Daders straffen is nutteloos als de opdrachtgevers niet gestraft worden. Oplossen is het onkruid verwijderen met de wortel en al. Strafvermindering geven als ze hun opdrachtgevers meedelen . De overvallen worden door het voetvolk gedaan...de grote mannen die er geld aan verdienen blijven te veel uit het zicht van het gerecht.
- Het probleem is dat overvallers en dieven eerder beschermd worden, bij ons was het een overval 'zonder' geweld , inderdaad ze hebben mij niet aangeraakt want ik zat op het 1ste verdiep en hoorde alles en zag alles en had een superschrik dat ze naar boven zouden komen... die enkele minuten duurden uren en de maanden, jaren nadien blijft er 's nachts steeds en schrik en angst., dus stel dat de daders (4) zouden gevat worden dan nog krijgen die maar een voorwaardelijke straf of zo, omdat er geen geweld is gebruikt! belachelijk! Er was inderdaad geen fysiek geweld maar mentaal dat is iets anders, want dit was geen inbraak dat je bvb een achterdeurtje openbreekt of zo he. Dit was echt een veel zwaardere soort. Alleen al het feit dat ze gewoon rustig verder doen als de sirene van het alarm loeihard staat en als wij uit ons raam

staan te tieren en als er vele andere mensen in de omliggende appartementsgebouwen aan hun raam staan...

- Twee zaken die nog te vermelden zijn : 1/het opengrenzenbeleid maakt van ons land het gedroomde walhalla voor Oost-Europese dievenbendes. Europa loopt zichzelf voorbij door alle interne grenscontroles af te schaffen voordat er een sterke Europese eenheidspolitie bestaat én voordat de buitengrenzen treffelijk bewaakt worden. 2/ het strafuitvoeringsbeleid in België is eerder te vergelijken met een vakantiebrochure en viersterrenaccomodatie voor Oost-Europese én Noord-Afrikaanse criminelen. Heeft weinig afschrikkingseffect. Antwoorden op de multiple vragen enquête zouden anders beantwoord geweest zijn indien beide genoemde problemen zouden aangepakt worden.

- de juwelier moet de mogelijkheid hebben om zijn goederen te verdedigen

- Geachte mevrouw, na twee zware overvallen te hebben meegemaakt wil ik u, indien u dat wenst, met plezier mondeling of schriftelijk volledig verslag geven over mijn ervaringen met de politie, gerecht en overheid, zowel wat betreft wapenvergunningen als afhandeling van beide 'incidenten'.

- De overheid "moet", maar doet weinig of niets. Met de vele mensen zonder inkomen wordt het steeds onveiliger.

- De straffen van brutale overvallers is niet afschrikkend genoeg tegen over het leed dat deze bezorgen aan de slachtoffers !!!!!

- Ce n'est pas la légitime défense le problème c'est surtout la non répression des méfaits.

- Comme j'ai été cambriolé dans mon atelier récemment, je me sens complètement démuni et pas du tout soutenu par l'état après les faits pour les indépendants rien ne me permet de remonter la pente, autrement dit je dois faire bouger les choses. bijouterieregnard@Outlook.be

- mon braqueur a pris deux mois en IPPJ mineur et moi 8 mois pour récupérer mon butin
HAHAHAHAHAHAH

- lors d'une "attaque" , d'un vol... il semblerait que la loi dise " ...que la riposte doit être proportionnelle à l'attaque..." des parades sont suggérées par la police ! La police reconnait elle même qu'elle est dépassée par les événements, et le délai d'intervention est trop long. Il est humain de défendre son patrimoine par tous les moyens.

- Personnellement, je ne suis pas armé.

- lors de mon premier braquages , c'était 3 jeunes d'afrique du nord , ils m'ont tirés des balles en plomb dans les jambes puis dans la figure car je ne baissait pas les yeux , on les retrouve , on les relaches une semaine après .La 2 eme fois c'était des professionnels lourdement armés mais non violent envers moi , on ne les as jamais retrouvé , et la 3ème fois c'était une bande de 3 jeunes déguisés aussi ,on en a retrouvé un . Je n'ai eu droit a aucuns fonds d'indemnisation car je

suis propriétaire , les bandits ont accès a leurs dossier nous on doit se porter partie civile pour avoir l'accès , et pour le 3ème braquages la femme du prévenu arrêté est venue 3x a mon magasin .Non on est pas du tout protégés ,on doit se protégé nous même . Après ayant retouché ds assurances , j'ai eu un controle fiscal qui a diure 1an et un redressement de 50000e , al'heure actuelle mes enfants (2fils) ayant été fort marqué par ces délis on "décroché " a l'école et le plus jeune a tjs peur la nuit .Je n'ai eu aucune aide psychologique si ce n'est de moi même que j'ai commencé l'auto hypnose car il y a tjs le risque aussi de se faire homejacker .Donc oui je suis pour la légitime défense car il n'y a pas vraiment d'autre solution , en plus des système de sécurité qui coutent très cher .J'espère avoir pu vous aidez dans votre enquête . Bien a vous

- Il est clair qu'être armé est un danger supplémentaire pour le bijoutier, surtout que les voleurs bénéficie de l'effet de surprise
- Une très bonne assurance permet de juste lever les bras, de suivre les injonctions des agresseurs et donc de rester en vie. Après, ce n'est que de l'administratif pour être indemnisé. Pourquoi prendre le moindre risque si on est bien assuré ? Bonne journée.